

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

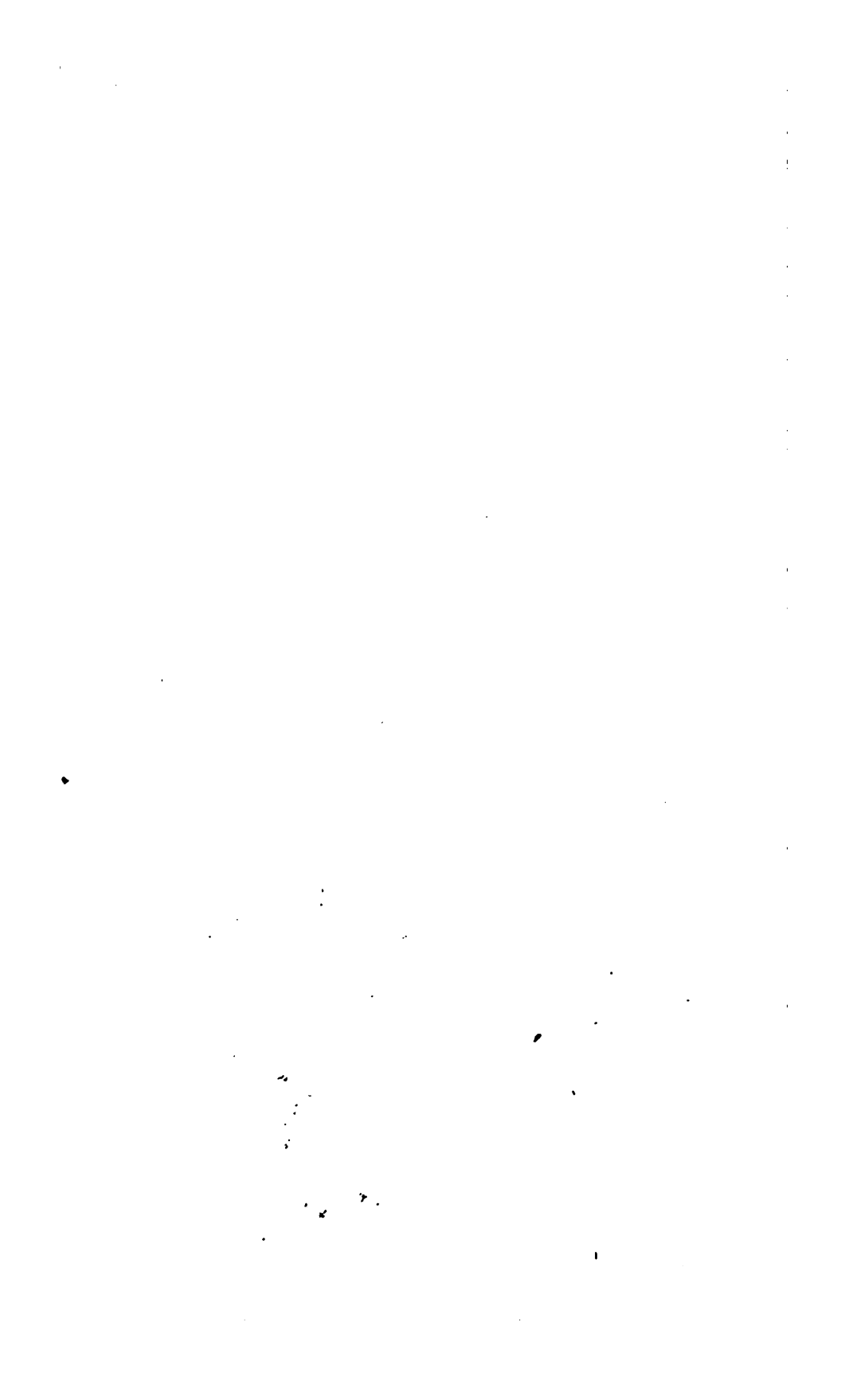
600042725Q

33.

628.

CHRESTOMATHIA
SCHAHNAMIANA.

IN USUM SCHOLARUM EDIDIT ANNOTATIONIBUS
ET GLOSSARIO LOCUPLETI INSTRUXIT

IOANNES AUGUSTUS VULLERS

PHILOSOPHIAE DOCTOR LITT. ORIENT. PRIVATIM DOCESS IN UNIVERSITATE
FRIDERICIA WILHELMIA RHENANA SOCIETATIS ASIATICAE,
PARISIENSIS SODALIS.

BONNAE MDCCCXXXIII.
IMPENSIS T. HABICHTI.

TYPIS REGIIS.

628.

२५३

VIRO PERILLUSTRI

A. W. A SCHLEGEL

DOCTRINA OMNIS GENERIS INSIGNI

INDICARUM LITTERARUM PRINCIPI

MAGISTRO ET FAUTORI SUO DILECTISSIMO

EX GRATISSIMI ANIMI SENSU

D. D. D.

E D I T O R.

P R A E F A T I O.

Quum ante hos duos annos in alma Universitate Fridericia Wilhelmia Rhenana Persicae linguae docendae munus primum susceperem, et qui Persicis litteris addiscendis strenuam operam navarent, auditores haud paucos me invenisse magnopere laetarer, in hoc totus incubui, ut discipulos et optima et facillima ratione Persarum sermonem docerem. Sed quam difficile sit, linguam peregrinam addiscere, si necessaria desint subsidia et adminicula, grammaticam dico et lexicon, optime novit, qui talibus auspiciis exotici sermonis cognitionem sibi comparaverit. Etenim lexica, quae habemus, Persica CASTELLI, MENINSKII et RICHARDSONII et rarissime deprehenduntur, et nimio pretio veneunt, quam ut adolescentes litterarum studiosi talem librum sibi comparare possint. Grammaticarum quidem maior est numerus, sed nulla, fateor, ita adornata, ut iis aliquatenus satisficiat, quae nostro aëvo merito a grammaticis postulantur. Quapropter iam ante duo de triginta annos

WILKENIUS, vir litterarum orientalium peritissimus, ut necessitati subveniret, scripsit *Institutiones suas ad fundamenta linguae Persicae*, quibus et *Chrestomathiam* et *Glossarium* adiunxit *). Quo in opere licet auctor grammaticam exhibuerit paulo breviorē, et quae e Persicis libris et editis et manuscriptis sunt excerpta, nonnunquam non satis accurate pertractaverit, tamen unicus est liber, qui tironibus in tanta lexiconum penuria commendari possit.

Quae quum ita sint, bene de Persicis litteris me meritum sperabam, si nova Chrestomathia una cum glossario edenda harum litterarum studiosis succurrerem. Quod autem Chrestomathiam *Schahhamianam* scripserim, hoc est, quae maximam partem constat capitibus e Schahname excerptis, duabus potissimum rationibus factum est: primum, ut iuvenes ad legendum praeclarum istud Persicarum litterarum monumentum, Schahname dico, impellerem, deinde vero, ne Arabici sermonis ignari Arabicis verbis et locutionibus, quibus abundant fere omnes libri persice conscripti, a linguae Persicae studio deterrentur. Constat enim, Ferdusii solius poema praestantissimum incorrupta sermonis integritate prae ceteris operibus maxime eminere, quum, qui post poetam vivere, Persarum scriptores non solum, quibus indigerent, vocabula

*) Institutiones ad fundamenta linguae Persicae cum Chrestomathia maximam partem ex auctoribus ineditis collecta et Glossario locupleti edidit Fr. Wilken Lips. 1805.

ex Arabicis sumerent, sed etiam omnes, quae placerent, voces et locutiones Arabicas Persico sermoni immiscerent, ita ut Arabicae linguae imperitus illorum scriptorum opera minime intelligere possit. Qua autem via et ratione tantum abest, ut Persicae linguae studiosos impediam, quo minus Arabicas litteras tractent, ut omnibus viribus illos horter, ut Arabicum sermonem, ad intelligendos Persarum libros maxime necessarium, perdiscere studeant.

Nec me reprehensum iri confido, quod in meam Chrestomathiam iam ab aliis edita receperim, ineditum autem nullum in illa invenitur. Etsi enim, quantum in me est, enisus sim, ut codices Schahnamii ad certum quoddam tempus mihi commodarentur, tamen, quod ardentissime optaveram, adipisci haud potui; Parisiis autem, quum degerem, de excerptis e Schahname edendis nondum cogitavi. Ut igitur semel edita denuo typis mandarem, vi quasi coactus, illas tantum partes divulgandas curavi, quae aut nimis vitiose sunt editae, aut in libris rarissimis inveniuntur, ita ut omni fere ex parte ineditorum instar haberi possint.

Quod primo loco posui (p. 1 — 25.), fragmentum ex historia Alexandri magni, primum edidit WILKENIUS e duobus codicibus, qui Göttingae servantur in bibliotheca Academiae Georgiae Augustae *). Textum autem exhibent tam

*) V. Institut. ad fund. ling. Pers. p. 189 — 209. coll. praefat. p. VII. et VIII.

vitiosum et negligenter exaratum, ut sine aliorum codicum ope haec Chrestomathiae illius pars minime intelligi possit. Adiutus duorum codicum Parisiensium collatione, quam in proprium usum diligentissime institutam praeceptor meus dilectissimus SILV. DE SACY, quum Parisiis commorarer, benignissime mecum communicavit, fragmentum de integro facere studui, adiectis simul in margine annotationibus criticis et variis codicum lectionibus.

Secundum fragmentum (p. 26 — 70.), de Salsero, Sami filio, agens enarrat, quomodo infantem ob albos capillos primum a patre repudiatum et expositum, sed leaena et ave Simurg salvum et incolumem servatum, tandem pater, miseratione et poenitentia commotus, libentissimo animo denuo receperit, et haud multo post ad regem Minutschihr, iuvenis videndi desiderio flagrantem, adduxerit, a quo veste regia et donis pretiosissimis ornatus feudo solemni ritu donatus est. Quod, ut specimen esset editionis suae Schahnamii, WAHLIUS volumini quinto Fodinarum Orientis inseruit *), et non solum annotationibus, sed etiam versione germanicis versibus conscripta instruxit. Usus est codice suo veteri cum aliis manuscriptis collato **). Sed licet in textu emendando ma-

*) V. Fundgruben des Orients Tom. V. p. 233 — 264. et p. 351 — 389.

**) De quo plura in Fundgrub. des Orients Tom. V. p. 109. et 110.

gnam operam et diligentiam adhibuerit, saepius tamen versus non intelligens falsas lectiones veris praetulit, aut metrum neglexit, aut reiectis genuinis versibus spurios recepit. Idem fragmentum legitur in editione Schahnamii, quae Calcuttae prodiit *), sed emendatius et maiori cura pertractatum. Ex duabus hisce fragmenti editionibus, diligentissime inter se comparatis, nova mea orta est editio, in qua quid praestitum sit, optime intelligitur ex variis utriusque editionis lectionibus, quae in commentario nostro critico recensentur **), accurate examinatis et cum textu nostro comparatis.

Tertium fragmentum (p. 71 — 86.) de libro fabularum, Calila et Dimna inscripto, agens, quum praeceptor meus summe venerandus SILV. DE SACY ad quatuor codices diligentissime editum primum in lucem protulerit ***), integrum fere et immutatum in Chrestomathiam recepi.

Ultimo loco alius carminis epici specimen ponere placuit, Schahnamio, quod ad stilum et sermonis integritatem attinet, simillimi. Poema inscriptum est *Barsuname* (برزنامه) i. e. liber de Barsuò, quia Barsui, Persarum herois, Ru-

*) The Schah Namu, Calcutt. 1811. vol. I. p. 149—167.

**) Quam in notis criticis huius fragmenti invenies, locutio *vulgaris lectio*, e Wahlîi annotationibus desumpta, intelligenda est de communi aliorum codicum lectione, ab illa, quam Wahlîi codex offert, diversa. Quae quidem appellatio, etsi a re aliena mihi videbatur, tamen nil mutare volui.

***) V. Notices et Extraits des Manuscrits etc. Tom. X. p. 140 — 153.

stemi nepotis, fata et res gestas sexaginta circiter mille versibus celebrat. De carminis auctore et tempore, quo scriptum est, nil certi se dicere posse contendit G. L. ROSEGARTENUS, qui primus hancce Barsünamii particulam e codice Parisiensi in Fodinis Orientis excusam versibus germanicis reddidit *). Textus coniecturis emendandi haud raro occasio mihi obvenit, quum ROSEGARTENUS non solum vitia quaedam corrigenda reliquerit, sed etiam saepe contra metrum peccaverit.

Ad metrum quod attinet, unum idemque in omnibus utriusque poematis epici fragmentis invenitur, scil. *Bacchiacum*, Arabice متقارب *con-iunctum* appellatum, quo Persae saepissime, Arabes rarius utuntur. Pedes sunt Bacchii, excepto quarto i. e. ultimo utriusque hemistichii pede, qui in Iambum est decurtatus**), ut schema sit

v — — | v — — | v — — | v —
v — — | v — — | v — — | v —

Quod sequitur Chrestomathiae nostrae *Glossarium Persico-Latinum*, ut maiori sit discipulis usui et utilitati, complectitur etiam omnia alius fragmenti vocabula, quod e Schahnamio excerptum primum edidit IUL. MOHL in libello, cui titulus est: *Fragmens relatifs à la Religion*

*) V. Fundgrub. des Orients Tom. V. p. 309 — 325.

**) V. plura de hoc metro in FREITAGII Darstellung der arabischen Verskunst p. 128. 141. et 280. et GLADWINI Dissertations on the Rhetoric, Prosody and Rhyme of the Persians. p. 81. et 87.

de Zoroastre, extraits des manuscrits Persans de la bibliothèque du Roi. Paris 1829 *).

In quo elaborando summis viribus contendì, ut vocum significationes, ex ipsis fontibus diligentissime haustas, quantum in glossario fieri potest, ad praecepta logica optime digererem earumque auctoritatem locorum delectu haud spernendo semper firmarem. A more usu recepto, vocabula Persica secundum litterarum ordinem disponendi, recedens, etymologicum ordinem ea potissimum ratione praetuli, ut Persicae linguae studiosi, derivata cum verbis primitivis uno quasi intuitu videntes.**), interiorẽ sermonis structuram et conformationem magis cognoscerent, atque singula vocabula facilius memoriae tradere possent. Hoc igitur consilio verbis simplicibus subiuncta sunt verba cum praepositionibus composita et quae ab illis derivantur nomina et adiectiva; vocabula autem, quorum origo incerta aut ambigua mihi videbatur, litterarum ordine explicata invenies. Voces ex duobus aut pluribus vocabu-

*) Idem liber germanice versus et annotationibus a nobis instructus prodit paulo post sic inscriptus: *Fragmente über die Religion des Zoroaster, aus dem Persischen übersetzt und mit einem ausführlichen Commentar versehen, nebst dem Leben des Ferdusi aus Dauletschah's Biographien der Dichter. Mit einem Vorworte von Hrn. Prof. Windischmann. Bonn 1831.*

**) Derivata typis minusculis a primitivis in Glossario sunt distincta.

lis compositas, quum *separatim* exhibitas tiro-
nes saepissime turbare expertus sciam, atque
impedire, quo minus Persarum opera recte in-
telligant, et in textu et in glossario fere semper
uno vocabulo conscribere placuit. Talia com-
posita in lexico nostro, prout primum sese ob-
tulerint, modo sub prima vocis compositae parte
sunt disposita, modo sub altera. Denique verba
Arabica, ne cum Persicis confunderentur, littera
a. praeposita semper distinximus.

Praeterea et novam viam in quaerendis Per-
sici sermonis verborum originibus sum ingressus.
Quum enim Sanscritam linguam et Persicam so-
rores esse existiment, qui utriusque sermonis
cognitione excellunt, Persici vocabuli formam
primitivam, ex Indico idiomate petitam, ubi
fieri potuit, semper adieci *). Quod quam dif-
ficile sit, satis apparet, quum leges, quas sequi
oportet in comparandis utriusque linguae voca-
bulis, nondum sint bene constitutae. Quare
lectorem benevolum rogatum volo, ut hunc exi-
guum conatum minime perfectum et absolutum
habeat, sed potius speciminis loco accipiat, quo
Persicarum litterarum studiosi, adhibito Indo-
rum sermone, ad indagandas verborum origines
magis magisque impellerentur.

*) Saepius in Persicis vocabulis, praeter formam san-
scritam primitivam, aliud quoddam incrementum, haud
satis notum, latere videtur, quod littera *y* indicabitur
ex. gr. voc. درخت quod ex sanscrito themate $\sqrt{3}$ et par-
ticula quadam affixa constare videtur.

In extremo libro, ne operis moles nimis accresceret, paucos tantum locos eosque difficilimos explicare studui.

Atque haec quidem hactenus. Restat, ut praedicem summam REGIS Borussorum augustissimi munificentiam et liberalitatem, qua Chrestomathiae typis imprimendae facultas mihi concessa est. Non enim solum ad edendum hunc librum Persicis typis regia munificentia instructa est bibliotheca nostra academica, sed etiam, qui res sacras et scholasticas administrat, summus senatus, viginti exemplaria se emturum professus, in hoc opere perficiendo benignissime me adiuvit. Gratiae porro agenda sunt praecceptorum meo pie semper colendo SILV. DE SACY, qui versuum quorundam difficultum et interpretationem et lectionis varietatem, e codicibus et Schahnamii editione Calcuttensi Macani Turneri diligenter erutam, libentissimo animo mecum communicavit. CHRIST. LASSENI quoque, amici doctissimi, in comparandis Sanscritis et Persicis vocabulis auxilium et adiumentum, sponte mihi oblatum, grata semper memoria prosequar. Postremo ut hocce opusculum tironibus commode sit, et Persicarum litterarum studium et iuvet et augeat, etiam atque etiam opto.

Scribebam in Universitate Fridericia Wilhel-
mia Rhenana, Idibus Ianuariis MDCCCXXXIII.

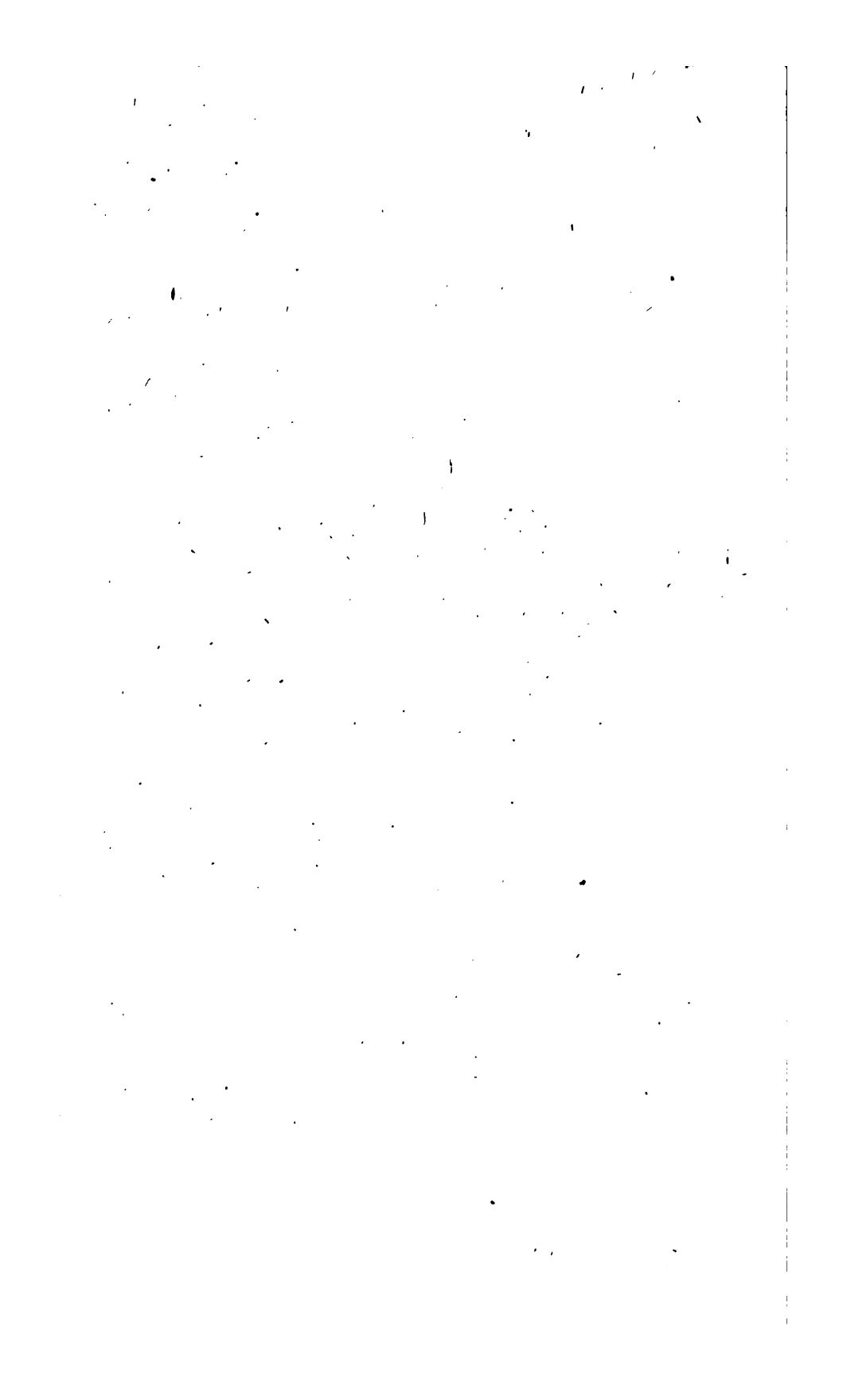
IOANN. AUG. VULLERS.

SIGLORUM EXPLICATIO.

- B. seu Burh.* Burhani katiu (برهان قاطع) lexicon Persicum. Calcutt. 1818.
- Ch.* Chrestomathia nostra Schahnamiana. (*Prior numerus fragmentum, alter versum indicat.*)
- F.* Fragmens relatifs à la Religion de Zoroastre. Paris 1829. (*Numerorum, qui litt. F. sunt adiuncti, primus paginam, secundus versum denotat.*)
- Ferh.* Ferhenghi Schuuri (فرهنگ شعوری) lexicon Persicum. Constant. 1730.
- Gul.* Sadii Gulistan ed. Semelet. Paris 1828.
- Hist.* Historia priorum regum Persarum. Viennae 1782.
- Men.* Meninskii lexicon Arabico-Persico-Turcicum ed. alt. Viennae 1780.
- Not.* Notices et Extraits des Manuscrits tom. IX., qui continet Mirchondî Hist. Ismaelitarum.
- Pend.* Silv. de Sacy Pend-Namèh. Paris 1819.
- Sam.* Wilkenii Hist. Samanidarum. Gotting. 1808.
-

CHRESTOMATHIA

SCHAHNAMIANA.

I.

رفتن اسکندر رومی پیش دارا

1 چو بشنید دارا که لشکر زروم
 بچنبید و آمد برین مرزوبوم¹⁾
 برفتند راضطآخر چندان سپاه
 که از نیزه²⁾ بر باد بر بست³⁾ راه
 5 همیداشت از پارس آهنک روم
 کز ایران گذارد بآباد بوم⁴⁾
 چو آورد لشکر به پیش فرات
 شمار سپه بود بیش از بتات⁵⁾
 بگرد لب آب لشکر کشید

1) Cód. Par.: بیامد برین مرز آباد بوم 2) Wilk.
 3) W. نست 4) Ita recte Cod. Gott., con-
 sentit C. P. excepto آباد, pro quo male scri-
 ptum video. W. راند سپهرا باد بوم false et con-
 tra metrum. 5) Sensus: „Numerus exercitus
 maior erat, quam commeatus“. C. P. ثبات.

- 10 زجوشن⁶⁾ کسی آب دریا ندید
 سکندر چو بشنید کامد سپاه
 پذیره شدن را به پیمود راه
 میان دو لشکر دو فرسنگ ماند
 سکندر جهان دیدگان را⁷⁾ خواند
 15 زهر گونه باوی سخن⁸⁾ راندند
 سخنهای دارا برو خواندند
 چو سیر آمد از گفتن⁹⁾ رهنمای
 چنین گفت کاکنون جز این نیست رای
 که من چون رسول شوم پیش او
 20 همی¹⁰⁾ بر گرایم کم و بیش او
 کم خواست بر گوهر¹¹⁾ شاهوار
 یکی خسروی جامه زرنگار
 یکی باره خوب¹²⁾ زرین ستام
 بزین¹³⁾ اندرون تیغ زرین نیام

سخن Pro 8) . گرانمایگانرا. C. G. 7) . زجوشن W. 6)
 W. et C. G. 10) . شیر آمد از گفته W. 9) . همی W.
 ببرند بالای W. 12) . بر مایه C. G. et P. 11) . همه
 به بر W. 13)

25 سواری ده از رومیان بر گزید
 که گویند ودانند گفت و شنید
 ز لشکر پیامد سبیده تملان
 خود و نام بر دار ده بخردان ¹⁴⁾
 چو آمد بنزدیک ¹⁵⁾ دارا فراز
 30 پیاده شد و بر د پیشش نماز
 جهاندار دارا مر او را بخواند
 بر سپید و نزدیک گاهش ¹⁶⁾ نشانده
 همه ¹⁷⁾ نامداران فرو ماندند
 برو در ¹⁸⁾ نهان آفرین خواندند
 35 ز دیدار واز فر و فرهنگ ¹⁹⁾ اوی
 ز بالای وز شاه ²⁰⁾ و آهنگ ²¹⁾ اوی
 همان گه چو ²²⁾ بنشست بر پای خاست
 پیام سکندر پیار است راست

خور و نامبر وازده زخمان W. vitiose ترجمان ¹⁴⁾ C. P.
 و بر بر مگاهش C. G. ¹⁶⁾ W. contra metr. ¹⁵⁾ نردیک
 همان C. G. ¹⁷⁾ بر W. ¹⁸⁾ Sic ex con-
 jectura. W. واز فرهنگ C. G. واز فرو و هنک W.
 C. G. ²¹⁾ شاخ W. ²⁰⁾ ازو فر و فرهنگ Al. C. P. فرهنگ
 چو W. ²²⁾ همانکه W. اورنگ

نخست آفرین کرد بر شهریار
40 که جاوید بادا²³⁾ سر تاجدار
سکندر چنین گفت کای نیک‌نام
بگیتی بهر جای گسترده‌کام
مرا آرزو نیست با شاه جنک
نه بر²⁴⁾ بوم ایران گرفتن درنگ²⁵⁾
45 بر آنم که اندر زمین اندکی
بگردد به بینم جهانرا یکی
همه راستی خواهم و نیکوئی
بویژه که سالار ایران توئی
اگر خاک²⁶⁾ داری تو از من دریغ
50 نشاید بریدن هوارا بتیغ²⁷⁾
چنین با سپاه آمدی پیش من

در. W. 24) . بادا ازین تاجدار C. P. باد این W. 23)

25) C. P. quod inter alia secundum Castellum et significat magnitudo, dignitatis amplitudo; quae quidem notio huc maxime quadrat, sed quum sola nitatur Golii auctoritate, in textum hoc vocabulum recipere non ausus sum.

نشاید هوارا سپردن به میغ W. 27) . مال C. P. 26)
نشاید سپردن هوارا چو میغ C. G.

نقاء آگه از کم واز²⁸⁾ بیش من
 چو رزم آوری با تو رزم آورم
 ازین بوم بی جنک بر ننگذرم
 55 گزین کن²⁹⁾ یکی روزگار نبرد
 بدین³⁰⁾ باش وزین³¹⁾ آرزو بر مگرد
 که من سر نیپیاچم زجنک سران
 وگر چند باشد سپاهی³²⁾ گران
 چو دارا بدید آن دل وراى او
 60 سخن گفتن فر وبلاى او
 تو گفتی که داراست بر تخت عاج
 ابا باره وفر وبا طوق³³⁾ وتاج
 بدو گفت نام ونژاد تو چیست
 که با فر وخت نشان تو کیست³⁴⁾

از کم واز C. P. از راه وکم C. G. از رای وکم W. 28) sed scripsi واز ob metrum. 29) Sic uterque Cod. Par. — W. vitiose کرین 30) W. et C. P. وگر جنک باشد سپه C. G. 32) واز W. 31) برین وفر وزین تاج C. P. باره وطوق وبا فر W. 33) بی C. G. که بر چهره تو نشان کیست W. 34) که با فر وبا الت C. P. با فر وبادت نشان تو کیست

65 از اندازه کهنتران مهری
 من ایدون گمانم که اسکندری
 بدین فر وبلا و گفتار وچهر³⁵⁾
 مگر تخت را پروریدت سپهر
 چنین داد پاسخ که این کس³⁶⁾ نکرد
 70 نه در آشتی و نه اندر نبرد
 نه گویندگان بر درش³⁷⁾ کمترند
 که³⁸⁾ بر تارک بخردان³⁹⁾ افسرند
 چنان شهریار چنان انجمن⁴⁰⁾
 کجا خود پیام آرد از خویشتن⁴¹⁾
 75 سکندر نه زین مایه دارد⁴²⁾ خود
 که از راه پیشینگان بگذرد
 پیام سپهدار بدین گونه⁴³⁾ داد

که بر فر و ساخت نشان کسی. Al. C. P. نشان تو کیست
 است. Scripsi ex coniect. sensu: „nam
 quis tibi gloria et fortuna similis est.“ 35) C. P.
 36) W. کس این ord. inverso. 37) W.
 وگفتار مهر. 38) C. P. نه male. 39) C. P. افسران.
 40) W. شهریاری contra metrum. 41) In
 al. Codd. hemist. 73. et 74. inverso ordine legun-
 tur. 42) W. دار. 43) W. سپهداران چونبها.

بگفتم بشاه آنچه (44) او کرد یاد
 بیاراستندش یکی جایگاه
 80 چنان چون بود درخور پیشگاه (45)
 سپهدار ایران چو بنهاد خولن (46)
 بسالار فرمود کورا بخولن
 فرستاده را در زمان خواندند
 بجای (47) رسولانش بنشانند
 85 چو نان خورده شد مجلس آراستند
 می ورود (48) رامشگران خواستند
 سکندر چو خوردی می خوش گوار
 نهادی سبک جام را در کنار
 چنین تا می (49) و جام چندی (50) بگشت
 90 نهادن (51) ز اندازه اندر گذشت
 دهنده پیامد بدارا، و گفت

44) C. P. بگفتم همه هرچه. 45) W. بارگاه. 46) W.
 هم اندر زمان چونکه بنهاد. Al. C. P. جویها جوان
 خولن. 47) C. P. بخوان. Quatuor hemistichia 81.
 82. 83 et 84 desunt in uno C. G. 48) C. P. خوان
 چنین نامی. Al. C. P. چنان نان. 49) C. P. و جام. W.
 50) W. چندین. 51) C. G. نهادند.

که رومی شد امروز با 52) جام جفت
 بفرمود تا زو پیرسید 53) شاه
 که جام نبیند 54) از چه داری 55) نگاه
 95 بدو گفت ساقی که ای شاهفش
 چه داری همی 56) جام زرین بکش
 سکندر چنین داد پاسخ که جام
 فرستاده را باشد ای نیک‌نام 57)
 کو آئین چنین است وز رسم راه 58)
 100 ببر جام زرین سوی گنج شاه
 بخندید از آئین او شهریار
 یکی جام پر گوهر شاهوار
 بفرمود تا بر کفش بر نهند 59)
 یکی سرخ یاقوت بر سر نهند

52) W. جام omissio با. 53) W. پیرسید con-
 tra metrum. 54) W. ببیند. C. P. نبیند از
 sed leg. sine dubio. 55) W. داری. 56) W. همین.
 57) C. P. شادکام. 58) W. کو آئین. 59) C. G. ایران جز این
 ایران چنین است و راه. 59) W. کفش نهند. C. G. نیست راه
 تا کفش پا بر نهند.

105 هم اندر زمان بازخواهان روم

کجا رفته بودند زین مرزبوم

زخانه بدان⁶⁰⁾ بزمگاه آمدند

خرامان بنزدیک شاه آمدند

فرستاده روی سکندر بدید

110 ویر⁶¹⁾ شاه رفت آفرین گسترید

بدو گفت کین قیصر⁶²⁾ اسکندرست

که بر⁶³⁾ تخت وبا گرز وبا افسرست

بدانکه که مارا بفرمود شاه

که رفتیم⁶⁴⁾ نزدیک او باز خواه

115 بر آشفت مارا بدان⁶⁵⁾ خوار کرد

بگفتار با شاه پیکار کرد

چو از پادشاهیش⁶⁶⁾ بگرختیم⁶⁷⁾

Scripsi. زخانه برین C. G. زیران در آن W. 60)
 61) W. quod offert C. P. بدان pro vitioso یلان
 62) C. G. et P. مهتر. 63) W. contra metr.
 64) W. برقتیم. C. P. با. 65) W. با. C. P. et
 sed scripsi پادشاهش W. et C. P. leg. 66) W. همه
 67) W. ex coniect. metro id flagitante. پادشاهیش
 بگرختیم.

شب تیره اسبان بر انگیزختیم⁶⁸⁾
 ندیدیم ماندهء او بروم
 120 دلیر آمدست او بدین⁶⁹⁾ مرزوبوم
 یکی⁷⁰⁾ بر گراید سپاه ترا
 همان گنج وخت وکلاه ترا
 چو گفت فرستاده بشنید شاه
 فرون کرد سوی سکندر نگاه
 125 سکندر بدانست کاند⁷¹⁾ر نهان
 چنین گفت⁷²⁾ با شهریار جهان
 همیبود تا تیره تر گشت روز
 سوی باختر گشت گیتی فروز
 بیامد بدهلیر⁷³⁾ برده سرای
 130 دلاور باسب⁷⁴⁾ اندر آورد پای
 چنین گفت بان سواران خویش
 بلند اختر و نامداران خویش
 که مارا کنون جان باسب اندرست

68) W. اسپانرا بکیختم. In cod. G. et P. desunt hemist. 117 et 118. 69) W. آبدست اندرین.
 70) W. همی. 71) C. P. اندر. 72) W. چه گفتند.
 73) W. بیامدند هیز. 74) W. با اسب contra metr.

چو سستی کند بادم آید⁷⁵⁾ بدست

135 همه⁷⁶⁾ بادپایان بر⁷⁷⁾ انگیختند

زپیش جهاندار بگریختند

چو دارا سر افسر واو⁷⁸⁾ ندید

بتاریکی⁷⁹⁾ از چشم شد نابدید⁸⁰⁾

نگهبان فرستاد هم در زمان⁸¹⁾

140 بنزدیکی خیمهء بدگمان

چو رفتند پیداردل رفته بود

که بخت چنان⁸²⁾ پادشه خفته بود

پس او فرستاد دارا سوار⁸³⁾

دلیران و پرخاش جویان هزار

145 چو باد از پس او همی تاختند

شب تیره بر⁸⁴⁾ راه نشناختند

طلایه بدیدند و گشتند⁸⁵⁾ باز

یاد ماند C. P. بادم باید C. G. یاد باید W. ⁷⁵⁾

سر او افسر او W. ⁷⁸⁾ مرا W. ⁷⁷⁾ همی C. P. ⁷⁶⁾

In C. G. ⁸⁰⁾ تبار یکی W. ⁷⁹⁾ سر و افسر او C. P.

C. G. ⁸²⁾ در آن W. ⁸¹⁾ 135 — 138. des. hem.

بد W. ⁸⁴⁾ چندان سوار C. P. ⁸³⁾ نه چون بخت این

گشتند C. P. ⁸⁵⁾

نبه⁸⁶ سود جز رفج راه دراز
 چو اسکندر آمد بپرده سرای
 150 برفتند گردان رومی⁸⁷ ز جای
 بدیدند⁸⁸ شب شاهرا شادکام
 به پیش اندرون پر گهر هست جام⁸⁹
 بگردان چنین گفت کاباد بید⁹⁰
 بدین فرخی فال ما شادیید⁹¹
 155 که این جام پیروزی⁹² جان ماست
 سر اختران زیر فرمان ماست
 هم از لشکوش پر گرفتم شمار
 فراوان کم است از شنیدن سوار
 همی⁹³ جنکرا تیغها بر کشید
 160 وزین دشت هامون سر اندر کشید
 چو در جنک این تن بچنگ آوریم⁹⁴

86) W. بند. 87) C. P. دورمی sed pro رومی. 88) W. ندیدند. 89) W. positum videtur. رومیان
 فال باشد C. P. 91) W. بید. 90) W. بر کهز چار جام
 W. 93) W. پیروزی. 92) W. زال C. G. فال Pro. به بید
 جنک تن را برنج آورید W. 94) W. همه.

از آن رنج شاهی ⁹⁵⁾ و گنج آوریم ⁹⁶⁾

جهان آفریننده یار ⁹⁷⁾ منست

سر اختر ⁹⁸⁾ اندر کنار منست

165 بزرگان برو خواندند آفرین

که آباد بادا بقیصر زمین ⁹⁹⁾

فدای تو بادا تن و جان ما

برینست جاوید پیمان ما

ز شاهان که یار بدین بار ¹⁰⁰⁾ تو

170 بمردی وبلا و دیدار تو

چو خورشید بر زد سر از پشت راغ ¹⁰¹⁾

زمین ¹⁰²⁾ شد بکردار روشن ¹⁰³⁾ چراغ

جهان جادر قیر از سر ¹⁰⁴⁾ گرفت

جهاندار دارا سپه بر گرفت

بیار. W. ⁹⁷⁾ آورید. W. ⁹⁶⁾ شادی. W. ⁹⁵⁾
⁹⁸⁾ W. سر دولت. ⁹⁹⁾ Hunc vers. excipit alius in
 C. P.: چو نیکان برو آفرین خواندند که بادا بکامت
 که بار. W. که باریدن یار. C. G. ¹⁰⁰⁾ سپهر بلند
 راغ. W. ¹⁰¹⁾ که با دیدن یار. C. P. دیدن یار
 جادر. W. ¹⁰⁴⁾ زمین. W. ¹⁰³⁾ جهان. C. P. ¹⁰²⁾
 جادر قیرگون بر. C. P. قیر سر

175 بیاورد لشکر برود (105) فرات
 بهامون سپه بود بیش از بتات (106)
 سکندر چو بشنید (107) کامد (108) سپاه
 برد کوس و آورد لشکر (109) برآه
 دو لشکر که آنرا (110) گرانه نبود
 180 چو اسکندر اندر زمانه نبود
 ز شاه (111) وز گردان هر دو گروه
 زمین همچو دریا برو گردکوه (112)
 زخفتان و از خنجر هندوان
 زاسب وز کویال (113) و برگستوان
 185 دو رویه سپه بر کشیدند صف
 زخنجر همیافت خرشید تف
 به پیش سپاه آوردند (114) پیل

105) W. زرو. C. P. بر آب. 106) Cod. Par.
 شنید W. 107) vid. not. 5. بتات Al. C. P.
 sed scripsi بشنید ex coniect. metri causa. 108)
 W. و آمد ز لشکر C. G. et P. 109) C. G. et P. کاه.
 C. G. و ساز W. 111) کانرا W. 110) و آورد ز لشکر
 C. P. 113) همچو درمانده شد راغ کوه C. P. 112) ز باز
 سپه بود زنده C. P. 114) زاسب و زبالای W. زیشت و زیالا

جهان شد بکردار دریای نیل
 سواران جنگ از پس پیل¹¹⁵⁾ پیش
 190 همه بر گرفته دل از جان خویش
 تو گفتی هوا چون¹¹⁶⁾ خروشد¹¹⁷⁾ همی
 زمین از خروشش باجوشد همی
 ز پس ناله بوق¹¹⁸⁾ و هندی دری
 همی مرد را¹¹⁹⁾ دل بر آمد ز جای
 195 از آواز اسپان و بانگ سران
 چرنگیدن گرزهای گران
 تو گفتی زمین کوه جنگی شد دست
 ز گرد آسمان کوه زنگی¹²⁰⁾ شد دست
 بیک هفته گردان و پرخاشجوی¹²¹⁾
 200 بروی اندر آورده بودند روی
 بهشتم بر آمد¹²²⁾ یکی تیره گرد
 بدینسان¹²³⁾ که خرشید شد لاجورد

هوا خون. C. P. 116) جنگی بس و پیل W. 115)
 C. P. ناله نای W. 118) vitiose. خرد شد W. 117)
 روی زنگی W. 120) خاکرا W. 119) و بوق هندی
 W. 123) در آمد W. 122) بر خاشجوی W. 121)
 بر انسان et C. P.

بپوشید دیدار ایران سپاه (124)
ندیدند جز خاک آوردگاه

205 جهاندار دارا به پیچید (125) روی (126)

گریزان همی رفت پرخاشجوی (127)
برود (128) فرات اندر آمد سپاه
گریزان برفتند از آن رزمگاه

سپاه سکندر پس (129) اندر دمان

210 یکی پر زغم دیگری (130) شادمان

سکندر بشد (131) تا لب رودبار

بکشتند ایرانیان (132) بی شمار

سپاه از لب رود (133) بر گاشتند

بفرمود تا رود بگذاشتند

215 به پیروزی (134) آمد بدین رزمگاه

- ایران W. بپوشید ایران و دید آن شاه C. G. (124)
Hoc hem. (126) در آبه بجید W. (125) آن سپاه
una cum tribus sequent. deest. in C. G. et P.
C. P. (128) همان نامور لشکر جنک جوی W. (127)
بر غم و دیگری W. (130) بس C. P. (129) زرو
از ایرانیان Uterque C. P. (132) جست W. (131)
پیروزی W. (134) از لب رود W. از آن رود C. P. (133)

کجا پیش بد با ¹³⁵ گزیده سپاه
 چو دارا زپیش ¹³⁶ سکندر برفت
 بهر سو ¹³⁷ سواران فرستاد تفت ¹³⁸
 زایران سران و مهانرا بخواند
 220 درم داد و روزی دهانرا بخواند
 سو ¹³⁹ ماهرا لشکر آباد کرد
 سر ¹⁴⁰ نامداران براز یاد کرد ¹⁴¹
 دگر باره از آب آن ¹⁴² سو گذشت
 بیاراست لشکر بر آن ¹⁴³ پهن دشت
 225 سکندر چو بشنید لشکر براند
 پذیره شد و سازش ¹⁴⁴ آنجا بماند
 سپهرا چو روی اندر آمد بروی
 زمان وزمین گشت پرخاشجوی

از پیش W. ¹³⁶ که از پیش بود آن C. P. ¹³⁵
 و تفت W. ¹³⁸ زهر رو C. P. ¹³⁷ contra metr.
 Vulgaris lectio ¹⁴¹ هر W. ¹⁴⁰ هر W. ¹³⁹
 یاد کرد, sed legendum sine dubio quod
 ex coniect. in textum recepi. ¹⁴² C. G. از آب
 برین W. ¹⁴³ آب ازین W. از آب ازین C. P. این
 شدش ساز W. ¹⁴⁴

سه روز افهر آن رزم ¹⁴⁵ شان شد درنگ
 230 چنان بد ¹⁴⁶ که از کشته شد ¹⁴⁷ جای تنگ
 سکندر دگر ¹⁴⁸ باره پیروز ¹⁴⁹ گشت
 بلند اختر و گیتی ¹⁵⁰ افروز گشت
 سواران دارا گریزان ¹⁵¹ جنگ
 همی خاک بگزید بر جای تنگ ¹⁵²
 235 فراوان ز ایرانیان کشته شد
 جهان جوی را روز ¹⁵³ بر کشته شد
 پر از درد بر گشت از آوردگاه
 چو یاری ندانش ¹⁵⁴ همی هور و ماه ¹⁵⁵

بد. C. P. ¹⁴⁷ . شد. W. ¹⁴⁶ . جای. W. ¹⁴⁵ .
 پیروز. W. ¹⁴⁹ . زدگر. W. ¹⁴⁸ . از کس بند. C. G.
Deest hoc hemist. una cum tribus sequentibus
in C. G. et P. ¹⁵⁰ W. . اخترش گیتی. C. P. ¹⁵¹ .
Sic correxi hunc ¹⁵² . سپاهی گریزان و دارا بجنگ
versum, quem mutilatum exhibent codices. C. P.
 همی چاک بگزید بر جای سنک. W. *pro* بگزید *legit*
 و تنک *habet* تنک *et loco* بگزید. C. P. ¹⁵³ .
 ویتوسه، ویتوسه خورد ماه. C. P. ¹⁵⁵ . ندارد. W. ¹⁵⁴ .
Hunc versum excipit alius
in C. P., sed spurius ut videtur: هر آنکس که او
 کمر کند تخم خویش سزد گر بگیرند آبریخت خویش

سکندر بیامد پس او چو گرد
 240 بسی آفرین جهاندار کرد¹⁵⁶⁾
 بسی قاخت اورا پس اندر دمان
 نبودش ازان تاختن بدگمان
 چو دارا ندید او زره باز گشت
 همه لشکر ازوی بر آواز گشت¹⁵⁷⁾
 245 خروشی بر آمد زپیش سپاه
 که ای زبردستان کم کرده راه
 شمارا زمن بیمر آزار نیست
 سپاه مرا با شما کار نیست
 بباشید ایمن بایوان خویش
 250 بیمزدان سپرده¹⁵⁸⁾ تن وجان خویش
 جان وتن از رومیان رسته اید¹⁵⁹⁾
 وگوجه بخون دستها شسته اید¹⁶⁰⁾

Haec¹⁵⁷⁾ بسی از جهان آفرین یاد کرد. W.¹⁵⁶⁾ quatuor hemistichia scil. 241 — 244. e C. P. in textum recepi, quia arcte cum ceteris cohaerent. Illa omisit W., nec leguntur in al. C. P. et utroque C. G. 158) C. P. بپرده. W.¹⁵⁹⁾ ازرو میان رشته. اند. W.¹⁶⁰⁾ hoc hemistichium perperam

چو ایرانیان¹⁶¹⁾ ایمنی یافتند
 همه رخ سوی رومیان تافتند¹⁶²⁾
 255 سکندر پیامد بدشت نبرد¹⁶³⁾
 همه خواسته سر بسر گرد کرد
 ببخشید¹⁶⁴⁾ بر لشکرش خواسته
 بنیرو¹⁶⁵⁾ سپاه شد آراسته
 ببود اندر آن بوم بر چار¹⁶⁶⁾ ماه
 260 چو¹⁶⁷⁾ آسوده شد شهریار و سپاه
 جهاندار دارا بچهرم رسید
 که آنجا¹⁶⁸⁾ بدی گنجهارا کلید
 همه مهتران پیش بار¹⁶⁹⁾ آمدند

post hemistichium 254. collocavit, his verbis
 اند, دگر چه بخون دستها شسته اند, sed in versione
 latina pagina 64 suo loco inseruit. 161) W.
 چو شهر عراق. In C. G. et P. deest hoc hemist.
 una cum proxime sequente. 162) W. یافتند, sed
 in annot. correxit تافتند. 163) W. نبرد. 164) W.
 ببخشید vitiose. 165) W. بنیرو او. 166) W. چهار
 contra metr. Scripsi چار ex coniect. 167) C. G.
 که. 168) W. کانجا. 169) Scripsi بار ex coniect.,
 nam vulg. lectio باز mihi suspecta est.

پیر از درد و گرم و گداز (170) آمدند
 265 خروشان پدر چون پسر را ندید
 پسر همچنان چون پدر را ندید
 همه شهر ایران پیر از ناله بود
 بچشم اندرون آب خون (171) زاله بود
 زچهرم بیامد (172) بشهر اصطخر (173)
 270 که آزادگانرا بدان (174) بود فخر
 فرستاده رفت بر هر سوی (175)
 بهر نامداری وهر (176) پهلوی (177)
 سپاه انجمن شد بایولن شاه
 نهادند زرین یکی پیشگاه (178)
 275 چودارا بر آن تاخت زرین (179) نشست
 برقتند گردان خسروپرست
 بایرانیان گفت کای مهتران
 خردمند بیدار و کنداوران (180)

برآمد C. G. (172). جون W. (171). کراز W. (170).
 رفت هر W. (175). برود W. (174). سطخر C. P. (173).
 W. (178). شاهپاری C. G. (177). هر W. (176). کشوری
 و بیدار W. (180). بدان کرسی زر W. (179). زیرگاه
 کند اوران

نه بینید¹⁸¹ تا راه¹⁸² این کار چیست
 280 همیگفت با درد وچندی¹⁸³ گریست
 چنین گفت کامروز مردن بنام
 به¹⁸⁴ از زنده¹⁸⁵ رومیان¹⁸⁶ شاد کام
 نیاگان و شاهان ما تا بدند
 بهر سال باژی همی بستند¹⁸⁷
 285 بهر کار مارا زبون بود روم
 کنون¹⁸⁸ بخت آزادگان گشت شوم¹⁸⁹
 همه پادشاهی سکندر گرفت
 جهاندار شد تاج بر سر¹⁹⁰ گرفت
 چنین هم نماند¹⁹¹ بیاید¹⁹² کنون

بینید W. نه بینند AL. C. P. نه بیند C. P. ¹⁸¹
 Scripsi ex coniectura. W. رای C. P. ¹⁸²
 184) و خون میگریست C. G. وچندین C. P. ¹⁸³ چاره
 W. بد. ¹⁸⁵ W. زنده contra metrum, et false ver-
 tit: „Hodie moriendum est gloriose ab hoste ma-
 ligno et fortunato.“ Voc. زنده h. l. significat i. q.
 vita, ut sensus sit: „Gloriosam mortem ho-
 die obire melius est, quam vivere cum Graecis vi-
 ctoriae laetitia elatis.“ ¹⁸⁶ W. دشمن بدو. ¹⁸⁷
 189) W. کندن. ¹⁸⁸ W. همی. W. بستند C. P.
 W. سوم. ¹⁹⁰ W. omittit سر ¹⁹¹ C. P. بیاید
 192) W. بیامد.

290 همه پارس گردد چو¹⁹³⁾ دریای خون

زن و کودک و مرد¹⁹⁴⁾ گردد¹⁹⁵⁾ اسیر

نماند بدین بوم برتا و پیر¹⁹⁶⁾

مرا گر شوید¹⁹⁷⁾ اندرین یارمند

بگردانم این درد ورنج و گزند¹⁹⁸⁾

295 شکار بزرگان بدند این¹⁹⁹⁾ گروه

همه گشته از شهر ایران²⁰⁰⁾ ستوه

کنون ما شکاریم و ایشان پلنگ

پیر کارزاری گریزان ز جنگ

اگر پشت یکسر به پیش²⁰¹⁾ آورید

300 برو بوم ایران²⁰²⁾ بهشت آورید

وخرد W. (194) contra metr. W. (193)

W. (196) گردید Al. C. P. گردند C. G. (195)

(197) utrumque vitiose. برتاو هسر C. G. پیر

گر آید و نکه C. P. hic addit versum (198) بوید C. G.

sed quum بندید با من میان بگردانم این بد زایران

nil aliud dicat, quam proxime praecedens, pro

spurio illum habeo. W. بدندان C. G. (199)

شهریاران C. G. (200) گردید آن کوه C. P. و دندان

ایشان C. P. (202) بهشت W. (201)

کسی کاندترین جنک سستی²⁰³ کند
 بکوشد که تا تن درستی²⁰⁴ کند
 ندارد ازین پس بگیتی امید
 که شد روم ضحاک ونا چمشید²⁰⁵
 305 همیگفت گریان و دل پر زرد²⁰⁶
 دو رخساره زرد و دو لب²⁰⁷ لاجورد
 بزرگان داننده برخاستند
 همه پاسخش را²⁰⁸ بیاراستند
 خروشی بر آمد زایوان²⁰⁹ برار
 310 که گیتی نخواهیم بی شهریار
 همه روی یکسر باجنک آوریم
 جهان بر بداندیش²¹⁰ تنگ آوریم
 به بندیم²¹¹ دامن یک اندر دگر
 اگر خاک یابیم وگر²¹² بوم وبر

که با W. ²⁰⁴ vitiose. مستی W. et Codd. ²⁰³
 C. P. ²⁰⁵ که تا جان پرستی C. G. خویش زشتی
 ونا چمشید Al. C. P. ²⁰⁶ W. زیر
 همه بی سخن را C. P. ²⁰⁸ ولب W. ²⁰⁷ درد
 برید W. ²¹⁰ زایوان W. ²⁰⁹ همه زبان پارا C. G.
 اگر C. P. ²¹² ببندند W. ²¹¹ اندیش

315 سلاح (213) ودرم (214) داد لشکرشرا

همه (215) نامداران کشورشرا

هما (215) C. P. ودرم (214) W. سلیح (213) C. P.
forma rarior, ut videtur, pro هم cum Elif pa-
ragog. vid. Gloss. nostrum s. v.

II.

پادشاهی منوچهر صد و بیست سال بود

پس آنکه یکی هفته بگذاشتند

همه ماتم و سوگ او داشتند

بهشتم پیامد منوچهر شاه

بسر بر نهاد آن کیانی کلاه

5 در جادویها بافسون به بست

برو سالیان آنجمن شد دو شصت

همه پهلوانان روی زمین

برو یکسره خواندند آفرین

چو دیهیم شاهی بسر بر نهاد

10 جهانرا بشادی برو¹⁾ مژده داد²⁾

1) Edit. Calcutt. 2) Ed. C. جهانرا سراسر همه
زمین بنده و چرخ یار منست سرتاجداران
eundem, cui Wahl recte paulo infra
locum assignat vid. v. 15.

بداد ودهش هم بهردانگی
 بنیکی وپاکی وفرزانگی³⁾
 منم گفت بر تخت وگردان⁴⁾ سپهر
 هم خشم وجنکست وهم داد ومهر
 15 زمین بنده وچرخ یار منست
 سر تاجداران شکار منست
 هم دین وهم⁵⁾ فره ایودی
 هم بخت نیکی ودست بدی
 شب تار جوینده کین منم
 20 همان آتش تیر برزین منم
 خداوند شمشیر وزرینه کفش
 فرارنده کاویانی درفش
 فروزنده گاه وبرآرنده تیغ⁶⁾
 بجنگ⁷⁾ اندرون جان ندارم دریغ

3) Hunc versum sequitur alius in Edit. C.:
 چنین گفت با سرپسر لشکرش که ومه که بودند در کشورش.
 4) Ed. C. برتر زگردان 5) Ita. Ed. C. — Wahl
 6) Ed. C. ویرنده تیغ 7) Ed.
 C. بکین.

25 گه بزم⁸ دریا دو دست منست
 دم آتش از بر نشست منست⁹
 بدانرا زبده دست کوتاه کنم
 زمین را بخون رنگ دیبه¹⁰ کنم
 گمراشته گرز و نماینده تاج
 30 فروزندهء ملک¹¹ بر تخت عاج
 ابا این هنرها یکی بنده ام

8) Ita recte Ed. Lumsd. et Macan — Wahl
 9) Versum haud intellexit Wahl, quum
 vertat: „Mir streben beide Arme wie Meerfluth
 im Sturm, und Gluthhauch aus der Brust um-
 dunstet mich um und um.“ Sensus est: Tem-
 pore convivii duae manus meae sunt mare
 scil. donorum, quae largiuntur, abundantia;
 halitus ignis oritur ex equitatione mea i. e.
 Equo vehens mortem et perniciem affero, in-
 star ignis vehementer furentis. 10) Sic Ed. C.
 recte. Wahl دیبه repugnante metro. 11) Wahl
 گمراشته quod quid significet ignoro; hemi-
 stichium germanice ita reddit: „Den elfenen
 Stuhl erstiegen.“ In textum recepi lectionem
 Ed. G.

جهان آفرین را پرستنده ام
همه دست بر روی گریان¹²⁾ زنیم
همه داستانها زیزدان زنیم

35 براه فریدون فرخ رویم
نیا مان کهن بود اگر ما نویم
ازو تاج و تخت و ازویم سپاه
بدویم¹³⁾ سپاس و بدویم پناه
هر آنکس که در هفت کشور زمین
40 بگردد ز راه و بتابد¹⁴⁾ ز دین
نماینده رنج درویش را¹⁵⁾
زبون داشتن مردم خویش را
بر افراشتن سر به پیشی گنج¹⁶⁾
برنجور¹⁷⁾ مردم نماینده رنج

12) Wahl کوان et vertit: „Wir straucheln alle
ja, Hand an die Stirn schlagend.“ 13) Ed. C.
وزویم. 14) Ita recte Ed. C. — Wahl و نیابد male,
sed sensum bene reddit verbis: „und verlässet
des Glaubens Pflichten.“ 15) Wahl درویش را
16) Praetuli lectionem Ed. C. — Wahl افراختن
برنجور 17) Wahl سر زنیستی ز گنج.

45 همه نزد من سربر کافر است¹⁸⁾
 وزا هرمن¹⁹⁾ بدکنش بدتر است²⁰⁾
 هر آن بدکنش کو نه²¹⁾ بر دین بود
 زیودان وار منش نفرین بود
 وزان پس بشمشیر یازیم²²⁾ دست
 50 کنم سربر کشور از کینه پست
 چو برگشت زین گونه شاه جهان²³⁾
 بنزد بزرگان روشن روان
 همه پهلوانان روی زمین
 برو یکسره²⁴⁾ خواندند آفرین
 55 که فرخ نیای تو این دید راه
 ترا داد آئین تخت²⁵⁾ وکلاه
 ترا باد جاوید تخت وکلاه

وزا هرمن Ed. C. 19) Wahl et Ed. C. کافرند¹⁸⁾
 contra metrum. Scripsi وزا هرمن ex coniectura.
 هر آن دین ور گونه Wahl²¹⁾ Ed. C. بدترند²⁰⁾
 vitiose. 23) Hoc hemist. بشمشیر یازیم Ed. C. 22)
 una cum sequente omittit Wahl. Me quidem
 iudice hic versus minime abesse potest. 24) Wahl
 و تخت Wahl²⁵⁾ منوچهر را.

که شایسته تاجی وز پبای گاه²⁶⁾
 ترا باد جاوید تخت روان
 60 هما باج²⁷⁾ و هم فرء موبدان²⁸⁾
 دل ما یکایک بفرمان تست
 همه جان ما زیر پیمان تست
 جهان پهلوان سام بر پای خاست
 چنین گفت کای داور دادراست
 65 ز شاهان مرا دیده بر دیدنست
 ز تو داد و از من پسندیدنست
 پدر بر پدر شاه ایران توئی
 گزین سواران²⁹⁾ و شیران توئی
 تن و جانست یزدان نگهدار باد
 70 دلت شادمان بخت بیدار باد
 تو از باستان³⁰⁾ یادگار منی
 بتخت کی زینهار منی

26) Wahl وثرگاه. 27) Vulg. lect. هما تاج Ed. C.
 28) In sed vide de voc. هما Gloss. nostr. همان تاج
 Ed. C. diversus est hemistichiorum ordo; sic
 enim invicem se excipiunt: 59, 60, 57 et 58.
 29) Wahl بررگان. 30) Wahl پاسبان.

برزم اندرون شیر پاینده
 بیزم اندرون شید³¹⁾ تابنده
 75 زمین وزمان خاک پای تو باد
 همان تخت پیروزه جای تو باد
 تو شستی بشمشیر هندی³²⁾ زمین
 بآرام³³⁾ بنشین ورامش گزین
 نیاگان من پهلوانان بدند³⁴⁾
 80 پناه بزرگان وشاهان بدند³⁵⁾
 زگمشاسب تا نیرم³⁶⁾ نامدار
 سپهدار بودند وخنجرگذار
 ازین پس همه نوبت ماست رزم

31) Wahl سید, quo Sirius significari dicit; sed praeferenda mihi videtur vulg. lectio شید ut sensus sit: „in consessu es sol splendens.“
 32) Ed. C. روی. 33) Wahl lectionem با رام (Ramae, seu in Rama regia) pro genuina habet, secutus auctoritatem duorum codicum, quorum alter رام به, alter برام در legit. Sed omnes hae lectiones iure reiiciendae sunt, quia metro repugnant. 34) et 35) Wahl بدید vitiose. 36) Wahl زکوشاسب تا هیرم.

ترا جای تختست و هنگام³⁷⁾ بزم³⁸⁾
 85 شوم گرد گیتی بر آیم یکی
 دشمن بیند آورم³⁹⁾ اندکی
 مرا پهلوانی نیای تو داد
 دلمرا خرد مهر رای تو داد⁴⁰⁾
 چنان چون بود بندگی شاهرا
 90 کمر بسته ام جنک بدخواهرا⁴¹⁾
 برو کرد نیز آفرین شهریار
 بسی دانش از هدیه شاهوار
 پس از پیش تختش گزاید⁴²⁾ سام

37) Ed. C. vitiose. 38) Discrepat ordo hemist. Ed. C., nam hemist. 83. et 84. antecedunt proxime praecedentia 79 — 82. 39) Wahl بدام آورم contra metrum. 40) Wahl همان تخت پیروزه idem hemist. quod praecedens 76 et hac de causa reiiciendum. 41) Wahl omittit hemist. 89 et 90 male, ut videtur. 42) Wahl گزاند quam formam participialem pro esse opinatur. Vulg. lectio est گزاید; sed praefendum گزاید, quod legitur in Ed. C. et facile in گزاید mutari potuit.

پیش پهلوانان نهادند گام
95 خرامید و شد سوی آرمگاه
همی گشت گیتی بر آئین⁴³ وزاه

گفتار اندر زادن زالزر

کنون پر⁴⁴ شکفتی یکی داستان

به پیوند از گفتهء باستان
نگه کن که مر سامرا روزگار
100 چه بازی نمود ای پسر گوش دار
نبود هیچ فرزند مر سامرا
دلش بود جویا دلآرامرا

نگاری بد اندر شبستان اوی
زگلبرگ رخ داشت وز مشک⁴⁵ موی
105 از آن ماهش امید فرزند بود
که خورشیدچهره برومند⁴⁶ بود

وزنسک Wahl 45) بر Wahl 44) بآین Wahl 43)
et vertit „mit Haar als rankender Rebschoss.“
Al. Codd. روی وزماه 46) Wahl برومند et in
not. ad h. l. dicit: „ante vocem برومند non co-
pula est, sed — aequivalet pronomini et in

زسام نریمان همان بار داشت
 زبار گران قنش (47) آزار داشت
 ز مادر جدا شد بدان (48) چند روز
 110 نگاری چو خورشید گیتی فروز
 باچهره فکو بود بر سان شید (49)
 ولیکن همه موی بودش سپید
 پسر چون ز مادر بدین گونه زاد
 نکردند یک هفته بر سام یاد
 115 شبستان آن نامور پهلوان
 همه پیش آن خرد کودک توان (50)
 کسی سام یلرا نیارست گفت

casu Dativo quidem loco — *quod ipsi soli simili fertile (solum) fuit.* False, nam dat. et acc. pronom. affixi tertiae personae per — ش, nunquam vero per و exprimi possunt.
 47) Wahl گرانش تن 48) Ed. C. دران 49) Wahl
 vid. not. 31, 50) Wahl توان vitiose, sed bene
 vertit: „Denn leidvoll besorgt war des ehrsamten
 Ritters gesamntes Frauengemach um des zarten
 Jünglings halben.“ In annot. vulg. lectionem
 hanc esse dicit همه گشته از بهر کودک توان

که فرزند پیر آمد از خوب⁵¹⁾ جفت
 یکی دایه بودش بکردار شیر
 120 بر پهلوان اندر آمد دلیر
 مر اورا بفرزند بر⁵²⁾ فزیده داد
 زبان بر کشاد آفرین کرد یاد
 که بر سام یل⁵³⁾ روز فرخنده باد
 دل بدسگالان او کنده باد
 125 بداد آنچه زایرد همی خواستی
 همی جان بدین خواهش آراستی
 ترا در پس پرده ای⁵⁴⁾ نامجوی
 یکی پاک پور آمده⁵⁵⁾ ماهروی
 یکی پهلوان بچده شیردل
 130 نماید بدین⁵⁶⁾ کودکی چیردل⁵⁷⁾
 تنش نقره پاک ورخ⁵⁸⁾ چون بهشت
 برو بر نه بینی یک اندام زشت

چو آمد بر پهلوان Wahl 52) پاک. Ed. C. 51)
 55) بیس پرده، تو یکی Wahl 54) یک Wahl 53)
 57) Aliam براند برین Wahl 56) آمد از Wahl
 lectionem in annot. ad h. l. offert Wahl.
 58) Cod. Gott. و برخ همچو سیم و برخ.

ز آهو همان کش سپیدست موی

چنین بود بخش تو ای نامجوی

135 بدین⁵⁹⁾ بخششت کرد باید پسند

مکن جانت نسیاس⁶⁰⁾ و دلرا نزنند

فروید آمد از تخت سام سوار

پیرده در آمد سوی نوبهار⁶¹⁾

چو فرزندرا دید مویش⁶²⁾ سپید

140 بمود از جهان یکسره ناامید

بترسید سخت از پی سرزنش

شد از راه دانش بدیگر منش

سوی آسمان سر بر آورد راست

ابا آفریننده پیگار⁶³⁾ خواست

59) Wahl مرین, 60) Wahl بشناس vitiose, ut videtur, pro شناس Imp. a scire, intelligere; sed vertit: „Du sinne nicht Besseres.“ 61) Post hoc hemist. tres alii versus leguntur in Ed. C. یکی پیرسرپور پر مایه دید که چون او ندید و نه از کس شنید همه موی اندام او همچو برف ولیکن برخ سرخ بود و شگرف یکی باره سرخیش اسمر نمود سیاهی بسرخی از آن Wahl 63) Ed. C. موی 62) همی بر فروید in annot. aliam lectionem affert: کردهء خویش زنهار

- 145 که ای برتر از کثری و کاستی
 بهی زان فزاید که تو خواستی
 اگر من گناهی گران کرده ام
 وگر کیش آهرمن⁶⁴ آورده ام
 بیوزش مگر کردگار جهان
 150 بمن بر به بخشاید اندر نهان
 به پیچد همی⁶⁵ تیره جانم ز شرم
 بجوشد همی در تنم خون گرم⁶⁶
 چو آیند و پرسند گردنکشان
 به بینند این⁶⁷ بجاء بدنشان
 155 چه گویم که این بجاء دیو کیست⁶⁸

ابا کردگار او به پیگار Cod. Gott.
 به بیحد Alia lectio⁶⁵ آهرمن Wahl⁶⁴ بر پیگار
 ازین بجاء چون بجاء Ed. C. addit versum⁶⁶ همه
 آهرمن سید چشم و مویش بهان سمن Idem legitur in
 C. Gott. et illo, quem sequutus est Champion
 in versione sua anglica, nisi quod secundum he-
 mist. in utroque ita sonat: همه روی و موی و سرش
 et in not. lect-
 iones variantes ازین نشانی این et نشانهای ازین
 دیو چیست et دیویست Al.⁶⁸

پلنگ دورنگست یا خود پریست
 بخندید (69) بر من مهان جهان
 ازین بچه در آشکار و نهان (70)
 ازین ننگ بگذارم ایران زمین
 160 بخوانم (71) یرین بوم وبر آفرین
 بگفت این بخشم و بتایید (72) روی
 همی کرد با بخت خود گفت و گوئی
 بفرمود پس تاش (73) برداشتند
 ازان بوم وبر دور بگذاشتند
 165 یکی کوه بد نامش البرز کوه (74)

69) Vulg. lectio est بخندند. Sed praeferendus singularis, quia talis constructio poetarum sermoni magis convenit. 70) Wahl در نهان contra metr. 71) Wahl بخوانم. Al. نخواهم. Ed. C. نخواهم. Sed negatio hic locum habere non potest, scripsi igitur بخوانم ex coniectura. 72) Wahl پاش pro بگفت و بخشم او بتایید et vertit پاش و vestigio, statim. 74) Alii اسفند کوه et الوندکوه et لوند کوه; sed recte Wahl ad h. l. „Omnes hae mutationes verae lectionis a recentioribus factae sunt ad elucidandum locum

- بخورشید نزدیک و دور از گروه
 بد آنجای (75) سیمو غرا لانه (76) بود
 که آن (77) خانه از خلف بیگانه بود
 نهادند بر کوه و گشتند باز
 170 بر آمد برین روزگاری دراز
 چنان پهلوان زاده بی گناه
 ندانست رنگ سپید و سیاه
 پدر مهر ببرید و بفکند خوار
 جفا کرد بر کودک شیرخوار
 175 یکی داستان زد برین شبیر پیر (78)
 کجا کرده بد بچه از (79) شیر سیر
 که گر من ترا خون دل دادمی
 سپاس ایچ بر سرت بنهادمی (80)
 که تو خود مرا زنده همچون دلی
 180 دلم بگسلد گر زمن بگسلی (81)

بدینجای Wahl. (75) "respectu situs montis."
 (76) Wahl خانه. (77) چنان Wahl. (78) Ita recte Wahl; vulgaris lectio est شیر Cod. Hannov.
 (79) دانه بد بچه را Wahl. (80) Wahl
 (81) Post hoc hemist. سپاس آنچه بر سرت بنهادمی

همان خورد کودک بدان جایگاه
 شب و روز افتاده بند بی پناه
 زمانی سرانگشت را می مکید
 زمانی خروشدنی می کشید
 185 چو سیمرغ را بچه شد گرسنه
 پیروز بر شد بلند از بنه
 یکی شیرخواره خروشنده دید
 زمین را چو دریای جوشنده دید
 زخارش گهواره ودایه خاک
 190 تن از جامه دور و لب از شیر پاک
 بگرد اندرش تیره خاک نهند
 بسر برش خورشید گشته بلند
 پلنگش بدی کاشکی (82) مام و باب

*tres versus addit Ed. C., quorum primus, ut spur-
 rius, omnino reiiciendus est, duo ultimi vero
 haud facile omitti possunt, quia cum ceteris
 arctissime cohaerere mihi videntur. Leguntur
 quoque in Cod. Gott., quo usus est Görres. Ver-
 sus spurius est: دودام بر بچه آدمی بسی مهربان تر: Wahl
 کاشکی (82) بروی زمی quod pro vulgari
 کاشکی positum dicit.*

بر آن خرد⁹⁰⁾ خون از دو دیده چکان

215 شکفتی برو بر فکندند مهر

بماندند خیره بدان خوب چهر

شکاری که نازکتر آن بر گزید⁹¹⁾

که بی شیر⁹²⁾ مهمان همی خون مزید⁹³⁾

بدین گونه تا⁹⁴⁾ روزگاری دراز

220 بر آمد که بد کودک آنجا برار⁹⁵⁾

چو آن کودک خرد پرمایه⁹⁶⁾ گشت

بر آن کوه بر کاروانها⁹⁷⁾ گذشت

یکی مرد شد چون یک آزاد⁹⁸⁾ سرو

برش کوه سیمین میانش چو غرو

225 نشانش پراکنده شد در جهان

بد و نیک هرگز نماند نهان

Wahl 92) بر گزند Wahl 91) طفل Wahl 90)
 sed hoc verbum et quod Wahl 93) پی شیر
 praecedit ad infantem referatur necesse
 est; itaque Pluralis hic locum habere non potest.
 با Wahl 94) بدانراز داننده بکشاد راز Wahl 95)
 روزگاران Wahl Al. روزگاری 97) بر مایه Wahl 96)
 یکی زاد Wahl 98)

بسام فریمان رسید آگهی
ازان نیکپی⁹⁹⁾ پور بافرهی

خواب دیدن سام فریمان زالرا

شبی از شبان داغ دل خفته بود
230 زکار زمانه بر آشفته بود

چنان دید کز کشور هندوان

یکی مرد بر تازی اسپی دوان

فراز آمدی تا بنزدیک سام

سوار سرافراز وگرد تمام¹⁰⁰⁾

235 ورا مرده دادی زفرزند او

99) Wahl et vertit: „vom Sohne be-
engtes Schritts.“ Sed puto legendum نیکپی
cum Ed. C. quod adiectivum compositum hic
significare videtur *insignis, illustris*, nam teste
Burhan. vocabulum پی etiam significat *gradum
dignitatis, potentiam, splendorem*. Apponam
پی بمعنی بار ومرتبه هم آمده است مثل
آنکه گویند چند پی مراد آن باشد که چند مرتبه
Wahl (100) وچند بار وتاب وطاقت را نیز گفته اند
وگردی تمام Ed. C. وگرد همام

بران¹¹⁶⁾ بد که روز دگر پهلوان
 سوی کوه البرز پویند نوان¹¹⁷⁾
 265 چو شب تیره شد رای خواب آمدش
 کر اندیشه در¹¹⁸⁾ دل شتاب آمدش
 چنان دید¹¹⁹⁾ در خواب کز کوه هند¹²⁰⁾
 درفش¹²¹⁾ بر افراختندی بلند
 غلامی پدید آمدی خوبرو
 270 سپاهی گران از پس پشت او
 بدست جنبش بر یکی موبدی
 سوی راستش نامور بخردی
 یکی پیش سام آمدی زین دو مرد
 زبان بر کشادی بگفتار سرد
 275 که ای شود¹²²⁾ بی باک ناپاک رای

116) Wahl بدان. 117) Wahl توان vitio typographi, ut videtur, nam recte vertit „schmerz-lich betrübt.“ Hunc versum sequitur alius in Ed. C.: بهجوید مگر باز یابد را بدل شاد کامی فراید ورا :
 118) deest in Ed. C. repugnante metro. 119) Wahl درخشی. 120) Wahl بیند. 121) Wahl درختی. 122) Ed. C. Pro بی باک. Al. leg. درختی. Al. نامور مرد.

ز دیده بشستی تو شرم خدای
 ترا دایه گز مرغ شاید همی
 پس این پهلوانی چه باید همی
 گز آهوست بر مرد موی سپید
 280 ترا موی⁽¹²³⁾ سر گشت چون خشک⁽¹²⁴⁾ بید
 همان و همین ایندت بهره⁽¹²⁵⁾ داد
 چرا⁽¹²⁶⁾ گم کنی تو به بیدان داد
 پس از آفریننده بیزار شو
 که در تنت هر روز رنگیست نو
 285 پسر گز⁽¹²⁷⁾ بنزدیک تو بود خوار
 کنون⁽¹²⁸⁾ هست پرورده کردگار
 کزو مهربان تر بد و دایه نیست⁽¹²⁹⁾
 ترا خود بهر اندرون پایه نیست⁽¹³⁰⁾
 بخواب اندرون بر خروشید سام
 290 چو شیر زیان کاندز⁽¹³¹⁾ آید بدام

(123) Ed. C. مشک. (124) Ed. C. بیر آهوئی Wahl (125)
 Ed. C. که. Al. (127) Ed. C. همی. Wahl (126) پویه
 Wahl (128) Ed. C. مراد. (129) Wahl. نیست. (130) Al. است. کرا دایه است Al.
 که Wahl (131) است. Al. (130) Al. است. کرا دایه است Al.
 اندر contra metrum.

بترسید از آن خواب کز کردگار¹³²⁾

بباید¹³³⁾ که بیند بد روزگار¹³⁴⁾

رفتن سام بطلب زال پیش سیمرغ

چو بیدار شد بخردانرا¹³⁵⁾ بخواند

سران سپهرا همه بر نشاند

295 پیامد دمان¹³⁶⁾ سوی آن کوهسار

که افکنده خود کند خواستار

سر اندر تریا یکی کوه دید

که گفتی ستاره بخواهد کشید

نشیمی¹³⁷⁾ ازو بر کشیده بلند

300 که ناید¹³⁸⁾ ز کیوان برو بر گزند

فرو برده از شیر و صندل¹³⁹⁾ عمود

یک اندر دگر بافته چوب عود

132) Wahl. دواز روزگار. Al. کز روزگار. Ed. C. 133)
136) موبدانرا. Al. 135) آموزگار Wahl. 134) نباید.
نامه Wahl 138) نشینی Wahl 137) دوان. Al.
139) Ed. C. شاخ صندل.

بدان سنگ‌خارا نَکّه کرد سام
 بدان هیبت مرغ وهول کنام ¹⁴⁰⁾
 305 یکی کاخ بد تارک ¹⁴¹⁾ اندر سماک
 نه از دست رنچ ونه از آب و خاک
 ستاده ¹⁴²⁾ جوانی بکردار سام
 بدیدش که می گشت گرد کنام
 ابر ¹⁴³⁾ آفریننده کرد آفرین
 310 بمالید رخسارگان بر ¹⁴⁴⁾ زمین
 کز انسان بدان ¹⁴⁵⁾ کوه مرغ آفرید
 زخارا سر اندر تریا کشید
 بدانست کو دادگر داور است
 توانا و از برتران برتر است
 315 ره بر شدن جست وکی بود راه
 دودامرا ¹⁴⁶⁾ بر چنان جایگاه ¹⁴⁷⁾

.کاخ دیدش سر Wahl (141) .تمام Wahl (140)
 Wahl (144) .بران Wahl (143) .نشسته Wahl (142)
 Wahl male (146) .بران Wahl (145) .چندی رخ اندر
 legit quod vertit: „dem Weisesten wie
 dem Thiere.“ Ed.C. addit versum: ستایش (147)
 qui کنان گرد آنکوه بر | بر آمد ز جای ندید او گذر

همی گفت کای برتر از جایگاه
 زروشن روان¹⁴⁸⁾ وزخورشید و ماه
 بیوزش بر تو سر افکنده ام
 320 زترس تو جانرا پراکنده¹⁴⁹⁾ ام
 گراین کودک از پاک پشت منست
 نه از تاحم بدگوهراهرمنست¹⁵⁰⁾
 برین بر شدن بنده را دست گیر
 مراین پرکنه را¹⁵¹⁾ تو کن دلپذیر
 325 برحمت بر افراز این بنده را
 بمن باز ده پور افکنده را¹⁵²⁾
 چو با داور این رازها¹⁵³⁾ گفته شد
 نیایش هم آنکه پذیرفته¹⁵⁴⁾ شد
 نگه کرد سیمورغ زافرازکوه

teste Wahl in plurimis codicibus desideratur.
 148) Wahl گمان. 149) Ed. C. بر آکنده. 150)
 Wahl بی گنه را. 151) Wahl اهریمنست.
 152) Ordo trium versuum 321 — 326. in Codd.
 discrepat. Wahl haec hemistichia tali modo dis-
 posuit 323 — 326. 321 et 322. 153) Al. عذرها.
 154) Wahl همانا که پذیرفته.

330 بدانست چون دید سام و گروه
 که آن آمدنش از پی بچه بود
 نه از بهر سیمرغ آن راه سود⁽¹⁵⁵⁾
 چنین گفت سیمرغ با پور سام
 که ای دیده رنج نشیم⁽¹⁵⁶⁾ وکنام
 335 ترا پرورنده⁽¹⁵⁷⁾ یکی دایه ام
 همت دایه هم نیک⁽¹⁵⁸⁾ سرمایه ام
 نهادم ترا نام دستان زند⁽¹⁵⁹⁾
 که با تو پدر کرد دستان و بند
 بدین نام چون باز⁽¹⁶⁰⁾ گردی ز جای⁽¹⁶¹⁾
 340 بگوتات خواند یل⁽¹⁶²⁾ رهنمای
 پدر سام یل پهلوان جهان
 سرافرازترکش⁽¹⁶³⁾ میان مهان
 بدین کوه فرزندجوی آمدست
 ترا نزد او آبروی آمدست

ونشیر Wahl⁽¹⁵⁶⁾ . او رنجه بود Wahl⁽¹⁵⁵⁾
 دایه ام ونیز Wahl⁽¹⁵⁸⁾ . پروریده Al⁽¹⁵⁷⁾
 Wahl⁽¹⁶¹⁾ بازی Wahl⁽¹⁶⁰⁾ . دستان زند Wahl
 کس Wahl⁽¹⁶³⁾ . خوانند یل Wahl⁽¹⁶²⁾ . بجای

345 روا باشد اکنون که بردارمت
 بی‌آزار نزدیک او آرمت
 جوان چون زسیمرغ بشنید این
 پر از آب چشم و دل اندوه‌گین
 بر آواز¹⁶⁴ سیمرغ گفتی سخن
 350 فراوان خرد بود و دانش‌کهن
 اگر چند مردم ندیده بد اوی
 زسیمرغ آموخته¹⁶⁵ گفت و گوی
 زبان پر خرد¹⁶⁶ بود و رای درست
 بتن نیز یاری¹⁶⁷ زبودان باجست
 355 بسیم‌رغ بنگر که دستان چه گفت
 که سیر آمدستی همانا زجفت
 نشیم تو فرخنده‌گاه منست
 دو پر تو فر¹⁶⁸ کلاه منست
 سپاس از تو دارم پس از کردگار
 360 که آسان شجم از تو دشوار کار

166) Wahl. آموخته بد Wahl 165) .آورد Wahl 164)
 پرتوی Wahl 168) بازی Wahl 167) .و خرد Ed. C.
 male. فرخ

چنین داد پاسخ که گرتاچ وگاه
 به بینی و رسم کیانی کلاه
 مگر کین نشیمت نیاید بکار
 یکی آزمایش کن از روزگار
 365 نه از دشمنی دور دارم ترا
 سوی پادشاهی گذارم ترا
 ترا بودن ایدر (169) مرا درخور است
 ولیکن ترا آن ازین بهتر است
 ابا خویشتن بر یکی پر من
 370 همیشه همی باش با فر من (170)
 گرت هیچ سختی بروی آورند
 ز نیک وز بد گفت و گوی آورند
 بر آتش بر افکن یکی پر من
 که (171) بینی هم اندر زمان فر من
 375 که در زیر پرت پیورده ام
 ابا باچگاننت بر آورده ام
 همانکه بیایم چو ابر سیاه

چو خواهی که بینی Wahl (170) اندر Wahl (169)
 به Wahl (171) سبک فر من.

بی آزارت آرم بدین جایگاه
 فرامش مکن مهر دایه زدل
 380 که باشد (172) مرا مهر تو دل گسل
 دلش کرد پدرام (173) ویر داشتش
 گمرازان بابر اندر افراشتش
 زیر وازش آورد نود پدر
 رسیده بویز پرش موی سر
 385 تنش پیلوار ورخش (174) چون بهار (175)
 پدر چون بدیدش بنالید زار
 فرو برد سر پیش سیمرغ زود
 نیایش همی بافرین (176) بر فرود
 که ای شاه مرغان ترا داد گم
 390 بدان داد نیرو وفر و هنر (177)
 که بیچارگان را همی یاوری
 به نیکی بهر داوران داوری
 ز تو بدسگالان همیشه نترند

(174) گشت پدرام Wahl (173) در دل Wahl (172)
 زآفرین Wahl (176) نگار Wahl (175) و دورخ Al.
 ترا داد نیرو زارز و هنر Wahl (177)

بمان هم چنین جاودان زورمند ¹⁷⁸⁾
 395 هم آنگاه سیمرخ بر شد بکوه
 بمانده برو چشم سالم و گروه
 پس آنگاه سراپای کودک بدید
 همی تاج و تخت کئی را سزید
 برو بازوی شیر و خورشید روی
 400 دل پهلوان دست شمشیرجوی
 سیه‌مژه و دیده‌گان قیرگون
 چو بسد ¹⁷⁹⁾ لب و رخ بمانند ¹⁸⁰⁾ خون
 جز از مو برو بر نکوهش نبود
 بدی دیگرش را پژوهش نبود
 405 دل سام شد چون بهشت برین
 بران پاک فرزند کرد آفرین
 بمن ای پسر گفت دل نرم کن
 گذشته مکن یاد و دل گرم ¹⁸¹⁾ کن

178) Al. خرم و زورمند. 179) Wahl et ver- tit: „mit geschlossenen Lippen.“ 180) Wahl ut in praecedente 181) Wahl و دل نرم کن. نمایند. hemist., male. Al. و خون نرم.

منم کمترین بنده یزدان پرست
410 ازان⁽¹⁸²⁾ پس که آوردمت باز⁽¹⁸³⁾ دست
پذیرفته ام از خدای بزرگ
که دل بر تو هرگز ندرام سترگ
بخوام⁽¹⁸⁴⁾ هوای تو از نیک و بد
ازین پس چه خواهی توای نیکخند⁽¹⁸⁵⁾
415 تنش را یکی پهلوانی قهای
بپوشید و از کوه بگذارد پای
فرود آمد از کوه و بالای خواست
همان جامه⁽¹⁸⁶⁾ خسرو آرای خواست
سپه یکسره پیش سام آمدند
420 کشاده دل و شاد کام آمدند
تبیرون زنان پیش بردند پیل
بر آمد یکی گرد⁽¹⁸⁷⁾ چون کوه نیل

et he-
mist. sic reddit: „Doch seit ihm die sündige
That ich bekannte.“ 184) Wahl بهجویم 185)
Wahl خامه⁽¹⁸⁶⁾ quo pa-
latium regis intellexit. 187) Wahl کود quod
vertit Haufen.

خروشیدن کوس¹⁸⁸⁾ با کوه‌نای
 همان رنگ زرین وهندی¹⁸⁹⁾ درای
 425 سواران همه نعره بر داشتند
 بدان خرمی راه¹⁹⁰⁾ بگذاشتند
 بشادی بشهر اندرون آمدند
 ابا پهلوانی فزون آمدند¹⁹¹⁾
 خبر یافتن منوچهر از کار سام وفرستادن
 نوهر وآوردن سام وزال دستان
 ززابل بشاه آمد این آگهی
 430 که سام آمد از کوه بافرهی
 از آن آگهی شد منوچهر شاد
 بسی¹⁹²⁾ از جهان آفرین کرد بیاد¹⁹³⁾

Wahl (190) هندو Wahl (189) کوه Wahl (188)
 روز. Id est: „Uno Pehlewano aucti venie-
 bant.“ Wahl hemist. non intellexit, quum ver-
 tat: „man fühlte gestärkt sich männiglich des
 heldenmüthigen Rittersinns.“ Wahl (192) بهر.
 Ed.C. addit duos versus sed spurios, ut opinor:
 منوچهر را بد دو پور گزین | دلیر و خردمند و با فرودین |

بفرمود تا نودر نامدار
 شود تازیان پیش سام سوار
 435 چو¹⁹⁴ بیند یکی روی دستان سام
 که بد پرورانیده اندر کنام¹⁹⁵
 کند آفرین کیانی بروی
 بدان¹⁹⁶ شادمانی که بکشاد¹⁹⁷ روی
 بفرمایدش تا سوی شهریار
 440 شود تا سخنها کند آشکار¹⁹⁸
 وزانجا سوی زابلستان شود¹⁹⁹
 بر آئین خسروپرستان شود²⁰⁰
 چو نودر بر سام نیرم رسید
 یکی نوجهان²⁰¹ پهلوان را بدید

یکی نام نودر دگر چون زرشپ | به میدان بمانند آذر
 بدیدار ایشان Wahl¹⁹⁵ به Wahl¹⁹⁴ کشسپ
 بنمود Wahl¹⁹⁷ بران Wahl¹⁹⁶ شود شادکام
 Post hoc hemist. Wahl re-
 petit duo hemist. praecedentia 435 et 436, quae
 sermonis nexui repugnant. شوند Wahl¹⁹⁹
 vitiose. بر آئین چو سرو پرستان شوند Wahl²⁰⁰
 نوجوان Ed. C.²⁰¹

445 فرود آمد از رخش ²⁰² سام سوار

گرفتند مر یک دگر را کنار

ز شاه وز گردان بیوسید سام

وزایشان بدو داد نودر پیام

چو بشنید پیغام شاه بزرگ

450 زمین را بیوسید سام سترگ

روان سوی درگاه بنهاد روی

چنان کش بفرمود دیهیم جوی

فراز یکی پیل نر ²⁰³ زال زر

نشاند و براندش ²⁰⁴ سبک سوی در

455 چو آمد بنزدیکیء شهر شاه

شهنشه پذیره شدش با سپاه

درفش منوچهر چون دید سام

پیاده شد از اسب و بگذارد گام ²⁰⁵

زمین را بیوسید پس پهلوان

202) Wahl. 203) Ed. C. بر. 204) Wahl eodem sensu. 205) Al. و بنهاد گام. نشاند و براندش.
Wahl hanc loquendi formulam non intellexit,
quum vertat: „der Erwartung entnommen.“

460 که جاوید زی شاد و روشن روان²⁰⁶⁾

منوچهر فرمود تا بر نشست

مران پاکدل مرد خسرو²⁰⁷⁾ پرست

سوی تخت ایوان²⁰⁸⁾ نهادند روی

چه دیهیم دار²⁰⁹⁾ و چه دیهیم جوی

465 منوچهر بر گاه بنشست شاد

کلاه کیانی بسر بر نهاد

بیک دست قارن بیک دست²¹⁰⁾ سام

نشستند روشن دل و شاد کام

پس آراسته زال را پیش شاه

470 بزرین عمود و بزرین کلاه

گوازان بیاورد سالار بار²¹¹⁾

شکفتی بماند²¹²⁾ اندرو شهریار

پس انکه منوچهر با سام گفت

206) Wahl omittit duo hemist. 459 et 460.

207) Wahl مرده یزدان. 208) Wahl وایوان. 209)

Wahl بدیخرش quod cor-

rectorem sapit. 211) Wahl یار vitiose. 212) Wahl

et vertit: „der Scherjar ermüdete nicht der Bewunderung.“

که این را همانا کسی نیست جفت
 475 بدین برز و بالا بدین خوب چهر
 تو گوئی که آرام جانست و مهر
 چنین گفت مر سامرا شهریار
 که از من تو اینرا بزنهار دار
 بخیره میازارش از هیچ روی
 480 بکس شادمانه مشو جز بدوی²¹³⁾
 که فر کیان دارد و چنگ²¹⁴⁾ شیر
 دل هوشمندان و فرهنگ پیر²¹⁵⁾
 بیاموز اورا ره و ساز رزم
 همان شادکامی و آئین بزم²¹⁶⁾
 485 ندیدست جز مرغ و کوه و کنام
 کجا داند آئینهارا تمام
 پس از کار سیمرغ و کوه بلند
 وزان تا چراخوار شد ارجمند
 یکایک بدو سامر یل باز²¹⁷⁾ گفت

213) Wahl omittit hoc hemist. et proxime
 praecedens. 214) Wahl وفر male. 215) Wahl
 وگرن و دلیر. 216) Wahl و بزم male. 217) Wahl

490 زخورد وزخفت وزجای نهفت
 وزافکندن زال بکشاد راز
 که چون گشت بر سر سپهر از فراز
 سرانجام گیتی زسیمرغ (218) وزال
 پر از داستان شد به بسیار سال
 495 برفتم بفرمان گیهان خدای
 بالبرز کوه اندرون ساخت (219) جای
 یکی کوه دیدم سر اندر سحاب
 سپهریست گفתי زخارا بر آب
 برو بر نشیمی (220) چو کاخ بلند
 500 زهر سو برو (221) بسته راه گوند
 بدو اندرون بچه سیمرغ (222) وزال
 تو گفתי که هستند هر دو همال (223)
 مرا پویهء پور گمبویه خاست

male. و سیمرغ Wahl (218) . همه سام با او بگفت
 (221) نشینی Wahl (220) . اندر آن صعب Wahl (219)
 Ed.C. hic (223) . بچه مرغ Wahl (222) . سوید Wahl
 همی بوی مهر آمد از بان : addit duos alios versus
 او | بدل راحت آوردمی بان او | نبد راه بر کوه از هیچ
 روی | دیدم بسی گرد او سو پسوی

- بدلسوزگی جان همی رفت خواست²²⁴⁾
 505 ابا داور پاک گفتم برار
 که ای چارهء خلق و خود بی نیاز
 رسیده بهر جای برهان تو²²⁵⁾
 نگر دد فلک جنر بفرمان تو
 یکی بنده ام من ولی پرگناه
 510 بنرد خداوند خورشید و ماه
 امیدم ببخشایش تست بس²²⁶⁾
 بچیژی دگر نیستم دسترس
 تو این بندهء مرغ پیرونده را
 بخواری وزاری بر آورده را
 515 همی چرم پوشد بجای حریر
 مزد گوشت هنگام پستان شیر²²⁷⁾
 رسان بمن یا²²⁸⁾ مرا راه کن
 سوی اوی واین رنچ کوتاه کن

224) Wahl راست. 225) Wahl omittit hoc he-
 mist. una cum tribus sequentibus. 226) Wahl
 vitiose. 227) Wahl وشیر. 228) Wahl رسان
 یار من.

بیدمهری من روانم مسوز
 520 بمن باز بخش و دلم بر فروز
 بفرمان یزدان چو این گفته شد
 نیایش همانکه پذیرفته ²²⁹⁾ شد
 بود پر سیمرغ و بر شد ²³⁰⁾ بابر
 همی ²³¹⁾ حلقه زد بر سر مرد گبر
 525 زکوه اندر آمد چو ابر بهار
 گرفته تن زال را در کنار
 زبویش جهان پاک پرمشک شد
 دو دیده مرا با دو لب خشک شد
 زسهم وی پوپویه ²³²⁾ پور خویش
 530 خرد در سرم جای نگرفت بیش ²³³⁾
 به پیش من آورد چون دایه

229) Wahl پذیرفته contra metrum. 230) Wahl
 پویه. 231) Wahl همه. 232) Wahl پوپویه.
 233) Wahl جای گرفت پیش et vertit: „dass selbst
 die Kraft der Besinnung zu Eis gefror,“ ver-
 bum جای a چائیدن *rigere, frigere*, false deri-
 vans. Pro vulg. lect. پیش censeo legendum
 ut sensus sit: „intellectus in capite meo non am-
 plius locum inveniebat i. e. mente captus eram.“

که در مهر باشد ورا پایهء
 زبانم برو بر ستایش گرفت
 بسیمرخ بر دم نماز ای²³⁴⁾ شکفت
 535 بمن ماند فرزند و خود باز گشت
 ز فرمان یزدان²³⁵⁾ نشاید گذشت
 من آوردمش نزد شاه جهان
 همه آشکارا²³⁶⁾ نکردم²³⁷⁾ نهان

جستن موبدان طالع زالرا

بفرمود پس شاه با موبدان
 540 ستاره‌شناسان وهم بخردان
 بجوئید تا اختر زال چیست
 بدان اختر از بخت سالار کیست
 چو گیرد بلندی چه خواهد بدن
 همه داستانها بیاید زدن
 545 ستاره‌شناسان وهم موبدان

234) Ed. C. نمازی. 235) Ed. C. وحکمش. 236) Wahl آشکارا. 237) Ed. C. بکردم.

زاختر گرفتند یک یک (238) نشان
 که او پهلوانی بود. نامدار
 سرافراز و هشیار و گمرد سوار (239)
 چو بشنید شاه این سخن شاد شد
 550 دل پهلوان از غم آزاد شد
 یکی خلعت آراست شاه زمین
 که خواندند (240) هر کس برو آفرین
 ز اسپان تازی بزرین ستام
 ز شمشیر هندی بزرین نیام
 555 ز دیبا و خز و زیاقوت (241) و زر
 ز گستر دنیهای (242) بسیار مر
 غلامان رومی بدیبا ی روم
 همه پیکر از گوهر (243) و زر بوم
 ز برجد طبقهای و پیروز جام

و سوار (239) Wahl. گرفتند پیدا. زاختر. Ed. C. (238)
 کردند Wahl (241) eodem sensu. Wahl (240)
 hemist. germanice reddit: ز دیبا و خز و زیاقوت
 „geprägt und gediegen Gold, Perlenschmuck,
 Edelsteine.“ Wahl (242) ز گستر دنیها contra me-
 trum. Wahl (243) همه گوهرش پیکر.

560 چه از زر سرخ و چه از سیم خام
 پر از مشک و کافور و پیرزعفران
 همه پیش بردند فرمان بران
 همان جوشن و ترک و برگستون²⁴⁴⁾
 همان نیزه و تیغ و گرز گران
 565 همان تخت پیروزه و تاج زر
 همان مهر یاقوت²⁴⁵⁾ و زرین کمر
 بمهرش²⁴⁶⁾ منوچهر عهدی نوشت
 سراسر ستایش نشان²⁴⁷⁾ بهشت
 همه کابل و دنبیر و مای²⁴⁸⁾ هند
 570 روارو چنین تا بدریای سهند
 ز زابلستان تا بدان روی بست²⁴⁹⁾
 بنوئی نوشتند عهدی درست

244) Wahl hoc hemist. una cum tribus sequentibus statim post hemist. 556 ponit. Sed praeferendus ordo, quo secundum Ed. C. hosce versus disposui. 245) Wahl و یاقوت male. 246) Wahl بمهر. 247) Ed. C. بسان. 248) Wahl کابل vitiose. 249) Wahl پست et vertit: „all die Strecke von Sabulestan aus“ false, nam legendum پست, quod est nomen urbis in India.

چو این عهد و خلعت نیاراستند
 پس اسپ جهان پهلوان خواستند
 575 چو این کرده شد سام بر پای خاست
 بگفت ای گزین مهتر دادراست (250)
 شده تا بر افراخته (251) چرخ و ماه
 چو تو شاه نهاده (252) بر سر کلاه
 بمهر و برای و بخوی (253) و خرد
 580 زمانه همی از تو رامش برد
 همه گنج گیتی بچشم تو خوار
 مبادا بجبر نام تو یادگار (254)
 فراز (255) آمد و تخت را داد بوس
 بیستند بر کوههء پیل کوس
 585 سوی زابلستان نهادند روی
 نظاره برو بر همه شهر و کوی

repugnante ای کو مهتر دان و راست Wahl (250)
 252) زما هی بر اندیش با Wahl (251) metro.
 Wahl (254) و بخوی برای Wahl (253) . نهان Wahl
 فروز Wahl (255) . مبادا ز تو نام تو با کار

III.

داستان آوردن کلبله از هند
نرد انوشیروان

سر آمد کنون بر من این داستان
که بشنیدم از گفتهء باستان^{۱)}
نکه کن که شاداب برزین^{۲)} چه گفت
بدانکه کم بکشاد راز از نهفت
5 بگاه شهنشاه نوشین روان
که نامش بهاندست دایم جوان

۱) Disticho secundo incipit narratio de libro fabularum Calila et Dimna, ex India apportato. Quem primo loco posuit Silv. de Sacy versum سر آمد کنون بر من این داستان | که بشنیدم از گفتهء باستان ad historiam antecedentem refero; nam sensus est: „Tandem ad finem historiae veni, quam ex dictis maiorum accepi.“ Consentit editio Schahnam a Macano-Turnero nuper divulgata. 2) Al. lect. شادان برزین.

زهر دانشی موبدان خواستی

که درگاه ازیشان بیاراستی

بزشک و سخن گو و کنداوران

10 گوارنده و آزموده سران

ابا هر یکی نامور مهتری

کجا هر سریرا بدی افسری

بوشکی سراینده³⁾ برزوی بود

به پیری رسیده سخنگوی بود

15 زهر دانشی داشتی بهرهء

بهر بهرهء در جهان شهرهء

چنان بد که روزی بهنگام بار

بیامد بر نامور شهریار

چنین گفت کای شاه دانش پذیر

20 پژوهنده و یافته یاد گیر

من امروز در دفتر هندوان

همی بنگریدم بروشن روان

3) viro illustri de Sacy suspectum videtur; sed quum quatuor codices, quos inspe-
xit, variantem lectionem nullam offerant, nil
mulare ausus est.

نبشته چنین بد که بر کوه هند
 گیاهيست رخشان چو روی 4) پزند
 25 که آنرا چو گرد آورد رهنمای
 بیامیزد و دانش آرد بجای
 چو بر مرده پیراگنی بیگمان
 سخنگوی گردد هم اندر زمان
 کنون من بدستوری شهریار
 30 به پیمایم این راه دشخوار خوار
 بسی دانشی رهنمای آورم
 مگر کین شکفتی بجای آورم
 تن مرده گر زنده گردد رواست
 که نوشین روان بر جهان پادشاست
 35 بدو گفت شاه این نشاید بدن
 مگر کارمون را بیداید شدن
 بپر نامهء من بر شاه هند 5)
 نگر تا که باشد بت آرای سند 6)
 بدین کار با خویشتن یار خواه

4) Al. leg. چینی. al. رومی. 5) Al. رای. سوی
 نگر کت بود چاره آرای هند. Al. 6) هند.

40 همان یاری از بخت بیدار خواه

مگر 7) تو شکفتی شوی در جهان

کزین گفته رمزی بود در نهان

بهر هر چه باید بنزدیک رای

کنو بایدت بیگمان رهنمای

45 در گنج بکشاد نوشین روان

زبزمی 8) که بد جامهء پهلوان

ودینار و دیبا و ختر و خریو

زمهر و زانفسر 9) زمشک و عبیر

شتروار سیصد بیاراست شاه

50 فرستاده بر خاست از بارگاه

بیامد بر رای و نامه بداد

سر بارها پیش او بر کشاد

چو بر خواند آن نامهء شاه رای

بدو گفت ای پیر پاکیزه رای

7) Codd. male ut videtur; scripsi مگر ex
coniectura, probante de Sacyo in annot. 8)
Edit. Macani رومی. Vide Glossar. s. v. 9)
Al. زاکسیون.

55 زکسری مرا هیچ بخشید نیست

تن ولشکر و پادشاهی یکیست

ز داد وز اورنگ و از فر شاه

وز آن روشنی بخت و آن دستگاه

نباشد شکفت از جهاندار پاک

60 اثر مردگانرا بر آرد ز خاک

برهن بکوه اندرون هر که هست

همه پیش تو است چون زیرست¹⁰⁾

بت آرای فرخنده دستور من

هم از گنج پرمایه گنجور من

65 بد و نیک هندوستان پیش تست

بزرگی مرا در کم و بیش تست

بیاراستندش بنزدیک رای

یکی نامور چون بایست جای

فرستاد از افکندن و خوردنی

70 همان پوشش نغز و گسترده

10) Varie discrepant codd. in hoc hemist.; quidam leg. همی رای. همه جمله باشد ترا زیرست
یکی دارد آن رای و این نادرست. al. دارد بتو زیرست

برفت آنشب و رای زد با ودان
بزرگان قنوج و هم بخردان.

چو بر زد سر از کوه رخشنده روز
پدید آمد آن شمع گیتی فروز.

75 بزرگان داننده را خواند رای

کسی کو بدانش بدی رهنمای

چو برزوی بنهاد سر سوی کوه

برفتند با او بزرگان گروه

پیاده همه کوهساران بیای

80 ببیمود با دانشی رهنمای

گیاها ز خشک و تر بر گردید

ز پتر مرده و هر چه رخشنده دید

زهر گونهء سوده از خشک و تر

همی بر پراگند بر مرده بر

85 همی مرده زنده نگشت از گیا

همانا که سست آمد آن کیمیا

همه کوه سپردند یکیک بیای

بر از رنج شان هم نیامد بجای

بدانست کان کار آن پادشاست

90 که زندست جاوید و فرمان رواست

دلش گشت سوزان ز تشویر شاه

هم از نامدازان هم از رنج راه

وز آن خواسته نیز کاوده بود

ز گفتار بیهوده آزرده بود

95 ز کار نبشته شد او تنگدل

که آن مرد بی دانش سنگدل

چرا خیره بر باد چیزی نبشت

که بار آرد آن رنج گفتار زشت

چنین گفت از آن پس بدان بخردان

100 که ای کار دیده ستوده ردان

که دانید داناتر از خویشتن

کجا سر بر افرازد از انجمن

بپاسخ شدند انجمن هم سخن

که داننده پیر یست ایدر کهن

105 بسال و خرد او زما مهترست

بدانش زهر مهتری بهترست

چنین گفت برزوی با مهتران

که ای نامداران روشن روان

برین رنجاها بر فرونی کنید
 110 مرا سوی او رهنمونی کنید
 مگر کان سخن گوی دانای پیر
 بدین کار باشد مرا دست گیر
 ببردند برزوی را نود اوی
 پیر اندیشه دل سر پیر از گفت و گوی
 115 چو نزدیک او شد سخن گوی مرد
 همه رنجاها پیش او یاد کرد
 برو پیر دانا سخن بر کشاد
 زهر دانشی پیش او کرد یاد
 که ما در نبشته همین یافتیم
 120 بدین آرزو نیز بشتافتیم
 چو زان رنجاها بر نیاید پدید
 بیایست ناچار دیگر شنید
 گیا چون سخن دان و دانا چو کوه
 که باشد همه ساله او را شکوه¹¹⁾

11) Al. ستوه pro شکوه eodem sensu. De Sacy
 quod vertit: „qui passe
 toutes ses années loin de la foule des humains.“

- 125 تن مرده چون مرد بی دانشست
 که نادان بهر جای بی رامشست
 بدانش بود بیگمان زنده مرد
 چو دانش نباشد بگردش مگرد
 چو مردم ز دانائی آمد ستوه
- 130 گیاه چون کیلیست و دانش چو کوه
 کتابی بدانش نماینده راه
 بیابی همانا تو در گنج شاه
 چو بشنید بزو از آن شاد گشت
 همه رنج بر چشم او باد گشت
- 135 برو آفرین کرد و شد نزد شاه
 بکردار آتش به پیمود راه
 پیامد نیایش کنان پیش رای
 که تا هند باشد تو باشی بجای
 کتابیست ای شاه گسترده کام
- 140 که آنرا بهندی کیلیست نام
 بمهرست با ارج در گنج کاه
 برای و بدانش نماینده راه
 بگنجور فرمان دهد تا ز گنج

بیارد بمن گز ندارد برنج

145 دژم گشت از آن آرزو جان رای¹²⁾

بچنبید بر خویشتن بر زجای

ببرزوی گفت این کس از ما نجست

نه اکنون نه از روزگار نخست

ولیکن جهاندار نوشین روان

150 اگر تن بخواهد زما یا روان

نداریم زو باز چیری که هست

اگر سرفرازست اگر زیردست

ولیکن نخوانی مگر پیش ما

بدان تا روان بداندیش ما

155 نگوید بدل کان نبشتست کس

بخوان و بدان و به بین پیش و پس

بدو گفت برزوی کای شهریار

ندارم فزون زآنکه گوئی بدار

کلیده بیاورد گنججور رای

160 همی بود برزوی با رهنمای

هر آن در که از نامه بر خواندی

غمین شد نبد هیچ درمان رای Al. 12)

همه روز بر دل همی راندى
 زمانى فزون زانكه بوديش ياد
 نه بر خواندى نيو تا بامداد
 165 چو زو نامه رفتى بشاه جهان
 درى از كليله نبشتى نهان
 بدین چاره تا نامهء هندوان
 بياورد نوديك¹³⁾ نوشين روان
 همی بود شادان دل وتن درست
 170 بدانش همی جان روشن بشست
 بدین گونه تا پاسخ نامه دید
 كه دریای دانش بر ما رسید
 از ایوان بیامد بنزدیک رای
 بدستوری باز گشتن بجای
 175 چو بکشاد لب رای بنواختش
 یکی خلعت هندوی ساختش
 دو یاره بهاگیر و دو گوشوار
 یکی طوق پر گوهر شاهوار
 همان شاره هندی همان تیغ هند

13) de Sacy بنزدیک contra metrum.

- 180 همه روی آهن سراسر پرند
بیامد ز قنوج برزوی شاد
بسی دانش نو گرفته بیاد
زره چون رسید اندر آن بارگاه
نیایش کنان رفت نزدیک شاه
185 بگفت آنچه از رای دید و شنید
بجای گیا دانش آمد پدید
بدو گفت شاه ای پسندیده مرد
کليلة روان مرا زنده کرد
تو اکنون ز گنجور بستان کلید
190 ز چیزی که خواهی بیاید گزید
بیامد خرد یافته سوی گنج
بگنجور نمود بسیار رنج
درم بود و گوهر با چپ و بر است
جز از جامهء شاه چیزی نخواست
195 گرانمایه دستی بپوشید و رفت
بحرگاه کسری خرامید و تفت
چو آمد بنزدیک تختش فراز
برو آفرین کرد و بردش نماز

چنین گفت برزوی را شهریار
200 که بی بدره و گوهر شاهوار
چرا رفتی ای رنج‌دیده ز گنج
کسی را سود گنج کو دید رنج
چنین داد برزوی پاسخ بشاه
که ای تاج تو برتر از چرخ و ماه
205 هر آن کس که او پوشش شاه یافت
ببخت و تخت مہی راه یافت
دگر آنکه با جامهء شاهوار
به بیند مرا مرد ناسازگار
دل بدستگاران شود تار و تنگ
210 بماند رخ دوست با آب و رنگ
یکی آرزو خواهم از شهریار
که ماند زمن در جهان یادگار
چو بنویسد این نامه بوزرجمهر
کشاید برین رنج برزوی چهر
215 نخستین در از من کند یادگار
بفرمان پیروزگر شهریار
بدان تا پس از مرگ من در جهان

برفت آنشب و رای زد با ودان
بزرگان قنوج وهم بخردان.
چو بر زد سر از کوه رخشنده روز
پدید آمد آن شمع گیتی فروز.
75 بزرگان داننده را خواند رای
کسی کو بدانش بدی رهنمای
چو برزوی بنهاد سر سوی کوه
برفتند با او بزرگان گروه
پیاده همه کوهساران پیای
80 پیمود با دانشی رهنمای
گیاها ز خشک وز تر بر گزید
ز پزمرده و هر چه رخشنده دید
زهر گونهء سوده از خشک و تر
همی بر پراگند بر مرده بر
85 همی مرده زنده نگشت از گیا
همانا که سست آمد آن کیمیا
همه کوه سپردند یکیک پیای
بر از رنج شان هم نیامد بجای
بدانست کان کار آن پادشاست

90 که زندست جاوید و فرمان رواست

دلش گشت سوزان ز تشویر شاه

هم از نامداران هم از رنج راه

وز آن خواسته نیز کاوده بود

ز گفتار بیهوده آزرده بود

95 ز کار نبشته شد او تنگدل

که آن مرد بی دانش سنگدل

چرا خیره بر باد چیزی نبشت

که بار آرد آن رنج گفتار زشت

چنین گفت از آن پس بدان بخردان

100 که ای کار دیده ستوده ران

که دانید داناتر از خویشتن

کجا سر بر افرازد از انجمن

• بی پاسخ شدند انجمن هم سخن

که داننده پیر یست ایدر کهن

105 بسال و خرد او زما مهترست

بدانش زهر مهتری بهترست

چنین گفت برزوی با مهتران

که ای نامداران روشن روان

250 همه نامه بر رودگی خواندند
به پیوست گویا پراکنده را
بسفت اینچنین در آکنده را
بر آنکو سخن داند آرایش است
چو ابله بود جای بخشایش است
255 حدیث پراکنده پراکنند
چو پیوسته شد مغر و جان آکند
جهاندار تا جاودان زنده باد
زمان وزمین پیش او بنده باد

IV.

بخشش نمودن شاه کیخسرو برزورا بعد از
دانستن که پسر سهراب است و بردن بشکارگاه

سواران برفتند هر سو توان
همان پهلوانان روشن روان
برفتند تا مرز توران زمین
همی آگهی یافتندش بچین
5 بایران ندیدند از ایشان نشان
چنین گفت خسرو بگردن کشان
که دشمن گریزان گشتن به است
اگر چه هزیمت بکشور مه است
سراپرده و چارپای و ستور
10 بسی بهتر از دشمن روزکور
بایران خرامیم زایدن کنون
که بخت نکو گشت مان رهنمون
بسازیم از یهر برزوی کار

چنان چون بود درخور نامدار
15 چو بشنید دستان زخسرو سخن

ببوسید پیش سپهبد زمن
بخسرو چنین گفت کای شهریار
بیودان دادار پروردگار

که از آرزو بر متابی سرم
20 کوین کام از مهر و مه بگذرم

از ایدر بایولان بنده خرام
بجان سپهدار فرخنده نام
بباشیم یک ماه فیروزشاد
بدیدار کیخسرو پاکدان

25 چو بشنید کیخسرو نامجوی

زفرمان او بر نتایید روی
برفتند شادان بایولان زال
خود و پهلوانان با فر و یال
بهر جای ایولان بیاراستند

30 می ورود رامشگران خواستند

بهر جای می خواره انبوه شد
زشادی دل اندر بر انبوه شد

بدیبا بیاراسته بام و در
همی ریخت در پای خسرو گهر
35 برابر همه شادمان مرد وزن
نشانده بهر جایگاه رودزن
بایوان دستان جهان جوی شاه
چو خورشید تابان ستاره سپاه
جهان پهلوان رستم زال زر
40 بگردون گردان بر آورده سر
فرامرز وبرزو ستاده پپای
بر تخت خسرو به پوده سرای
چو خسرو وبرزو نگه کرد گفت
بردی نباشد بگیتیت جفت
45 وزان پس چنین گفت با پهلوان
که ای نامور گرد روشن روان
زایران و توران وهر کشوری
چو رستم نباشد دگر مهتری
بمانی بجای نیاگان خویش
50 بگیتی دل دشمنت باد ریش
ازان پس بگنجور فرمود شاه

که از یهر برزو درین بارگاه
 بیاورد صد اسپ زرین ستام
 زترکان سیمین کمر صد غلام
 55 زیاقوت پر کرده ده جام رز
 همان جوشن و ترک و خود و سپر
 درفشی که بد پیکرش از عقاب
 بزیر اندرش ازدهای بتاب
 بگنج و درم ده شتر بار نیو
 60 صد اشتر سراسر پر از بار و چیز
 صد استر زگستردنی کرده بار
 زمردان شمشیرزن ده هزار
 به برزوی بسپرد شاه جهان
 به نزدیک فرزانشان و مهان
 65 همان غور و غرچه بدو داد شاه
 مردرا^{۱)} زهرکس بیغود جاه
 ببوسید برزو زمین و حبیب
 نهاد از بر خاک و کرد آفرین
 چو خسرو یکی ماه در نیمه روز

۱) Koseg. مردرا. Scripsi ex coniectura.

70 بسر برد با گرد گیتی فروز
 سر ماه وهنگام بانگ خروس
 به بستند بر کوههء پیل کوس
 جهان دیده دستان بوابل بماند
 خود ومهتران سوی ایران براند
 75 بهمره او رستم وسرکشان
 فرامرز برزو وگردن کشان
 بره سر بسر عیش ساز²⁾ آمدند
 بدامن کوهی فراز آمدند
 شهنشاهرا شد هوای شکار
 80 که بد جای نخاچیرگاه آن بهار
 بفرمان شاه جهان مهتران
 براندند نخاچیر از هر کران
 چنان گرد شد وحش صحرأ بهم
 که از زور پشت زمین یافت خم
 85 زآهو وگور وگوز وستر³⁾

2) Koseg. ordine inverso ساز عیش male, nam
 rhythmum finalem prorsus turbat. Scripsi عیش
 ساز ex coniectura. 3) Koseg. سطر quod temere

زخرگوش واز تکه وشیر ببر
 سیه گوش گفتار وگرگ دلیر
 بهم در فتادند بالا وزیر
 چو شد چرگه از سروران ساخته
 90 شهنشاه شد در میان تاخته
 بد از گرد آن وحشیان سیه 4) دشت
 زبس جانور دیدها خیره گشت
 شهنشاه تازان در آن چرگه جای
 بگزش زخاصمان کارآزمای
 95 در آمد بخمر یلان یال گور
 ددانرا بسی سوده پای ستور
 کشاده بر آهو کمین توز تیر
 دلیران بشیر دمان در ستیز
 در آندشت از کوه تا کوه مرد
 100 بگردون گردان بر آورده گرد
 زناگه در آن چرگهء پر زجوش
 که از جانور شد بگردون خروش

vertit *Hirsch*. Legendum sine dubio ستر pro
 mulus. 4) Scripsi سیه ex coniect.; Koseg. تیه. استر

نگه کرد کیخسرو دادگر
عجب آهوئی⁵⁾ آمدش در نظر
105 نه آهو که بد لعبت بربری

شهنشه بصد جان شدش مشتری
بتی بود آن آهوی سیم بر
زخوبی سراپاش چون رنگ زر
دو چشمش امید دل عاشقان
110 چو تنگ نظر گشته هر سو دوان

چنین⁶⁾ داد فرمان شه پاکیش
که اورا بی آزار آرند پیش
بدستش بگیرند یا خود بدام
که شمشیر و تیغست بروی حرام
115 هر آنکس که اورا در آرد به بند
میان کوانش کنم ارجمند
دلبران بفرمان شه پویه پوی

5) Legendum آهوئی flagitante metro et sensu.
Koseg. آهوی vitiose. 6) Koseg. ختن vitiose. Vera
lectio sine dubio چنین, quod ex coniectura in
textum recepi.

- باهوگرفتن نهادند روی
 بهر سو دوان آهوی خوش نظر
 120 زیم گرفتن سراسیمه سر
 دونده بران مهتران از ستیز
 بهر سو دوان آهو اندر گیر
 از آن سو که بد برزوی رزمساز
 دوان گشت آهوی چو باد 7) باز
 125 یکی کنده آنجا پر از آب بود
 زیک دست برزوی سهراب بود
 بر آن کنده آهو گذر کرد وجست
 زیم گرفتاری بند رست
 بر آشفت برزو بر انگیخت اسپ
 130 بدنبال آهو چو آذر گشسپ
 دوان آهو واو شتابان زپی
 زغیرت سراپای او پر زخوی
 براند اسپرا چارده میل راه
 رسانید گرد سمندش بماه

7) Koseg. زد باه, quod vertit erschrocken, sed in
 lexicis non comparet. Fortasse legendum چو باد
 venti instar, quod ex coniectura recepi.

- 135 پدید آمد آنگاه کوهی بلند
 بکه رفت آهو زبیر گوند
 همیگفت با خویش یوزو زراز
 که از گشت دور این چه باریست باز
 که آهوی از چرگهء تنگ شاه
 140 به پیش من آید گریز برآه
 نه آهو مگر جادوی ریمنست
 ویا در وهم دام اهریمنست
 همیگفت ومیراند اسپ از ستیز
 به پیش اندرش آهو اندر گریز
 145 در آن کوه دامن یکی غار بود
 فرو رفت آهو در آن غار زود
 فرود آمد از اسپ یوزو روان
 بغار آمد از بهر آهو دوان
 نگه کرد هر گوشه بالا وزیر
 150 بدید او برهن یکی مرد پیر
 که بنشسته آسوده در کنج غار
 هم 8) آن آهوی نغزش اندر کنار

نصیحت کردن عابد برزورا

چو برزو چنان دید خیره بماند
خداوند نیکی‌دهش را بخواند

155 فرو ماند پیش برهن بجای

برهن بدو گفت کای نیک‌رای

چه حیرانیست ای جوان باز گوی

گر آئی بدین گونه در جست‌وجوی

گرت صید این آهو آمد هوس

160 نکردست صید حرم هیچکس

بود با خدا روز و شب راز من

مرا طرفه آهو و دمساز من

گریونم از مردم روزگار

شب و روز نالم درین کنج غار

165 بذکر خدا آهوم همراهست

ندانم جز آن کس که او آگاه است

تو ای نامور مهتر انجمن

ز فرمان فرود آی در پیش من

ازین پی زبان کینه در دل مدار

170 که چون تست او بنده کردگار
 چو برزو شنید این زرروی ادب
 در آنجای بنشست و گفت این عجب
 که وحشی بدین سان بود رام تو
 خوشا پیش یزدان سرانجام تو
 175 مرا بخت سوی تو شد راهبر
 تو شو از نصیحت مرا رامبر⁹⁾
 به پندم زبند غم آزاد کن
 مرا از کرامات خود شاد کن
 تو پیری شو از بد مرا نست گیر
 180 که گفتار پیران بود دلپذیر
 درین گرمش چرخ نیرنگساز
 عجایب چه دیدی بمن گوی باز
 برهنم بدو گفت کای نوجوان
 سخن دان و بینادل و پهلوان

9) Koseg. راعبر. quod rhythmum finalem prorsus turbat, nam eadem vocabula eadem significatione in Persarum poetico sermone rhythmum efficere non possunt. Censeo legendum رامبر *laetitiam afferens, exhilarans.*

- 185 بملک یمن شهریاری بود
 که انحر جهان کامگار بود
 بود نام او شاه بهرام گرد
 که گو از همه شهریاران ببر
 پس پرده او یکی دخترست
- 190 که رویش زخورشید روشنترست
 نگاری که خورشید گیتی فروز
 زمهر رخس هست در تاب و سوز
 سر زلف او غیرت مشک چین
 روی¹⁰ روشنش غارت عقل و دین
- 195 کمندافکنان گیسویش را به بند
 کمان آوران زابرویش مستمند
 زبالای او فتنه باران شده
 دو گیسوش صیاد ماران شده
 لبش گشته جان بخش هر ناتوان

10) Koseg. رخ quod vertit *Wange*, sed tum
 legendum رخ; quum autem puellae genas supra
 iam descripserit poeta, hoc hemistichio faciei
 nitorem laudare videtur. Puto igitur legendum
 روی.

- 200 قدش سرورا کرده از جا روان
 بر آرد گل از شرم رویش عرق
 دو چشمش دهد جادوانرا سبقت
 دهانش ز تنگی ندیده کسی
 سخن چون کند گوهر آرد بسی
- 205 بحسن اینچنین فتنهء روزگار
 بهنگام کین آفت کارزار
 بمیدان جنک ار برون آید او
 بمردی ز مردان فزون آید او
 بتیغ نبردان دلفروز ماه
- 210 کند روزرا بر دلیران سیاه
 به تیر و کمان گر بر آید باجنک
 هوارا به پیکان کند تیر و رنگ
 بگوزار در آرد به پیشکار سر
 دهد کوهرا مالش آن سیمبر
- 215 وگر نیزه گیرد باجنک اندرون
 کند رخنه اندر که بیستون
 چو اندر کمندافکنی ساحراست
 که کیسوش بر گفت من ناظر است

مع القصه در حسن و مردانگی

220 نشاید کسش کرد همخانگی

بنام آن پری رخ دلارا بود

مژه چون سنانش صف آرا بود

پدر دل بدان نازنین بسته است

ز خواهندگان لیک وارسته است

225 ازیرا که هر کو شود خواستگار

که آره مر آن ماهرا در کنار

چنین است پیمان که با آن پری

بگردد بیدان بخواهدشگری

اگر آنکه اورا رباید ز زین

230 بگاه دلیری و هنگام کین

شود رام او ماه و خورشید چهر

بائین مهرش در آرد به مهر

پدر هم دران گرددش سازگار

بیند باو عقد این استوار

235 و گر دخترش زیر دست آورد

بجانش بمری شکست آورد

ازان ماه باشد سر و بال او

بسا سر گزین گشت پامال او
بسی شهریاران که دادند سر
240 بسودای آن دختر نامور
ترا چون آهوی من هست میل
بدین کردم آن نازنین را طفیل
برو میدی آن آهوی تازه کن
که صد شیر شد صید او بی سخن

عاشق شدن برزو بر دلاری دختر شاه
غایبانه و تسلی دادن برهن او را

245 چو برزو زیور این سخنها شنید
زمهر پریوخ دلش بر دمید
چنان عشق دختر دلش گرم کرد
که بر خاست از جان او آه سرد
سخن در دل او چنان جا گرفت
250 که ملک پیش زیر و بالا گرفت
چو آن پیر تغییر حالش بدید
که اکسیر عشقش سراپا دويد

بگفت ای جوان غم مخور زینهار
 که کام ترا داد پروردگار
 255 تو گر راه را زیر دست آوری
 زء این کمان را بشست آوری
 شود صیدت آن آهوی مشکبوی
 بر آید ترا سرسبز آرزوی
 ولی پیش از آن کاوری رو براه
 260 یکی کار فرمایدت پادشاه
 بیاید ترا اول آن کار کرد
 بخود بر تنی چند یار کرد
 که کار بزرگست کاید به پیش
 فدا کرد^{۱۱)} باید تن و جان خویش
 265 دران کار یکجای داری قران
 پس آنکه کزان کار داری گران
 بکامت شود کارها جمله راست

۱۱) Koseg. *male*, quia verba impersonalia saepissime cum apocopata infinitivi forma construuntur; rarius sequitur infinitivus in تن aut دن exiens, nunquam vero participium.

بهر جای پیروزی اختر تراست
 چو پردخته گردی ز فرمان شاه
 270 ازین پس ⁽¹²⁾ میسر شود روی ماه
 بمهر دل آری ورا در کنار
 فراوان ترا بگذرد روزگار
 چو آئی بایران ز دختر بکام
 ز گردون گردان بر آمدت نام
 275 بود عورت ای پر دل مهربان
 هزار و صد اندر جهان با امان ⁽¹³⁾
 و گر آنکه ناگاه گردی تباه
 بمانی ز دیدار فرخنده ماه
 بمهر دل آری ورا در کنار
 280 مشو غافل ای سرکش نامدار
 که آنجا قران داری از کار دهر
 چو زان در گذشتی بود کام بهر

12) Koseg. پس repugnante metro; omissum videtur ازین, quod ex coniectura in textum recepi. 13) Koseg. تا امان; sed legendum با امان quod est adiectivum e praepositione et substantivo compositum.

برهمن چو این گفت شد ناپدید
دگر برزو اورا در آنجا ندید
285 دل‌تفته از غار آمد برون

زمهر پری‌رخ خراب اندرون
بسی در بالماس مژگان بسفت
همه راه با درد غم بود جفت
بلشکرگه آمد دل از غم نوار
290 پیامد بر خسرو نام‌دار

بشه باز گفت آنجش آمد پیش
ازان درد می‌جست درمان خویش
شهنشاه ورستم عجب ماندند
همی نام یزدان برو خواندند
295 چنین گفت رستم که آن پیر مرد

بگیتی ترا زار و سرگشته کرد
بیکبار از ره نباید فتاد

بگفتار هر کس دل از دست داد
غم عشق جانگاه و دردآور است

300 نیفتد در آن هر که کنداور است
خیالی نموده ترا در نظر

فرامش کن وزین هوس در گذر
تسلی ز گفتار رستم نشد
غم عشق یار از دلش گم نشد
305 شد آنروز وروز دگر گاه بار¹⁴⁾

بیا خاست برزو بر شهریار
چنین گفت کای خسرو کامران
زداد تو خوشدل کران تا کران
مرا آرزو دخت بهرام شد
310 دلم مایل آن دلارام شد

بسوی یمن رفت خواهم کنون
که با من چنین گفت آن رهنمون
بکوشم که اورا در آرم بدست
بدان سان که بهرام پیمان ببست
315 نه زر بایدم اندرین نه سپاه
بود کار موقوف دستور شاه *

14) Sic correxi hemistichium vitiosum, in quo pro شاه آنروز وروز legebatur شد آنروز وروز Koseg. vertit: „zu Hofe sass zwei Tage lang der König.“ Sed sensus est: „illo die et proxime sequenti aditus patebat (ad regem).“

به تنها تن خویش با یک غلام
از پدر نهم سوی این کام گام
زبرزو شنیدند یکسر ساخن

320 بزرگان کیخسرو پیلتن

تهمتن بدو گفت کاین رای نیست
چنین کار مارا دلارای نیست
چه داری به بیهوده خود را نزنند
ندیده کسی را شدی پای بند

325 نکردست با خود کسی دشمنی

چرا جان تن را¹⁵⁾ بغم افکنی
کسی کو شد از خانه خود بدر
چه داند که کی باز آید دگر
مرا خویش و پیوند بسیار است

330 همه نام داران با زور و دست

بود در پس پرده شان دختران
که هرگز¹⁶⁾ ندیدند شان دختران

15) Koseg. چرا جان را contra metrum. Inserendum sine dubio تن, quod et sensui et metro optime convenit. 16) Koseg. گز vitiose.

همه شاهزاده همه نیکبخت
 سراسر باقبال و دیهیم و تخت
 335 از آن نورسیده بتان چو ماه
 ز بهرت بخوادم یکی نیکخواه
 بسازم همی تخت با افسرش
 که گیری یکام دل اندر برش
 چه (17) گردی به بیهوده گرد جهان
 340 که گردون بسی حیلہ دارد نهان
 چو بشنید برزو بیارید اشک
 برویش دوان گشت خونین سرشک
 بدو گفت کای سرور کامیاب
 مرا از چنین آرزو رخ متاب
 345 چو خواهد دلمر دخت شاه یمن
 چگونه دهی دیگری را یمن
 دل من چو سرو دلارای خواست

: چه (17) Koseg. چو, sed vertit, ac si legisset
 „Was willst du irren thöricht durch die Welt.“
 Lectio چو ferri possit; si subaudias بدان scias
 ante که hemist. proxime sequentis.

نباید ببالای شمشاد راست
بپردازان که تا من همی کام خود
350 نیابم نیایم بآرام خود

GLOSSARIUM

PERSICO - LATINUM.

آب (آب) 1) aqua. 2) nitor, unde آب‌رو aqua, nitor
faciei met. honor, gloria F. 23, 1. Ch. II, 344.

آب و رنگ (aqua et color) met. vigor. Ch. III, 210.

آبا i. q. با.

آباد 1) adi. incolis frequentatus, amoenus Ch. I,
6. 166. 2) pulcer, bonus. 3) vox fausta ap-
precandi, ut آفرین et بارک الله ex. gr. آباد پید sal-
vete Ch. I, 153.

آبر 1) praep. i. q. آبر. 2) n. s. (آبر) nubes.

a. آبله socors, insipiens. Ch. III, 254.

آبرو (آبرو) supercilium. Ch. IV, 196.

آبریشم et آبریشم sericum.

آتش ignis.

آتش‌کده n. s. c. delubrum cultorum ignis. F. 34, 7.

آتشی ad ignem pertinens, igneus, ardens.

آختر stella. Ch. I, 156. 2) constellatio, horoscopus. Ch. II, 541. 3) bonum omen, felicitas. — بلند altae, insignis constellationis; nobilissimus. Ch. I, 132. 232.

a. آدب litterae humaniores. 2) humanitas, honestas, decentia. Ch. IV, 171.

آذر (Ferh. آذر) ignis. F. 28, 20.

آذرين mos, consuetudo Ferh.

آگر i. q. آر.

آراستن Imp. آرای s. آرا ornare, exornare. 2) prae-
parare Ch. I, 79. III, 67. instruere exercitum
Ch. I, 224. aciem Sam. p. 146. L 5. Ch. IV, 222.

آرایش ornatus, ornamentum Ch. III, 253.

آرامیدن (आ + ऋ) quiescere.

آرام imp. v. آرامیدن. 2) n. s. quies Ch. IV, 350.

آرج valor, pretium. 2) aestimatio, reverentia. با
آرج cum veneratione, reverentissime Ch. III, 141.

آرجاسپ n. pr. c. Ardschasp, nepos Afrasiabi, Tu-
raniae rex. F. 18, 23.

آرجمند adi. egregius, praeclarus, eminens. Ch.
II, 84. IV, 116.

آردی بهشت ignis. F. 23, 5.

آرزو cupiditas, desiderium. *F.* 29, 11.

آرستن *potem esse, posse seq. inf.* *Ch.* II, 117.
F. 21, 15.

آز aviditas, cupiditas.

آز *et ex, de, ab. Possessore* *indicat.* *Ch.* IV,

237. این قلعه از سلطانست *haec arx Sultani est.*

Not. p. 95. *Genitivum circumscribit* دختر بکام

ad voluntatem filiae. *Ch.* IV, 273. 2) *ad, in*

این گونه *hunc in modum* *Ch.* II, 51. 3) *inter*

F. 27, 9. 4) *seq. برای propter, et sine* برای

Ch. II, 255. IV, 20. از چه *quare* *Ch.* I, 94.

5) *pro* *Ch.* IV, 292. 6) *per* *Ch.* II, 360. 7) *co-*

ram *Ch.* IV, 94. 8) *In comparatione, ut Arab.*

prae. *Ch.* I, 158. II, 152. *F.* 31, 26. 9) *Tem-*

pori indicando inservit از روزگار نخست *primis*

temporibus, tempore praeterito *Ch.* III, 148.

آزاد *et آزاده liber, immunis a re c.* از *rei* *Ch.* II,

550. IV, 177. *Epith. cyparissi liberae vel*

procerae *Ch.* II, 223. *F.* 19, 26. 2) *ingenuus,*

nobilis *Ch.* I, 270. *F.* 19, 23. 28, 9.

آزاردن *et آزردن molestia afficere, infestare,*
vexare. 2) *increpare.*

آزار *imp. verbi praec.* 2) *n. s. afflictio, obiur-*

gatio. *Ch.* I, 247. II, 108. *F.* 22, 6. — *adi-*

comp. incolumis. *Ch.* II, 346. IV, 112.

آزْدَن colorare, colore imbuere.

زر آزدنه inauratus F. 34, 7.

آزْدَهَا draco Ch. IV, 58.

آزْدَن i. q. آزدن.

آزْرَم magnitudo, aestimatio. — vir magnae auctoritatis, illustris Ch. III, 220.

آزْمُودَن experiri, tentare.

آزْمُودَ part. experimentis eruditus, usu peritus Ch. III, 10.

آزْمَا imp. 2) In comp., ut — کار expertus, usu peritus. Ch. IV, 94.

آزْمَایش tentatio, experimentum. کردن — i. q. آزْمُودَن c. از r. Ch. II, 364.

آزْمُون را شدن Ch. III, 36. آزْمَایش i. q. آزْمُون ire. ad experimentum i. e. periculum facere, experiri.

آزْمِرَا i. q. زیرا propterea, ideo. Ch. IV, 225.

آسان (a rad. آسودن ut videtur) facilis. 2) adv. facile.

آسب et آسب (असव) equus.

آسپَهَبَد (ex اسپه et بد [पति]) dux exercitus F. 24, 19.

آستَا Commentarius in librum زند Ferh. 2) Zend-avesta F. 30, 19.

اِسْتَدَن *et* اِيسْتَدَن (स्था) stare *Ch.* II, 258. *F.* 30,
18. *F.* 29, 9. *Imp.* اِيسْت *s.* اِست.

اُسْتَام phalerae *F.* 23, 17.

اَسْتَان *et* اَسْتَانَه limen *F.* 24, 13.

اَسْتَاوَزَنَد Zendavesta. *F.* 24, 20.

اُسْتَاوَن (अस्थि) os (ossis) *F.* 26, 2.

اَهْسَتَر (अश्वतर) mulus *Ch.* IV, 61.

اُسْتَوَار (स्थावर) firmus. 2) *adv.* firmiter. *Ch.* IV, 234,

اَسْفَنْدِيَار *n. pr.* Asfendijar. *F.* 18, 19.

اَسْكَندَر *vel* سِڪَنْدَر *n. pr.* Alexander.

اَسْمَان (Heb. שָׁמַיִם Arab. سماء) coelum *F.* 19, 9.

اَسُودَن *Imp.* آسا quiescere, otio frui. *F.* 30, 8.

اَسُودَه *part.* quietus, tranquillus, otio fruens *Ch.*
I, 260. 2) *adv.* *Ch.* IV, 151.

اَسِيو captivus. *Ch.* I, 291.

اَشْتَر (उष्ट्र) camelus. *Ch.* IV, 60.

اَشْتِي pax. *Ch.* I, 70. *F.* 25, 6.

اَشْفَتَن *et* اَشُوفَتَن (आ + लुप्त) *Imp.* آشوب conturbari,
irasci.

c. *i. q. simpl.* Ch. I, 115. II, 230. c. *از r.* F. 31,
7. c. *بر p. cui irascuntur.*

آشك lacryma. Ch. IV, 341.

آشكار (आविष्कार?) *opp.* نهان manifestus, clarus,
notus. Ch. III, 247. F. 22, 12. — در palam.
Ch. II, 158. کردن — manifestare.

آشکارا *adv.* palam. Ch. II, 538. F. 21, 5.

آشنودن *i. q.* شنودن seu شنیدن.

آشیان et آشیانه nidus.

اصطخر et اصطخر Persepolis Ch. I, 3.

طرف *vid.*

آغاز inceptio, initium. *Cum* کردن et نهان نمودن
inchoare, initium facere. F. 23, 12. Gul. p. 157.

آفت (आपद) noxa, damnum.

آفتاب sol. F. 33, 20. (*ex* آفت *cf.* आभा sol et تاب splendor).

آفتادن (आ) Imp. آفت cadere. 2) fieri, evadere
Gul. p. 139. l. 13. 3) esse Ch. II, 182.

آفراختن et فراختن extollere, elevare.

افراخته *part.* elatus, altus, sublimis.

افراز *imp. v.* افراختن. 2) *In comp., ut:* — سر su-
perbus Ch. II, 548. 3) *i. q.* بلند magnus, altus
Ch. II, 329.

c. *i. q. simpl. efferre, sublevare Ch. II, 325.*

-- بر افراخته vexillum tollere Ch. II, 268.

part. *i. q. افراخته Ch. II, 577.*

افراسیاب *n. pr. Afrasiab. افراسیابی ab Afrasiabo oriundus. F. 27, 1.*

آفراشتن *i. q. افراختن Ch. II, 382.*

c. *i. q. بر افراختن Ch. II, 43.*

آفرودختن *et فروختن (अपि + ह्व) accendere ignem F. 28, 20. 2) illuminare Ch. II, 23. F. 22, 18.*

c. *i. q. simpl. Ch. II, 520. 2) comburere F. 34, 8.*

افروز *et فروز imp. v. praec. 2) In comp., ut: mundum illuminans epith. solis Ch. I, 128. II, 110.*

آفریدن *creare.*

آفرین *imp. v. praec. 2) In comp. creans, creator.*

F. 28, 26. 3) n. s. applausus, laus. Cum کردن

et خواندن laudibus efferre, celebrare c. بر p.

Ch. II, 54. 406. et c. بر r. ibid. 160.

بافزین *adi. comp. laudatus, laudabilis. F. 22, 14.*

آفرودن *et فزودن Imp. فزا et فزا augere. Ch. IV, 66.*

2) augeri, increscere Ch. II, 146.

— کردن *adv. plus, magis Ch. II, 428. افزودن et فزودن*

augere *Ch. I*, 124. آمدن — superare, praecellere *alqm rē c. از p. et ب r. Ch. IV*, 208.

افزونی *et* افزونی augmentum. 2) multitudo, magnitudo *F. 23*, 26. کردن — addere *rei*, augere *rem c. بر r. Ch. III*, 109.

آفسر corona, diadema regium.

آفسون incantatio, fascinatio. 2) machinatio, dolus *Ch. II*, 5.

آفشاندن spargere, dispergere *Burh.*

c. بر i. q. simpl. F. 32, 19.

آفکندن *et* فکندن iacere, deiicere, proiicere.

2) abiicere. *F. 18*, 7. 23, 13. repudiare. *Ch. II*, 254. *F. 22*, 24. expellere *c. از loc. F. 24*, 11. demittere *caput F. 29*, 9. *Ch. II*, 319. *De aedificio iacere (scil. fundamenta) i. e. extruere, aedificare. F. 20*, 3. — مهر amore prosequi, caritate complecti *alqm c. بر p. Ch. II*, 215.

c. بر i. q. simpl. - - بر آتش in ignem inferre alqd Ch. II, 373.

افکندن *n s. tapetum Ch. III*, 69.

افکندۀ *part. abiectus, repudiatus Ch. II*, 296.

اقبال *secunda fortuna, felicitas Ch. IV*, 334.

آگاه gnarus, peritus *c. از r. Ch. I*, 52.

شدن — certiore fieri *de re c. از r. F. 21*, 1.

seq. که 29, 2. بودن — *cognitum habere, scire.*
Ch. IV, 166. 2) *n. s. nuntius F. 23, 9.* یافتن —
nuntium accipere, certiozem fieri de re c. از r.
F. 21, 1. 1.

آگاهی *cognitio (Kunde), nuntius Ch. II,*
227. F. 31, 1. یافتن — *certiozem fieri de re c. از r.*

اگر *si, quando.* اگر چه *vel licet,*
quamvis, etsi Ch. I, 252. IV, 8.

اَكْسُون *species serici nigri. 2) vestis nigra,*
quam principes gestare solent. Burh.

اَكْسِير *i. q. کیمیا lapis philosophorum. 2) elixir.*
Ch. IV, 252.

آکندن *implere. Ch. III, 256.*

آکند *part. impletus, plenus (de thesauro) F. 32,*
19. (de margaritis non perforatis) Ch. III, 252.

اَكْنُون *et کُنُون nunc, modo.*

آگاه *et آگاه *i. q. آگاهی et آگاه**

آلان *n. l. Alan F. 29, 19. 20. Sec. Burh. nom ur-*
bis et provinciae in regione Turkestan. vid.
Fragmente über die Rel. des Zoroaster p. 125.

آلبرز *Albors nomen montis. Ch. II, 165.*

ا. قصه *vid. القصه.*

ا. آلماس *adamas. Ch. IV, 287.*

آلودن *Imp. آ* inquinare, polluere.
آلودگی sordes. *F.* 19, 22.

a. آمان securitas, fides, protectio.

آمدن *Imp. آ* s. آ venire, ire. 2) accedere *ad aliquem*.
c. بر *p.* *Ch.* III, 18. 51. 3) esse, inveniri *Gul.*
p. 188. l. 22. 4) fieri. — سیر satiari. *Ch.* I, 17.
سیر آمده satiat, saturatus. *Ch.* II, 356.

c. باز revenire, redire *Ch.* IV, 328. *F.* 28, 1.

c. i. بر *q. simpl.* *Ch.* II, 85. IV, 211. 2) supervenire. 3) provenire, prodire, oriri. *Ch.* I, 245. 309. 4) ascendere. *Ch.* I, 201. superiorem esse, praevalere, vincere *Gul.* *p.* 163. l. 11. *p.* 174. l. 20. 5) exire *Ch.* I, 194. c. از. 6) praeterire, effluere (*de tempore*) *Ch.* II, 170. 220. *F.* 19, 3. 7) adipisci. *Ch.* IV, 258.

c. بیرون egredi, exire. *Ch.* IV, 207.

c. پیش *i. q. Ar.* تعرض adversus occurrere (*in bon. et mal. part.*). *Sam.* *p.* 52. accedere. *F.* 21, 12. — به پیش s. به پیش contingere, accidere. *Ch.* IV, 263. 291.

c. در اندر intrare. *Ch.* II, 120.

c. فروں descendere. *Ch.* II, 445. *F.* 26, 11. *Ch.* II, 137. 2) desistere a re, omittre *aliquid* c. از *r.* *Ch.* IV, 168.

امروز *vid. s. v.* روز.

آمُوختن *Imp.* آموز docere. *Ch.* II, 483. 2) discere.
Ch. II, 352. *Gul.* p. 44. 1 15.

آموزگار *n. comp.* instructor, magister. *F.* 20, 23.

آمِیختن (مِی cf. *Ind. Bibl.* t. III. p. 36.) *Imp.* آمیز
 miscere.

c. بر *i. q. simpl.* *F.* 33, 13.

اُمید *spes.*

ناامید *adi. comp.* spe destitutus, desperabundus.

آن *pr. dem.* ille, illa, illud. آنجا *ibi.* آنچہ *id*
quod. آنکہ *is qui.*

آنباشتن *Imp.* انبار implere. *F.* 23, 22.

آنبوہ *plenus.* *Ch.* IV, 32. 2) multus, numerosus.
Sam. p. 158. *fin.* 3) *n. s.* multitudo, caterva
 hominum. *Ch.* IV, 31.

آنچش *i. q.* آن چه او را *quod illi* *Ch.* IV, 291.

آنجامَن — بولن پیش کس *collectus, congregatus.*
apparere, praesto esse coram aliquo. *F.* 32, 8.
 شدن — colligi, congregari. *F.* 33, 22. *Ch.* I,
 273. (*de annis*) *ibid.* II, 6. 2) *n. s.* congregatio, consessus, copia, multitudo. *Ch.* I, 73.
 III, 102.

آنداختن *Imp.* انداز iacere, iaculari.

اندازه *mensura. Ch. I, 90. III, 220. 2) modus, forma. Ch. III, 234.*

اندام *corpus. Gul. p. 24. l. 18. 2) membrum. Ch. II, 132. 3) pulcritudo, ornamentum. F. 28, 22.*

آندر *(اندر) partic., in, intus. 2) de Ch. II. p. 34. l. 4.*

آندرخور *(a rad. خوردن ut videtur.) conveniens, dignus c. ب r. Ch. III, 221. et sine ب F. 20, 25.*

آندرون *format. ab اندر, quocum et significatione convenit.*

آندریان *n. pr. Enderiman. F. 27, 30.*

آندک *(ex اند et ک diminut.) paucus, parvus. 2) adv. parum, paululum. باندک زمان brevi tempore. F. 32, 18.*

آندکی *numerus exiguus. F. 33, 28. Ch. II, 86.*

آندودن *Imp. اندا incrustare, obducere.*

آندود *et اندود incrustatus, obductus. In comp., ut: — زر inauratus.*

آندوه *et آنده Pend. p. 110. l. 4. aegritudo animi, molestia, dolor. F. 21, 9.*

آندوه‌ئین *adi. comp. molestia vel aegritudine animi affectus. Ch. II, 348.*

آندیشیدن *cogitare, meditari. 2) sollicitum esse, vereri, timere. c. از r. Gul. p. 41. l. 9.*

اندیش *imp. In comp. cogitans, meditans, ut:*

— بد *mala cogitans. Ch. I, 312. ما — nobis
offensus, infestus. Ch. III, 154.*

اندیشمند *et اندیشناک cogitabundus. 2) tristis.*

اندیشه *cogitatio, meditatio. 2) timor, metus.*

آنگاه *seu آنکه vid. s. v. گاه.*

آنگشت (अंगुष्ठ) *digitus.*

آنگیز *imp. excitare, incitare. F. 27, 3. انگیزان*

In comp. excitans, incitans:

c. i. q. simpl. Ch. I, 118. F. 33, 13.

آنوشیروان *n. pr. Anusçhirvan, Persarum rex.*

آو *pron. pers. tert. pers.*

آواز (आवा) *clamor, sonus, vox. De hinnitu equor.*

Ch. I, 195. 2) rumor, fama.

آورد *proelium, bellum.*

آوردگاه *n. s. c. campus proelii Ch. I, 204.*

آوردن *et آوریدن (आ + द) Imp. آور et آر ferre,*

afferre. 2) ducere Ch. I, 7. 175. 187. perdu-

cere Ch. II, 346. 378. — بجای s. بجای prae-

stare, exhibere, adhibere, exsequi F. 21, 3.

— دست *manum alicui porrigere, praeberere c.*

dat. pers. Ch. II, 410. — روی vultum con-

vertere, contendere aliquo c. سوی F. 20, 17.

animum advertere *ad aliq. c.* ب Ch. I, 311:

concurrere *inter se* Ch. I, 200. روی اندر — روی

c. referre, reportare F. 22, 5. باز

c. *i. q. simpli* - - زیر subigere, superare, de-
vincere F. 19, 17. پشت tergum vertere

F. 20, 14. 2) proferre, producere F. 19, 10.

Ch. III, 60. بر آرند *part. producents, creator*
epith. Dei F. 22, 27. عرق sudare Ch. IV,

201. - - گرد pulverem movere, excitare Ch. IV,
100. extollere, stringere *gladium* Ch. II, 23.

- - سر manus tollere, tendere F. 31, 11. دست

caput efferre Ch. II, 143. IV, 40. exstruere
palatium F. 20, 5. educare Ch. II, 376. 514.

3) extrahere, evellere. - - چشم oculos eripere
Gul. p. 25. l. 19.

c. پیش afferre, adducere Ch. II, 212. F. 24, 20.

c. در inferre, introducere. - - به بند in vincula con-
iicere, vinculis adstringere Ch. IV, 115. سر بگرز - -
vibrare, torquere *clavam* Ch. IV, 213.

c. فرود deferre, devincere F. 29, 21.

آوردن *i. q.* - کردن *part. allatus, adductus*
afferre F. 23, 16.

آورنگ *thrōnus* Ch. III, 57.

a. اول *primus*. 2) *adv. initio, primum* Ch. IV, 261.

اوی *pron. pers. tert. pers.*

آویختن pendere, suspendere. ۲) *prehensae rei*
adhaerere. *Gul.* p. ۲۴. l. ۲۲.

c. بر i. q. *simplex*.

آ interiectio lugendi: ah, eheu! ۲) *n. s.* suspi-
rium, gemitus. *Ch.* IV, ۲۴۸.

آهریمن et آهریمن Ahriman
F. ۱۹, ۶. *Ch.* IV, ۱۴۲. *Plur.* *F.* ۳۲, ۱۲.

آهسته levis (corpore) *F.* ۳۱, ۲۲.

آهن ferrum *F.* ۲۷, ۱۰. ۲) lamina gladii *Ch.* III, ۱۸۰.
آهین seu آهنینه ferreus *F.* ۲۰, ۱۰. ۲۶, ۵.

آهنگ harmonia, concentus sonorum. ۲) propo-
situm, consilium — جای داشتن — contendere velle
aliquo *Ch.* I, ۵. ۳) modus agendi *Ch.* I, ۳۶. *Burh.:*
و بمعنی طرز و روش و قاعده و قانون هم آمده است

آهو hinnulus, dorcas *Ch.* IV, ۱۰۴. ۲) pecca-
tum, vitium. *Ch.* II, ۲۷۹.

ای interiectio exclamandi: o, eho! *F.* ۲۹, ۱۱.

ایا et آیا part. admirantis: mirum, papae! ۲)
part. interrogantis: annon? num?

ایچ i. q. هیچ.

ایدر i. q. اینجا hoc loco; hic *Ch.* II, ۳۶۷.

زاید *scu* ازیدر hinc Ch. IV, 11. 318.

ایدون (अधुना *vel* इदानी) nunc Ch. I, 66. F. 19, 12.

ایران *opp.* توران Iran, *vulgo Persis dicta.*

ایرانی ex Irano oriundus F. 20, 15.

ایرج *n. pr.* Iredsch, *filius Feriduni, Persarum regis* F. 25, 5.

ایزد *Deus. Unde adi.* ایردی *divinus.*

ایستادن *vid.* استادن

ایشان *pron. pers. tert. pers. plur.*

ایمن *securus, tutus* Ch. I, 249.

ایمنی *securitas* Ch. I, 253.

این *pron. dem. hic, haec, hoc.* اینجا *hoc loco*
اینچنین *huiusmodi, ita* Ch. III, 252. IV, 205.

ایوان *i. q.* صفه *grabatus.* 2) *i. q.* طاق *aedificium*
fornicis forma exstructum, coenaculum, por-
ticus. 3) *palatium regis* Ch. II, 463.

آیین (अयन) *institutum, mos, consuetudo* بآیین
نهادن *instituere* F. 19, 24.

پ et ب

ب praep. inseparab. vel به separab. eodem fere modo a Persis usurpatur, quo Arabes Kesrato ب utuntur. Significat: a) in, ad. b) i. q. با cum. c) per Ch. III, 127. d) propter Ch. II, 390. 519. e) In iureiurando adhibetur بیزدان per deum Ch. IV, 349. f) Casum dativum exprimit. g) Adiect. composita format, ut: بخرن. h) Saepe redundat, sequente praep. در ex. gr. در پرده pro پرده Ch. II, 138. vel اندر Ch. I, 130. vel اندردن Ch. I, 24. vel دردن F. 21, 15. Aut seq. praep. بر Ch. II, 4. بسر بر pro سر supra caput ibid. 150.

2) Augmenti instar ب verbo praefigitur, et quidem ب ante litt. vocali Fatha aut Kesra affectam, et ب seq. litt. vocali Dhamma insignita. Eodem modo به verbo praemissum augmenti vices gerit.

با et آبا Ch. III, 11. F. 21, 5. cum. 2) Dativum casum significat با خود sibi ipsi Pend. p. 59. 1.12. 3) Cum subst. format adi. comp., ut: بافرهی magnificentia, potentia praeditus Ch. II, 228. IV, 276.

پا — تا بسر (۴۴, ۴۴) pes. پاى س. پا — باسب اندر آوردن equum conscendere Ch. I, 130. بچنگ کس اندر آوردن bellum pa-

rare *alicui*, impugnare *aliq.* *F.* 27, 10. — بر
c. به — بودن *surgere* *Ch.* II, 63. 575. خاستن
p. erectum stare coram aliquo, metaph.
pro: mandata alicuius expectare, obedire
alicui *F.* 18, 23. 23, 6.

پای‌بند *adi. comp. pedibus alligatus* *Ch.* IV, 324.

باب *pater* (Papa) *Ch.* II, 193. *F.* 34, 2.

a. باب *porta.* 2) *caput libri.*

باچ *donum s. tributum (quod principi a subdi-*
tis sibi principibus, optumatis et provincia-
rum praefectis penditur). 2) vectigal. 3) si-
lentium, (quod magi seu adoratores ignis ob-
servare solent, dum lavant corpus, aut cibos
manducant, aut sacris vacant). *Burh.*

باختر *occidens* *Ch.* I, 128. 2) *oriens* *Burh.*

باختن *ludere.* 2) *in aleam dare* *Pend.* p. 99. 1. 5.
 باز *imp.* 2) *In comp., ut: — نیزه (quasi) hasta*
ludens i. e. hastae mittendae peritus, hastatus
F. 28, 10.

بازی *n. s. lusus.* — کردن *ludere.*

باد *et بادا (imp. v. بودن)* *Usurpatur in optandi*
et precandi formulis: esto, sit *Ch.* I, 40. 166.
 II, 57. IV, 50.

باد (वात) *ventus.* 2) *non existens, nihilum.*
 — نبستن *frustra scribere* *Ch.* III, 97.

بادپا *adi. comp.* (venti pedes habens) *i. e.* velocissimus *equus* *Ch. I*, 135.

پادشا *et* پادشاه *s.* پادشاه *rex, imperator.*

پادشاهی *regia, imperatoria dignitas.*

2) *regnum* *F.* 27, 18. 3) *adi. regius.*

پادشاهانه *regi conveniens, dignus.* 2) *regius.*

بار (भार) *onus* کردن *c.* از *r.* *onus imponere, onerare* *Ch. IV*, 61. 2) *vices.* باری *semel, aliquando.* چندی باری *saepae, iterum ac saepius* *Gul.* p. 24. l. 21. بیکیبار (auf ein Mal) *semel* *Ch. IV*, 297. دیگر بار *alia vice, iterum.* 3) *admissio, aditus* (Audienz) *Ch. III*, 17. *IV*, 305. 4) *aula regia* *Ch. II*, 471. 5) *flos, fructus, fruges* *F.* 19, 5. در آمدن ببار *et* در — آمدن (zur Blüthe kommen) *florem mittere, fruges efferre* *Pend.* p. 21. l. 8. *efflorescere* *Ch. II*, 208. آوردن — *fructum ferre, reddere* *Ch. III*, 98. داشتن زکس — *gravidam esse ex aliquo* *Ch. II*, 107. 6) *magnitudo, dignitas, potentia* *Ch. I*, 169.

بارگاه *n. s. c. aula regia* *Ch. IV*, 52.

پارس *Persia* *Ch. I*, 5. *Unde* پارسی *Parsicus.*

2) *adv. idiomate parsico* *Ch. III*, 243.

بار (भार) *vices.* — دیگر بار *alia vice, iterum* *Ch. I*, 223. 2) *murus* *F.* 20, 10. 3) *equus generosus* *Ch. I*, 23. *F.* 33, 13. 4) *arma* *F.* 27, 5. 5) *praeceptum, lex* *F.* 28, 19. 6) *i. q.* طرز

forma, habitus *Ch. I, 62.* 7) *videt. signif. ornamentum F. 18, 7.*

پاره frustum پاره پاره in frusta, frustatim - - شدن
dissecari, concidi *F. 33, 23.*

باری caussa *Ch. IV, 138.*

باریدن (बह्, बर्ष) pluere. — اشک lacrimas profundere *Ch. IV, 341.*

باران part. pluens *Ch. IV, 197.* 2) *n. s. pluvia.*

باز *n. s. reditus.* جای — locus reditus *F. 28, 7.*
2) *adv. retro, rursus, denuo. Verba cum باز*
composita sub singulis verbis invenies. 3) *tandem (doch) in interrog. Ch. IV, 138.*

باز vectigal *F. 20, 25.* خواه — exactor vectigalium *Ch. I, 105.*

بازار forum *F. 33, 7.*

بازوی. بازو (बाहु) lacertus, brachium *Ch. II, 399.*

پاس vigiliae, custodia.

پاسبان vigil nocturnus, custos *F. 31, 13.*

باستان praeteritus, pristinus *F. 20, 26.*

پاسخ responsum *F. 24, 8.* کردن — respondere.

بافتن texere, intexere, plectere *Ch. II, 302.*

a. باقی reliquum, residuum.

باک (भयक) metus, timor. — *adi. comp.* (sine timore) intrepidus, audax.

پاک (पावक) purus, mundus. ۲) *omnis, totus Burh.*
پاکداد *adi. comp.* (purus in iustitia) iustissimus
Ch. IV, 24.

پاکی puritas, munditia. ۲) universitas, omnis
caterva *Ch. IV, 111.*

پاکیزه *i. q.* پاک *signif.* ۱) purus, insons.
ناپاک *adi. comp.* impurus.

a. بال cor, animus.

بال ala, penna (avis). ۲) brachium (hominis).
۳) *i. q.* بالا statura *Burh.*

بالا *et* بالایی *n. s.* altitudo, proceritas *F. 20, 3.*
۲) statura *Ch. II, 475.* ۳) *i. q.* بالا *Ch. II, 417.*
۴) *adv. opp.* زیر supra. — supra et infra
Ch. IV, 149.

پالا *et* بالایی *prop.* equus a latere ductus (اسب
جنیبت *Burh.*). *Synon. voc.* باره equus generosus
Ch. I, 36. coll. 23. not.

بالیدن (बल) crescere *F. 20, 1.*

بام tectum *Ch. IV, 33.* ۲) *i. q. seq.* بامداد *Burh.*

پامال *adi. comp.* pedibus conculcatus *Ch. IV, 238.*

بامداد *et* بامدادان *cum term. plur.* (भाम + दा)

n. s. diluculum, mane Ch. III, 164. از بامداد
diluculo, mane F. 28, 3.

بان custos, praefectus, dominus Ch. I, 131.

بانگ (बान्ग) clamor ingens, sonus. De cantu
galli Ch. IV, 71.

بايست imp. v. ایستان cum ب praef.

بايستن verb. impers. (Praes. بايد) necesse esse,
oportere F. 19, 12. 28, 12. Ch. IV, 315. 2) de-
cere, convenire F. 28, 17. Ch. III, 68.

پايستن Imp. پای s. پا expectare, sistere, mo-
rari F. 31, 13.

پايگاه n. s. c. in gen. locus ubi quis consi-
stit aut versatur. 2) gradus dignitatis Ch. III, 222.

پايه fundamentum, basis. 2) gradus Ch. II, 288.
532. 3) gradus dignitatis, munus F. 28, 17.

پاييدن firmo pede consistere, constantem esse,
permanere Ch. II, 73.

پاينده part. remanens, superstes. 2) permanens,
perpetuus. 3) adv. i. q. هميشه semper.

تير tigris Ch. IV, 86.

بت idolum F. 20, 14. آرای — idola ornans epith.
ministri regis Indiae Ch. III, 63. 2) met., ut Arab.
صنم puella poterrima, amata Ch. IV, 335.

a. *viaticum*, *commeatus* Ch. I, 8. 176.

et *pro* *comparat. adi.* *q. v.*

partic. comp. ex *q. v.*

proles quaevis, filius Ch. II, 129.

(*cf.* *horoscopus*, 2) *sors*,
fortuna, 3) *bona fortuna, felicitas* Ch. III, 206.

vid.

i. q. seq. Ch. II, 203.

donare, largiri *c. p.* *F.* 23, 16.

c. p. *Pend.* *p.* 105. *l.* 13. *c. p.* Ch. I, 257.

2) *tradere, committere* *c. p.* *F.* 27, 24. 3)

condonare, misereri, parcere, c. p. Ch. II, 150.

reddere Ch. II, 520.

imp. v. praec. 2) *In comp., ut:* — Ch.

IV, 199. 3) *n. s. portio, sors, fortuna* Ch. II, 134.

misericordia, miseratio Ch. II, 511.

2) *indulgentia* Ch. III, 254.

donatio, largitio. 2) *donum* Ch. II, 135.

— *donare* Ch. p. 87. *l.* 1.

part. donans, donator. 2) *clemens* *F.* 33, 3.

i. q. Ch. III, 55.

2) *n. s. malum* Ch. II, 27.

بدی *n. s. malum Ch. II, 404.*

بودن *et* بدن *pro* بود *et* بدن.

— که *inserto* و *euphon.* ب. *cum* پ. آن *ex* بدان
propterea quod. 2) *Imp. v.* دانستن *cum* پ. *prae.* ب.

پدر (पितृ) *pater.*

بدر (بر *et* ب. *extra, foras.* *ut videretur ex praepos.* بدر
شدن — *domo exire Ch. IV, 327.*

پدرام *bonus, pulcer.* 2) *laetus Ch. II, 381. Burh.*

بدره *crumena aere praegnans Ch. III, 200.*

a. بدن *corpus.*

بدو *comp. e pron.* او *et praep. ب inserto* و *euph.*

پدید *et* بدید *manifestus, publicus.* 2) *adv.*

— آمدن *palam fieri, apparere Ch. II,*
205. 269. IV, 135.

نابدید *adi. comp. non visus, invisibilis Ch. IV,*
283. شدن — *evanescere ibid.*

بدیشان *e pron.* ایشان *et praep. ب inserto* و *euph.*

بدین *e pron.* این *et praep. ب inserto* و *euph.*

پذیرفتن *i. q. seq. پذیرفتن F. 19, 1. 27.*

پدروان *n. pr. Pedservan F. 21, 20.*

پذیرفتن *acceptare, admittere, recipere F. 19, 9.*

- 22, 23. *Ch. II*, 328. 411. 2) *approbare F. 20*,
28. 3) *concedere, dare (tributum) F. 19*, 1.
- پذیر *imp. v. praec.* 2) *In comp., ut: — fidem*
habens, pius F. 22, 11. — دانش *Ch. III*, 19.
- پذیر *acceptio.* 2) *obsequium:* 3) *obviam itio*
Burh. شدن — obviam ire, occurrere Ch. I, 226.
F. 30, 13. آوردن — *obviam ducere F. 30*, 16.
- بر *et أبر (अप्)* *Ch. II*, 309. *F. 28*, 25. 1) *Praep.*
a) *super, supra.* b) *apud, ad Ch. IV*, 42.
پدر — پدر a *patre ad patrem Ch. II*, 67. c)
coram Ch. II, 246. *III*, 117. 250. *F. 25*, 21.
d) *i. q. گرد circa F. 20*, 15. e) *in F. 27*, 5.
آنم — *illud volo seq. که Ch. I*, 45. f) *propter*
ideo, itaque Ch. II, 263. g) *Debitum, of-*
ficiū innuit, ut Arab. علی Gul. p. 39. l. 8.
i. q. Arab. عليك' tuum est Gul. p. 6. l. 2.
تست —
h) *Tempori indicando inservit چار ماه — quatuor*
menses Ch. I, 259. برین ماه *hoc mense F. 26*, 3.
- i) *Saepe repetitur post nomen, significatione*
haud mutata F. 22, 2. *Ch. II*, 132. *III*, 84. — از
- i. q. simpl. super Ch. IV*, 68. *F. 25*, 23. 28, 13.
- 2) *n. s.* a) *fructus Ch. III*, 88. b) *pectus*
F. 25, 13. گرفتن — اندر *amplecti Ch. IV*, 338.
- 3) *Imp. v. برن q. v.*
- a. بر *terra, continens Ch. II*, 160. 164.
- پر (प्) *penna Ch. II*, 369. 384. 2) *ala ibid.* 358.

پُر (पूर्ण) *plenus c.* از *Ch. I, 210. II, 561. et sine*
 از *Ch. I, 21. II, 527.* کَرَن — *implere re ali-*
qua c. از *r. Ch. IV, 55.*

برادر (भ्राता) *frater F. 19, 17.*

پراگندن *spargere, dispergere Ch. II, 225. 2)*
perturbare ibid. 320. III, 255.

c. بر i. q. simplex Ch. III, 84.

برای *praep. propter. — از idem.*

بربر *n. gentis Barbarae Africanae.*

بربری *Barbaricus Ch. IV, 105. vid. لعبت.*

برتر *comparat. superior, altior Ch. II, 145.*

پرتو (प्रताप) *radius, lux, splendor Burh.*

پرخاش *bellum, pugna. جو — adi. comp. pugnax,*
belli cupidus Ch. I, 144.

پرداختن *et پرختن Imp. پر داز. Duplici sensu*
gaudet, ut Arab. شغل prout construitur c. ب
vel از Scil. occupatum esse re c. ب یا r. r.
et negligere rem c. از r. Pend. p. 83. l. 2. p. 263.
l. 2. Gul. p. 189. l. 4. 2) evacuare (domum)
Gul. p. 186. l. 12. 3) relinquare, tradere al-
teri Gul. p. 6. l. 19. 4) finire, absolvere F. 24, 2.
5) vacuum esse.

پر دخته *part. vacuus, expeditus, liberatus c.* از *r.*
Ch. IV, 269.

بر لَن (۲) *ferre, portare.* ۲) *ducere Ch. III, 113.*
F. 22, 5. ۳) *auferre, nancisci Burh. Ch. IV,*
188. — رامش gaudere, laetari Ch. II, 580.

c. باز *reportare F. 28, 6.*

c. پیش *apponere Ch. II, 562. ante ferre Ch. II, 421.*

c. فرو *deferre, demittere caput Ch. II, 387.* ۲)
infigere Ch. II, 301.

بر *imp. v.* بر لَن ۲) *In comp., ut: — فرمان im-*
perio parens, obediens Ch. II, 562.

پَر دَ aulaeum, *quod claudit et aperit introitum*
in partem interiorem gynaecei. Ch. II, 127. IV,
189. 331.

سراپَر دَ *vid.* پَر دَ سرای.

بُر statura, *proceritas corporis Ch. II, 236. 475.*
۲) *pulcritudo, ornamentum F. 27, 11.*

بِر زو *n. pr. Barsu, Sohrabi filius Ch. p. 87. seq.*

بِر زو *n. pr. Barsui, medicus Ch. III, 13.*

بِر زین *ignis.* ۲) *nom. sectatoris Zoroastrae, qui*
delubrum cultorum ignis, آذر بر زین dictum,
condidisse fertur Burh. F. 19, 25. Ch. II, 20.
cf. Fragmentē üb. d. Rel. d. Zor. p. 112.

پَر سَتیدن *adorare, colere F. 18, 8.*

پرست *imp.* 2) *In comp.* adorator, cultor, venerator, *ut:* — آتش *idololatra* *F.* 29, 4. — cultor ignis *F.* 18, 2. — خسرو *regem venerans* *Ch.* II, 442. 3) *Extra composit. eadem signif. sec. Burh. et Ferh.*

پرستش adoratio, cultus *F.* 33, 9. *i. q.* پرستیدن *F.* 18, 5.

پرستش کده *n.s.c. delubrum cultorum ignis* *F.* 20, 20.

پرستنده *part. i. q.* پرست *F.* 31, 25.

پرستی *i. q.* پرستش.

پرستیدن (प्रश्न) *interrogare c. a. p. Gul. p.* 27. l. 21. *quaerere ex aliq. c. از p. Ch. I,* 93. *quaerere de aliq., velle audire aliqd de aliq. c. از p. Ch. II,* 447.

برگ *folium* *F.* 19, 5.

برگستوان *tegumentum bellicum seu militare, tam hominum, quam equorum* *Burh. Ch. I,* 184. II, 563.

پرمايه *adi. comp. vid. s. v.* مایه.

پرنا *iuvenis, adolescens* *Ch. I,* 292.

پرند *sericum rasum et sericum pec. Hormusinum mollius et pictum* *Burh. Ch. III,* 180. 2) *lamina ensis, gladius a fulgore* *Ch. III,* 24.

پرواز *volatus.*

پروریدن *et* پروریدن (प्र + वृध्) *nutrire, educare.*

پروردگار *omnium nutritor, epith. Dei Ch. IV, 18.*

پرورانییدن *forma causal. v. praec. nutrire facere.*

پرورمند *adi. comp. fertilis, fructifer. 2) grvida*

Ch. II, 106. 3) felix, fortunatus Ch. II, 236.

بیرون *i. q. بیرون.*

پرویزی *et* پرویزی (प्र + वि + ण्य) *victoriosus F. 29, 1.*

بره *agnus. 2) signum arietis F. 23, 5.*

ا. برهان *demonstratio, probatio evidens.*

برهمن *et* برهمن (ब्रह्मण) *Brachmana Ch. III, 61.*

پری *opp. دیو genius bonus, angelus, (Fea) cf.*

Rosenzweig Jos. u. Sul. p. 194. annot. 14. Ch. IV,

227. رخ — adi. comp. Feae genas habens ib. 221.

پریدن *et* پریدن *volare.*

بریدن (वृध्) *scindere, secare Ch. I, 50. II, 173.*

De fluvio i. q. transire F. 31, 8.

برین *adi. altus, sublimis F. 25, 13.*

بزرگ *magnus. 2) optimas praecipue in plur.*

بزرگی *magnitudo, amplitudo F. 23, 2.*

پزشک (भिक्षु) *medicus Ch. III, 75.*

بزم consessus, compotatio, convivium.

بزمگاه *n. s. c. locus convivii Ch. I, 107.*

پشمردن^{۳۰} marcescere, deflorescere.

پشمرده *part. flaccidus, tabidus (de herbis) Ch. III, 82.*

بزمی *in lex. non comparet; videtur significare vestem solemniorem e panno pretioso confectam Ch. III, 46.*

پشرویدن^{۳۱} investigare, inquirere *Ch. III, 20.*

پشروه *imp. ۲) In comp., ut: — دین F. 21, 21.*

پشروش investigatio, inquisitio *Ch. II, 404.*

پس (पश्चिम) *opp. پیش n. s. postica pars. ۲) adv.*

loci et temp. pone, a tergo, post Ch. I, 209. seq.

از *Ch. III, 217. postea, deinde, tum Ch. II, 459.*

469. *Cum praep., ut: — از post Ch. I, 145.*

پشت — — *in tergo Ch. II, 270. — از pone, post*

Ch. II, 127. IV, 331. — ازین et — از آن seu — از آن

post haec, postea Ch. I, 303. III, 99. IV, 45.

از آن ex quo tempore, ex quo Ch. II, 410. که

بس *adi. i. q. بسیار multus, multi Ch. IV, 92.*

۲) adv. a) multum, valde. b) solummodo. c)

sufficiens, satis F. 19, 11. Ch. II, 511.

بسا *adi. multi, permulti Ch. IV, 238.*

بسی *adi. multi F. 21, 25. Ch. IV, 204. شاخ — adi.*

comp. multos ramos habens F. 20, 3. 2) *adv. multum, valde* Ch. II, 432. بهتر — *multo melius* Ch. IV, 10. 3) *multum temporis seu diu* Ch. I, 241. F. 32, 1.

بسیار *multus, multi* Ch. II, 494.

بست *Bost nom. regionis et urbis celebris in provincia Sistania* Ch. II, 571. cf. *Hist.* p. 152.

پست *depressus, planus.* 2) *vilis, humilis.* کردن — *aequare, complanare* Ch. II, 50. F. 27, 6. 2) *caedere, concidere* F. 32, 23.

پستان (पयःस्थान) *mamma* Ch. II, 516.

بستن (बन्ध्) *ligare, vincere* F. 30, 22. 31, 1. *obsignare (epistolam)* F. 25, 23. — باره *leges, praecepta observare* F. 28, 19. — در *portam claudere* Ch. II, 5. — راه *viam praecludere c. پر p. vel r.* Ch. I, 4.

c. بر *i. q. simpl.* -- رخت *sarcinam constringere, colligere met. abire, proficisci* F. 18, 1.

بسته *part. ligatus.* 2) *clausus, obseptus (de itinere, vel via)* Ch. II, 500.

بند *imp. v. praec.* 2) *n. s. (germ. Band) vinculum* F. 19, 1. کردن — *in vincula coniicere, ligare alqm. c. dat. p.* F. 23, 25.

بند (part. verbi inusitati بندن) *ligatus.* 2) *servus.*

بندگی *servitus, servitium.*

بَسَد *i. q.* مرجان *corallum Ch. II, 402.*

پَسَر (پسر) *filius F. 26, 18.*

پَسَنَدِيدَن (प + श्रृ + ?) *laudare, gratum habere.*

پَسَنَد *imp. 2) In comp. gratum habens, gratus, acceptus.* آمدن — *gratum esse F. 25, 16.* کردن — *gratum, acceptum habere alqd c. ب r. Ch. II, 135.*

پَسَنَدِيدَن *part. gratus, acceptus.*

پَشِت (पृष्ठ) *dorsum, tergum. 2) lumbi Ch. II, 321.*

بَشَوْتَن *n. pr. Bischuten, Asfendijari frater. F. 18, 20.*

بَعْض *a. pars (rei).*

بَغَل *axilla کشیدن — amplecti Hist. p. 18. l. 11.*

بَکَار *adi. comp. vid. s. v. کار.*

پَنگَاه *diluculum. 2) adv. diluculo, mane F. 27, 18.*

پَلَّاس *vestis lanea crassior, qua utuntur Derwisch. Burh. F. 18, 6.*

بَلَخ *n. l. Balchum, metropolis Chorasanae F. 18, 2. cf. Hist. p. 116.*

بَلَنَد *adi. altus, procerus, sublimis. 2) adv. alte.*

بَلَنَدِی *n. s. altitudo, sublimitas.*

پَلَنگ *tigris.*

پلید impurus, immundus *F.* 26, 20.

مانستن *vid. s. v.*

بن extremum (*rei*), fundamentum, fundus *F.* 23, 23. radix. *Burh.*

نام *adi. comp. vid. s. v.*

پناه asylum, refugium. 2) protectio. *Cum* آوردن
et بردن confugere, se recipere *c. p. et l. Sam. p. 62. l. 6. p. 78. l. ult.*

پنج (۵) quinque. پنجاه quinquaginta.

بستن *vid. s. v.* بندگی et بنده, بند

Burh. بستن *i. q.* بندیدن

پند (۴۳۱) consilium, admonitio *F.* 19, 1.

پنداشتن *Imp. پندار* opinari, existimare, censere, habere *F.* 53, 24.

پنداشتی *n. s. existimatio, opinio F.* 25, 6.

بنفرین *adi. comp. vid. s. v.*

بنگاه *n. s. c. locus, ubi pecuniae et merces deponuntur. Burh.* 2) sarcinae, impedimenta (*exercitus*) *F.* 23, 21.

بنه *i. q.* بن imum (*rei*), fundus. 2) domus, locus, mansio *Ch. II, 186.* 3) sarcinae, impedimenta. بر نهادن — sarcinas imponere *met. loco movere, proficisci F.* 27, 25. *Cf. annot. meam ad h. l.*

پنهان (प्रणिधान?) absconditus, occultus *F.* 30, 6.
شدن — se abdere *ab alq. c. از p. Pend.* p. 90 l. 8.

a. poeticé pro أبو pater *ex. gr. الفصل — Abul-*
fadhli Ch. III, 241. *cf. Pend.* p. 7. l. 9. p. 50. l. 3.

بو *et* بوی odor. 2) spes. 3) amor. 4) deside-
rium, appetitus. 5) indoles. *Burh.*

بودن *s.* بدن (بدن) *Imp.* باش *esse.* 2) fieri, accidere.
Ch. II, 263.

c. باز *apertum esse Gul.* p. 174. l. 22. *Pend.* p. 263. l. 18.

بود *et* بودن *n. s. esse, existentia Ch.* II, 204.

پور *filius F.* 21, 4.

بوزورجمهر *n. pr. Busurdschmîhr Ch.* III, 213.

پوزش (पुत्र?) *excusatio.* 2) *supplicatio Ch.* II, 149.
261. 319.

بوسیدن *osculari.*

بوس *imp. v. praec.* 2) *n. s. osculatio, osculum.*
دادن — *osculari c. dat. p. vel r. Ch.* II, 583.

بوش (भक्षित) *praedestinatio, fatum Ch.* II, 204.

پوشیدن (पुष्ट) *tegere, celare Ch.* I, 203. 2) *vestire,*
induere (vestem) F. 18, 6. (*loricam) F.* 27, 7.
— ترا قبای *corio se vestire Ch.* II, 515.. —
corpus veste aut pallio tegere Ch. II, 415.

پوشش operimentum, indumentum Ch. III, 205.

بوق lituus, tuba Ch. I, 193.

بوم (بوم) terra inculta. 2) terrae tractus, regio Ch. I, 6. 3) pannus acu Phrygia pictus Ch. II, 558.

بویتر vid. s. v. بویتر.

بویه desiderium vehemens Ch. II, 503. 529.

پوییدن currere Ch. II, 264.

پوی imp. 2) In comp., ut: — پویه (cursum currens) i. e. velociter currens, festinans Ch. IV, 117.

پویه n. s. cursus Ch. IV, 117.

په praep. separab. i. q. ب inseparab.

به bonus. Comparat. بهتر melior.

بهی n. s. bonum Ch. II, 146.

بها pretium, valor.

بهائیر adi. comp. pretiosus Ch. III, 177.

بهار (बिहार) ver F. 31, 26.

بهر 1) n. s. sors, portio Ch. IV, 282. 2) Praep. i. q. برای propter, pro. Cum از i. q. simpl. propter F. 21, 16. Ch. II, 332. IV, 148. pro ib. 336.

بهرام n. pr. Behram, rex. Ch. IV, 187.

بهره i. q. بهر 1) sors, portio Ch. II, 281.

بَیْشَت paradisus. Unde بهشتی *adi.* ad paradisum pertinens, paradisiacus, coelestis *F.* 35, 25.

پَهْلَو vir fortissimus, heros.

پهلوانی *1) adi.* a) heroicus, heroi conveniens *Ch.* II, 415. b) Pehlewicus, i. e. ad linguam Persarum antiquam pertinens. 2) *adv.* lingua pehlewica, pehlewice *Ch.* III, 232. 3) *n. s.* Pehlewani seu Persarum herois munus et dignitas *Ch.* II, 87. 278.

پهلوی pehlewicus *Ch.* III, 228. *F.* 22, 17.

بَهِمن *n. pr.* Behmen, Asfendijari filius *F.* 31, 1.

بَهِمن — دست latus, extensus desertum vastum. *Ch.* I, 224. پهن *n. s.* latitudo *F.* 20, 4.

بی (بی) sine, absque. *Vocabula cum بی composita sub singulis nominibus, quibuscum iuncta est haec particula, disposita invenies.*

پی *i. q.* پای pes. 2) vestigium. 3) postica pars, tergum. — از *seu* زپی a tergo, post, pone *Ch.* IV, 131. *F.* 21, 7. 4) dignitas, potentia, splendor; unde — نیک *adi. comp.* illustris, insignis *Ch.* II, 228. 5) *i. q.* برای *vel* بَر propter, praesertim cum praep. از *Ch.* II, 331. — ازین *ideo*, propterea *Ch.* IV, 169.

بِیابان (ut videtur ex بی et آب) desertum *F.* 31, 8.

پیاده (पिदा?) pedes. — شدن pedibus incedere *Ch.*

I, 30. از اسب - - equo descendere *Ch. II*, 458.

پیاری *imp. v.* آراستن *cum* ب *praef. Ch. II*, 258.

پیغام *vid. s. v.* پیغمبر *et*.

پیچیدن torquere. — روی frontem contrahere

Ch. I, 205. 2) avertere *c.* از *Ch. I*, 57. 3) contorqueri, incurvari *Ch. II*, 151. *F.* 24, 17.

پیخ (बीज) radix arboris *F.* 23, 28. 2) origo, principium rei.

پید *pro* باشید *estote Ch. I*, 153. 2) *n. s.* salix.

پیدا *adi.* publicus, manifestus. 2) *adv.* palam.

بیدار (वि + दा cf. निदा) somni expers, vigil *Ch. II*, 237. *III*, 40. دل — *adi. comp.* cuius animus vigil est *Ch. I*, 141.

بیدرفش *n. pr.* Bidirefsch *F.* 22, 9. 2) *adi. comp.* *vid. s. v.* درفش.

پیر senex. — مرد *idem Ch. IV*, 150. — شیر leaena vetula *Ch. II*, 175.

پیری senectus *F.* 33, 20.

پیراستن *Imp.* پیرا ornare *F.* 23, 18. *scil. diminuendo aut abscindendo, quod nimis longum et*

supervacuum est. Unde ۱) *i. q.* کم کردن *minuere*,
diminuere. ۳) *scindere*, *abscindere* *F.* 32, 25.

پیرامن (परिमाण) *ambitus*, *circuitus*. ۲) *adv.* *circum*, *circa*.

پیروز *victor* *Ch.* I, 231. *F.* 28, 25.

پیروزتر *i. q. praec.* پیروز *Ch.* III, 216.

پیروزی *victoria*. ۲) *felicitas* *Ch.* I, 155.

پیروزه *turcois*, *cyanus*. جام — *poculum ex hoc lapide pretioso factum* *Ch.* II, 559. تخت — *vel*
— *thronus*, *turcois colorem habens; met. coelum.* *Burh. Ch.* II, 76. 565.

بیرون *et بیرون* *Ch.* IV, 207. *adv.* *extra*, *foras*.

پیزار *pertaesus*, *iracundus* *c. از p.* *Ch.* II, 283.

بیست (विंशति) *viginti*.

بیستون *Bistun, mons celebr in Persia.* *Ch.* IV, 216.

بیش (भूयस्) *adv.* *plus*, *amplius*, *magis*.

پیش *opp.* پس *n. s.* *anterior pars.* *F.* 22, 25. —
elephanti in fronte seu prima acie collocati
Ch. I, 189. ۲) *adv. loci et temp.* *ante*, *coram*
Ch. I, 19. 30. II, 116. *antea* *Ch.* I, 216. *F.* 22,
24. *Cum praep. i. q. simpl.* ۲), *ut* : — زییش *seu از*

Ch. I, 217. F. 24, 2. — به seu پیش Ch. IV, 140. F. 19, 26. — در F. 29, 9. Ch. IV, 168. vel اندر
Ch. IV, 144. از آن که — antea, olim. — ازین — priusquam, antequam Ch. IV, 259. و پس — a fronte et a tergo i. e. ab omni parte, omnino, prorsus Ch. III, 156.

پیشگاه n. s. c. primus in consessu locus. 2) stratum primo loco expansum Ch. I, 274. 3) i. q. پادشاه rex, imperator. Burh. Ch. I, 80.

پیشی n. s. anterior pars. — به i. q. پیش ante, coram Ch. II, 43.

پیشین et پیشینه anterior, praecedens. 2) antiquus, priscus. Plur. maiores Ch. I, 76. F. 20, 16.

پیغام seu پیغم et پیام nuncius.

پیغمبر adi. comp. (nuncium afferens), nuncius, legatus; pec. legatus divinus, seu propheta F. 19, 7. 24, 21. 26, 19.

پیغمبری prophetae munus et dignitas F. 21, 12.

پیغو n. pr. Peigu F. 26, 16. cf. annot. meam ad h.l.

پیغوی a Peigu oriundus F. 27, 1.

پیگار (विग्रह) bellum, proelium F. 21, 7. 2) contentio, disputatio Ch. II, 144. کردن — pugnare, certare cum alq. c. با p. Ch. I, 116.

پیکان cuspis. 2) sagitta, telum Ch. IV, 212.

بیگانه *adi. comp. (ex بی et خانه pro domus)*
ignotus, peregrinus Ch. II, 168.

پیکر *forma F. 26, 20. 2) imago Ch. IV, 57. 3) facies.*

پیل *elephas. Unde پیلتنی adi. comp. corpus ele-*
phantis habens i. e. magnus et robustus.

پیلوار *adi. comp. elephanti similis Ch. II, 385.*

بیم (भीम) *timor F. 22, 21.*

بیمار *aegrotus F. 21, 9.*

پیمان *pactum, foedus Ch. I, 168. F. 21, 3.*

— پستی — *pactum, foedus stabilire Ch. IV, 314.*

Derivatum videtur a verbo پیمودن.

پیمودن (वि + मा) *Imp. پیم metiri F. 31, 19. —*
viam metiri i. q. incedere, proficisci Ch. I, 12.

III, 30. 2) *i. q. monstrare, indicare. F. 33, 17.*

بین *et بینا vid. s. v. دیدن.*

پیوستن (वि + अन्) *coniungere et coniungi. 2) De*
poetico sermone i. q. versus pangere Ch. III,
251. 256. versibus describere Ch. II, 98.

پیوند *imp. v. praec. 2) n. s. coniunctio, vincu-*
lum. 3) propinqui Ch. IV, 329.

بیهوده *adi. vanus, futilis Ch. III, 94. 2) n. s.*
inania, futilia Ch. IV, 323.

ت

ت *pron. affixum sec. pers. sing.*

تا (तावत् *præcr.* ता) *Coniunct.* tamdiu, quoad, dum semper cum praeterito, ك in apodosi aut posito, aut omissio. *Ch.* I, 283. II, 219. III, 138. IV, 349. *cf. Gul.* p. 133. l. 20. 2) usque ad *Ch.* I, 211. *et seq.* ب *Ch.* II, 199. 233. 3) donec *Ch.* I, 89. 4) antequam, priusquam *Gul.* p. 32. l. 19. p. 156. l. 21. 5) ut *Ch.* I, 214. II, 201. *Seq. negat.* ut non, ne forte, ne *Ch.* III, 154. 6) (*germ.* ob) an, num, si forte *F.* 19, 11. 7) utinam *Ch.* III, 257. 8) Saepe redundat ante *pron. interrog.* چه, aut potius vim pronominis auget. *Ch.* I, 279. II, 212, 541. *F.* 19, 14. *Gul.* p. 169. l. 2.; et ante *pron. interrog.* که *Ch.* III, 38. 9) *Tempori indicando inservit* یک دو ماه — uno aut duobus mensibus *F.* 23, 20. *cf.* 26, 25. 26.

تا *vel* تاه *n. s. plica.* 2) (*sansc.* ता) *particula in comp. adhibita, respondens lat. plex, germ. fach, ut:* دوتاہ کردن *simplex.* دوتا *duplex etc.* خوش se prosternere *F.* 24, 5.

تافتن *vid. s. v.* تابیدن *et* تابش, تاب

تاج *corona, diadema regium. Unde* تاجدار *adi. comp. coronam gestans, coronatus.* 2) rex.

تاختن *currere, festinare Ch.* I, 145. 2) *impetum facere, irruere.* 3) *trans. currere facere,*

ad cursum impellere *Ch. I*, 241. 4) *n. s.* incursio, irruptio *F. 32*, 11.

تاختنه *part. Cum آوردن i. q.* incur-sionem vel irruptionem facere *F. p. 32. l. 7.*

تاز *imp. v. praec.* curre, festina *F. 28*, 10.

تازیان *adv.* festinanter, cito. *Burh. Ch. II*, 434.

تار tenebrosus, obscurus *Ch. II*, 19. *F. 32*, 11.

تاراج direptio, praedatio *F. 32*, 25.

تارک vertex, cacumen.

تاریکی *n. s.* تاریک tenebrosus, obscurus. *i. q.* obscuritas, tenebrae.

تازه recens, florens *F. 31*, 26. 2) iuvenis *Ch. IV*, 243.

تازی Arabs *F. 18*, 3. 2) Arabicus — اسپ vel اسپی equus Arabicus *Ch. II*, 232. 553.

تازیان *vid. s. v.* تاختن.

تاش consors, socius *F. 19*, 10.

تافتن *et تابیدن (تافتن) accendere. 2)*

splendere *F. 18*, 18. 29, 8. 3) torquere, ver-

tere; convertere *c. سوی Ch. I*, 254. avertere

c. از Ch. II, 161. IV, 344. 4) *pass.* verti, se ver-

tere — دین a religione, fide discedere *Ch. II*, 40.

c. بر i. q. simpl. 3) Ch. IV, 19. 2) sufferre, portare *F. 23*, 21.

تَفَت *adv. cito, festinanter Ch. I, 218. III, 196.*

تَافَتِه *s. تافتِه part. accensus, flagrans, inflammatus Ch. IV, 285.*

تاب *imp. v. praec. 2) n. s. a) ardor, aestus Ch. IV, 192. b) flexio, curvatura Ch. IV, 58.*

تَابِش *aestus, ardor F. 33, 20.*

تَان *pron. affix. sec. pers. plur. F. 23, 24. Ch. II, 242.*

تَاو *i. q. تاب splendor. 2) vires, potentia. Pertinet ad radicem تافتی vel تابییدن nam litt. ف, et ب saepius inter se commutantur.*

تَاه *i. q. تا praecedens.*

تَبَاه *1) n. s. corruptio, depravatio, interitus. 2) adi. corruptus, malus F. 22, 20. 3) perditus, in nihilum redactus. کردن — perdere, delere F. 22, 25. 23, 20. 26, 4. گریدیدن — perire Ch. II, 260. IV, 277.*

تَبَاهِی deletio, interitus F. 22, 10.

تَبَر securis F. 33, 18.

تَبَه *i. q. تَبَاه praecedens.*

تَبِیرَه tympanum magnum aeneum Ch. II, 421.

زن — *adi. comp. qui tympanum tundit.*

تَخْت thronus, solium regium.

تُخْم *et تُخْمَه F. 25, 5. semen, sperma. 2) radix, origo Ch. II, 208. F. 19, 22.*

تر madidus, recens, virens. 2) (sansk. त्र) *Particula formans comparativum.*

ترجمان interpretes Ch. I, 28. not.

ترسیدن (त्रस) metuere, timere c. از Ch. II, 141.

ترس imp. 2) n. s. metus, timor Ch. II, 320.

ترک cassis ferrea Ch. II, 563. 2) pharetra Ch. IV, 56.

تُرک Turca F. 20, 27. 2) met. formosus (puer), formosa (puella). Burh.

تُرکستان n. reg. Turcomannia.

a. تسلی n. act. consolatio, solatium Ch. IV, 303.

تشنه (तृष्णा) sitiens.

a. تشویر n. act. pudore afficere. 2) pudor.

a. تغییر n. act. mutatio, permutatio.

تف aestus. 2) vapor,

تفت et تفتت vid. s. v. تافتن.

تکه caper, hoedus Ch. IV, 86.

تگین bellicosus, strenuus F. 25, 17. 27, 19.

تلخ amarus F. 19, 18.

a. تمام integer, perfectus. 2) adv. omnino, prorsus, penitus Ch. II, 486.

تَمُوز Tamus, *nomen mensis anni Syro - Macedonici, qui Iulio respondet. Ch. II, 244. cf. Ideleri Lehrbuch der Chronologie p. 180.*

تَن (तन) corpus *F. 22, 19.* 2) persona *Ch. III, 56.*
F. 22, 8. تنی چند quidam, nonnulli *Ch. IV, 262.*

تَنگ (तङ्ग) angustus. 2) afflictus, tristis, moestus.
Burh. 3) n. s. angustia, oppressio Gul. p 5. l. 10.
آوردن animum affligere *Ch. II, 255.*

تَنگدل adi. comp. angustus corde i. e. afflictus, tristis *Ch. III, 95.*

تَنگی n. s. angustia *Ch. IV, 203.*

تَنها adi. solus. — به solum *Ch. IV, 317.* 2) adv.
solum *F. 31, 5. Derivatium videtur a تنی pl. تنها.*

تَوَانستن valere, posse *F. 19, 11.*

تَوان imp. v. praec. 2) In comp. potens, ut: — ناپا
impotens, infirmus *Ch. IV, 199.*

تَوانا part. potens *Ch. II, 314. F. 33, 3.*

تَوانائی n. s. potentia *F. 23, 2.*

تَوختن i. q. جستن quaerere, investigare. *Burh.*

تَوز imp. 2) In comp., ut: تیز — acriter investigans, indagans *Ch. IV, 97.*

تَوُر n. pr. Tur, *Feriduni regis filius F. 25, 5.*

تَوُران Turan, *nom. regionis et urbis F. 18, 23. 24, 12.*

توش potentia, robur. 2) corpus, statura. *Burh.*

تَهْمَتَن (comp. ex تهم incomparabilis et تن) vir robustus, strenuus; heros. *Burh.* 2) Cognomen *Rustemi Ch. IV, 321. et Asfendijari F. 29, 24.*

تَهِي et تهي *Burh. vacuus F. 31, 26.*

تِير (तीर) sagitta *F. 33, 21.*

تِيرَة turbidus, obscurus, tenebrosus *Ch. II, 265.*

F. 32, 21. خاک — adi. comp. nigro pulvere perfusus Ch. II, 191. 2) moestus, tristis. جان — comp. animus tristis Ch. II, 151.

تِير (तीर) acuminatus, acutus. 2) velox, vehemens, violentus (*de igne*) *Ch. II, 20. 3) adv. acute, acriter Ch. IV, 97.*

تِيغ gladius.

تِيَمَار tristitia, aegritudo animi dolentis *F. 21, 9.*

ث

a. ثَرِيَا Plejades stellae *Ch. II, 297. cf. Ideleri Unters. üb. d. Sternnamen p. 137. 146. 287.*

ج et چ

چ pro چه in comp., ut: چگونہ *Ch. IV, 346.*

جا *et* جای *locus*. آجا *ibi*. (کس) *pro scil.*

a) *commodo alicuius* *F.* 29, 10. *Gul.* p. 142. l. 1.

پدر — *pro patre i. e. pro animi tranquillitate patris; et b) detrimento alicuius* — بد کردن

مردان نیک *malum facere bonis hominibus* *Gul.* p. 22. l. 4. (چیز) *loco alicuius rei* (an-

statt) *Ch.* II, 515. بجا آمدن *prodire* *Ch.* III, 88.

یکجای *uno eodemque loco*. 2) *simul, pariter*

Ch. IV, 265.

جادر *velamen, quod proditurae foras feminae*

capiti imponunt et ad suras talosve demittunt.

Ferh. *Ch.* I, 173.

جادو *incantator* *Ch.* IV, 141. *F.* 21, 21.

جادوی *incantatio, fascinatio* *Ch.* II, 5.

چار *et* چاره *vid. s. v.* چهار.

چار *et* چاره *remedium, auxilium* *Ch.* II, 506.

بی چاره *adi. comp. auxilio destitutus, impotens.*

بی چاره گئی *s. بی چارگی inopia auxilii* *F.* 33, 19.

ناچار *i. q. بی چاره* 2) *adv. necessario* *Ch.* III, 122.

چاک *fissura, ruptura.* کرین — *discindere, lacerare* *F.* 33, 23.

جام *scyphus, poculum* *Ch.* I, 88. II, 559.

جاماسب *n. pr. Dschamasb* *F.* 24, 18.

جامه vestis, vestimentum.

جان (ज्ञ) anima. ۲) animus (Muth) Ch. IV, 199.

بجان propter, gratia Ch. IV, ۲۲.

جائگاه n. s. c. locus, ubi anima in periculo versatur. ۲) adi. periculosus Ch. IV, 299.

جانور adi. comp. animam habens, animatus. ۲) animal Ch. IV, 92.

جاوید s. جاود aeternus, perpetuus. ۲) adv. in perpetuum, semper Ch. I, 40. II, 57. 460.

جاودان adv. perpetuo, semper Ch. II, 394. III, 257.

جاه munus, dignitas, potentia Ch. IV, 66.

جاهر adi. comp. dignitate ornatus, magnificus, epith. coeli F. 24, 14.

جایگاه s. جایثه n. s. c. locus habitationis, mansio Ch. I, 79. II, 316. ۲) locus Ch. IV, 36.

چپ et چب (सव्य) opp. راست sinister Ch. II, 271. ۲) sinistra pars Ch. III, 193.

حبین frons Ch. IV, 67.

حدا separatus. ۲) adv. separatim, seorsim. کردن — separare F. 23, 26.

چرا (pro را) vid. s. v. چه.

چرا (Derivat. a چریدن pasci et pascere) pastus.

۲) pabulum آمدن — pastum ire F. 33, 28.

خوردن *adi. comp. vid. s. v.*

چراغ *lucerna, lampas Ch. I, 172.*

چرخ *orbis coelestis Ch. III, 204.* — *suprema sphaera F. 27, 7.*

چرکه *venatio Ch. IV, 93. 101.* 2) *circulus venatorum ibid. 89. 139.*

چرم (चर्म) *corium pec. bovinum Ch. II, 515.*

چرنکیدن *sonitum edere, sonare Ch. I, 196.*

جز *praeter, praeterquam Ch. II, 240. F. 28, 26.*
seq. از Ch. II, 403. جز *idem Ch. II, 582. III, 228.*
i. q. simpl. جز F. 31, 10.

جستن *Imp. چه salire, saltare Ch. IV, 127.*

جستن *quaerere, investigare Ch. II, 541.* 2) *petere aliqd ab aliq. c. از p. Ch. II, 354. III, 147.*

جست *s. جوست quaesitio, rogatio Ch. III, 220.*

جست و جوی *n. c. investigatio, inquisitio Ch. IV, 158.*

جو *s. جوی imp. v. praec. 2) In comp., ut:*
belli cupidus F. 28, 4. — جهان mundum expetens Ch. IV, 37. — دایم coronam appetens Ch. II, 452. — شمشیر gladium quaerens ibid. 400. — فرزند filium investigans Ch. II, 343. — نام gloriae cupidus Ch. IV, 25. etc.

جوبا *part praes. verbi جستن.*

چشم (चक्षुस्) oculus.

چشموان *n. pr.* Tscheschemvan *F.* 21, 20.

چشیدن gustare, libare.

a. جعد *crispus capillus F.* 23, 18.

a. جفا vexatio, molestia, iniuria. کردن — iniuria afficere *alqm. c.* بر *p. Ch.* II, 174.

جفت *opp.* فرد *bini, geminus, duplex c.* با *Ch.* I, 92. IV, 288. 2) coniux, sive maritus, sive uxor *Ch.* II, 118. 3) socius *Ch.* II, 356. 4) par, aequalis *Ch.* II, 474. IV, 44.

چکاچاک *s.* چکاچک *crepitus armorum F.* 33, 18.

چگل Tschigil, *n. urbis in Turkestan F.* 31, 14.
cf. annot. meam ad h. l.

چگونه (ex چه et گونه) *vid. s. v.* گون.

چکیدن stillare, manare. *Burh. Ch.* II, 214.

جَمَشید *et* جَمَشید *Ch.* I, 304. *n. pr.* (e rex *et* splendidus) Dschemschid, Persarum rex
جَمَشیدی a Dschemschidó oriundus *F.* 22, 28.

a. جملة summa, universitas. 2) *i. q. Arab.* بالجملة
omnes *Ch.* IV, 267. *F.* 28, 25.

چمیدن vaccillante corpore, fastuose incedere.

چنان (e چون *pro* چون *et* آن) *vid. s. v.* چو.

چنبیدن ^۱ surgere, salire, se movere. ۲) fugere.

چند aliquot, multi. روز — aliquot dies Ch. II, 109. cf. F. 26, 25. 26. مردم — multi homines Ch. II, 351. سپاهی — multi exercitus Ch. I, 58. ۲) multum. 3) quot? F. 31, 23.

چندان tot, tantus, seq. که Ch. I, 5. ۲) tantum. 3) multum, admodum, valde Sam. p. 42. l. 11. Wilkenii Chrest. p. 136. l. ult. بعید نمود — ita absurdum non videtur.

چندی i. q. چند F. 20, 1. (ubi Mohl male چندین) ibid. 23. ۲) adv. multum Ch. I, 280. گشتن — magno numero fieri Ch. I, 89.

چندین i. q. چندان. ۲) De tempore, multum temporis, diu F. 31, 13.

جنگ bellum, proelium, pugna. آوردن — bellum inferre alicui c. سوی p. F. 18, 14.

جنگی adi. bellicosus F. 28, 9. Ch. I, 197.

چنگ (चङ्क) unguis (ferae) Ch. II, 481. ۲) pugnus (hominis) F. 33, 15. بچنگ آوردن manum iniicere alicui; prehendere, capere alqm. c. acc. p. Ch. I, 161.

چنگال i. q. چنگ praecedens. Burh.

چو et چنین vid. s. v. چو.

جستن s. v. چو et جوست, جو.

جو et جوى fluvius.

چو et چون ۱) *partic. comparat. instar, sicut* Ch. II, 422. 499. ۲) *part. causs. quum* Ch. II, 330. IV, 171. si Ch. II, 339. quia, siquidem Ch. III, 129. ۳) *part. interrog. quomodo* F. 33, 7. Gul. p. 21. l. 19.

چنان (ex چن pro چون et آن) talis Ch. I, 73. ۲) tali modo, ita Ch. II, 267. seq. که ut F. 20, 2. — چون — sicuti (so wie) Ch. I, 80. IV, 14. که — a) *idem* Ch. II, 452. b) tam, quam.

چنو (pro او چون) sicut ille, talis F. 19, 5.

چنین (ex چن pro چون. et این) i. q. چنان F. 19, 28.

a. جواب responsum.

جوان (युवन्) iuvenis, adolescens.

چوب et چوپ (चुप) lignum Ch. II, 302.

جوشیدن ebullire, fervere. ۲) agitari, concuti. Ch. I, 192.

جوش imp. ۲) n. s. ebullitio. ۳) agitatio Ch. IV, 101.

جوشن lorica pec. coriacea Ch. I, 10. II, 563. IV, 56.

چوڤان clava lusoria, baculus incurvus, quo ligneas pilas impellunt F. 34, 3.

چو i. q. چو q. v.

چه 1) *Pron. relat.* qui, quae, quod. 2) *Pron. interrog.* quis, quid? *Ch. II*, 278. 3) *quomodo*, qua ratione? *Ch. IV*, 328. 4) *In exclam.* quam (wie) *F.* 18, 11. 5) *Bis positum* چه — چه et چه — چه quum — tum; et — et *Ch. II*, 464. 560.; *nonnunquam primo* چه *omisso* *Ch. II*, 250. چه از quare, cur? *Ch. I*, 94. چرا (pro چرا) *idem* *Ch. II*, 282.

چهار *et* چار (चत्वार) *quatuor* *F.* 30, 4.

چاربا *n. s. c.* *quadrupes* *Ch. IV*, 9.

چهارده *seu* چارده *quatuordecim* *Ch. IV*, 133.

جهان (जगत्) *mundus*.

جهاندار *comp.* (*mundum tenens*) *rex*, *imperator*
جهانديد *comp.* (*qui mundum vidit*) *prudens*,
sapiens *F.* 24, 19.

چهره *vultus*, *facies* *Ch. II*, 475. کشادن — *fig. de-*
tegere, *illustrare*, *exponere alqd c.* بر *r.*

چهرم *Tschihrem*, *nom. oppidi Persici* *Ch. I*, 261.

چهره *i. q.* چه *praecedens* *F.* 27, 2.

چهل *quadraginta*.

جیحون *Oxus*, *fluviu*s *F.* 23, 22.

چیدن (चि) *Imp.* چين *legere*, *colligere*.

چیر strenuus, animosus *Ch. II*, 130.

چیز res, aliquid.

چداست *pro* چیست.

چین regnum Sinense *F. 20*, 14. 2) Sinensis *F. 23*, 21.

ح

a. حال status, conditio.

a. حَدِيث quod recens evenit, nuncius, historia, sermo *Ch. III*, 255.

a. حر calor, ardor.

a. حرام quod lege prohibitum est, nefas *Ch. IV*, 114.

a. حرم quod non est promiscui usus, sacrum.

a. حریر sericum *Ch. III*, 47.

a. حسن pulcritudo *Ch. IV*, 205.

a. حلقه annulus. زدن — sinuari in orbem (*de ave*) *Ch. II*, 524.

a. حمله impetus *F. 33*, 11.

a. حیران attonitus, obstupefactus.

a. حیرانی *n. s.* stupor *Ch. IV*, 157.

a. حيلة astutia, machinatio, dolus.

خ

خارا lapis durus, saxum *Ch.* II, 189. 498.

خاستن *Imp.* خیز surgere. 2) oriri *Ch.* II, 503.

مرا خاست بویه mihi ortum est desiderium, desiderio flagrabam. — بیا surgere *Ch.* IV, 306.

بر پای — *idem Ch.* I, 37. II, 63. 575.

i. q. simpl. assurgere *Ch.* I, 307. IV, 248 *F.* 31, 13.

خاش bellum, pugna. حر — belli ardor *F.* 35, 18.

a. خاص proprius, peculiaris. *Plur.* خاصان regis vel principis familiares, proceres, optimates. *Ch.* IV, 94.

خاقان rex, imperator (*pec. Turcarum*) *F.* 31, 27.

خاک terra, pulvis *Ch.* II, 249. *F.* 20, 5. 2) terra, regio *Ch.* I, 49.

خاکسار *adi. comp.* pulveri similis. 2) humilis *F.* 26, 8. (*vid.* سار).

خام crudus. — سیم argentum infectum *Ch.* II, 560.

خاموشیدن vel خامشیدن tacere.

خاموش et خامش *imp.* 2) *adi.* silens, taciturnus.

خاموشی et خامشی silentium.

خامه *opp.* کَلَم calamus scriptorius, scribendo aptatus *Ch.* III, 225.

خانه (کانون) domus. 2) templum *F.* 18, 3. 28, 22.

a خَبَر nūncius, fama, historia.

خَاجِسْتَه felix, fortunatus *F.* 19, 6.

a. خَدَا mala, gena. — نِيَك pulcris malis praeditus, a. *Ch.* II, 414.

خَدَا et خدای (खद cf. *Journ. Asiat. Mai* p. 344. seq.) Deus. 2) dominus *F.* 18, 23.

خدَاوند dominus, princeps. 2) *Epith. Dei Ch.* II, 195. IV, 154. *F.* 21, 14.

خَدِيو princeps magnus et potens *F.* 21, 8.

خَر (खर) asinus.

خَرَاب vastatus, dirutus. *Burh.* 2) perturbatus *Ch.* IV, 286.

خَراسَان Chorasan, provincia Persiae *F.* 30, 10.

خَرَامِيدَن cum fastu incedere *Ch.* III, 196. IV, 21.
2) ire, proficisci *Ch.* IV, 11. *F.* 31, 23.

خَرَام imp. 2) *In comp. i. q. sequens.*

خَرَامَان part. praes. cum fastu incedens *Ch.* I, 108.

خَرَن i. q. خورَن q. v.

خَرَد (खद) mens, intellectus *Ch.* I, 75. II, 242.

بَخَرَن adi. comp. (ex praep. ب et خَرَن) intelligens, prudens, sapiens *Ch.* I, 28. II, 272. III, 72. *F.* 24, 4.

خَرَمَنَد adi. comp. i. q. praec. بَخَرَن *Ch.* I, 278.

خرشید *vid.* خورشید.

خرگوش *n. comp.* (aures asininas habens) lepus
Ch. IV, 86.

خرم (हृदय) laetus, hilaris. 2) amoenus *F.* 26, 25.
خرمی *n. s.* laetitia, hilaritas *Ch.* II, 426.

خروس gallus gallinaceus *Ch.* IV, 71.

خروشدن (क्रुण्) tumultuari, strepitum movere.
De clangore instrumentor. *Ch.* II, 423. 2) la-
mentari *Ch.* I, 265. II, 187. 3) commoveri,
concuti *Ch.* I, 191.

c. بر *i. q. simpl.* *Ch.* II, 289.

خروشدنی *n. s.* clamor flebilis. کشیدن — clamo-
rem flebilem tollere, lamentari *Ch.* II, 184.

خروش *imp. v. praec.* 2) *n. s.* clamor pec. flebilis,
lamentatio *Ch.* I, 245. IV, 102. 3) concussio,
fragor *Ch.* I, 192. 4) impetus vehemens in
aggređiendo hoste *F.* 33, 16.

خریدن (क्रि) *Imp.* خر emere.

a. خر sericum netum grossiusque. 2) pannus ex
eo serico contextus *Ch.* II, 555. III, 47.

خستن vulnerare *F.* 30, 22. 2) vulnerari *F.* 33, 21.

خسرو *n. pr.* Chosru, Persarum rex. 2) *n. s.* in
gen. rex insignis *Ch.* II, 442.

خسروی *adi. regius, imperatorius Ch. III, 227.*

خُشک (خشک) *siccus, aridus*

خِشم *ira, indignatio.*

خِشمناک *adi. iratus, iracundus.*

a. خَطّ *linea. 2) scriptura, eiusve character.*

خَفْتان *lorica Ch. I, 183. F. 33, 8.*

خَفْتَن (خفتن) *dormire. 2) iacere.*

خفت *somnus Ch. II, 490.*

خَفْتَه *part. v. praec. sopitus, iacens,*

خَلْج *Challach vel Challuch; urbs magna, in provincia Turkestan sita. Burh. F. 25, 17. cf. annot. meam ad h. l.*

a. خَلَعَت *vestimentum, spec. vestis honoraria elegantior, quae benevolentiae testandae causa donatur Ch. II, 551.*

a. خَلَق *coll. res creatae, pec, homines, populus Ch. II, 506.*

خَمِيدَن *incurvari. Burh.*

خَم *imp. 2) n. s. flexio, curvatura Ch. IV, 84. circulus Ch. IV, 95. cum Teschdid.*

خَنْجَر *pugio, gladius, Burh.*

خَنْدِيدَن *Imp. خند ridere de re c. از r. Ch. I, 101.*

خواب (𐭠𐭣𐭥𐭥) somnus. 2) somnium Ch. II, 239.
 دیدن — somniare *aliquem c. acc. p.* Ch. p. 45. 1.3.

خوردن *et* خواره *vid. s. v.*

خوار (𐭠𐭣𐭥𐭥) contemptus, vilis. 2) molesta (*via*) Ch. III, 30. 3) *adv.* contemptim Ch. II, 173. کردن —
 contemnere F. 19, 14. 26, 8. 2) contumeliis
 afficere Ch. I, 115.

خواری vilitas, contemptus Ch. II, 514.

خواستن velle F. 27, 16. cupere F. 18, 21. postulare Ch. II, 417. 418. deprecere (*uxorem*) Ch. IV, 336. 2) interrogare *de re c. r.* Ch. III, 7.

خواست *n. s.* desiderium, petitio Ch. II, 504.

خواستار 1) *adi.* petens, rogans F. 23, 4. 2) *n. s.*
 (*format. ut* گفتار) inquisitio, perquisitio. کردن —
 investigare, inquirere Ch. II, 296.

خواستگار cupiens, cupidus Ch. IV, 225.

خواستنه *part. praet.* petitus, expetitus F. 21, 25.

2) *n. s.* res pretiosae, opes F. 21, 25. Ch. I, 256. III, 93. 3) necessaria ad iter, aut bellum; suppellex.

خواه *imp. v. praec.* 2) *In comp., ut:* — نیک benevolens F. 18, 22. amica Ch. IV, 336. — بد malevolus, invidus Ch. II, 90.

خواهش petitio, desiderium.

خواهشگری petitio (*puellae*) Ch. IV, 228.

خواهند *part. quaerens uxorem, procus Ch. IV, 224.*

خواهی *i. q. praecedens.*

خَوَان *mensa veterum, scil. stratum e corio, syndone etc., humi expansum, cui cibus imponitur.*

نهادن — *mensam sternere, exstruere Ch. I, 81.*

خَوَانْدَن (खान्) *Imp. خوان legere, recitare aut cantare coram alqo c. بر p. Ch. I, 16. F. 26, 15.*

2) *nominare F. 19, 12. 20, 21. invocare (Deum)*

Ch. IV, 154. 3) convocare, arcessere Ch. I, 14.

31. 82. III, 75.

c. باز revocare F. 27, 21.

c. بر i. q. simpl. Ch. III, 53. 161.

c. پیش advocare, arcessere F. 21, 10.

خواستن *cum derivatis vid. s. v.*

خوب (खुभ) *pulcer. خوبی pulcritudo Ch. IV, 108.*

خود *pron. recipr., omnibus personis inserviens ipse, a, um. 2) adv. etiam (sogar) Ch. II, 156. IV, 113.*

خود *cassis ferrea F. 33, 24. Ch. IV, 56.*

خور (खुर) *sol Ch. III, 234. 2) Imp. v. خوردن.*

خورد *et خُرد parvus. 2) infans Ch. II, 116. 181. et vid. s. v. خوردن.*

خوردن *et خَوَرْدَن comedere. 2) bibere Ch. I, 87. — غمر vid. s. v. غمر.*

c. بر i. q. simpl. F. 19, 5.

خوردنی *n. s. cibus Ch. III, 69.*

خور *cibus, coena Ch. II, 490.*

شیر خوار *et خوار imp. v. praec. 2) In comp., ut:* lac sugens, lactens *Ch. II, 174.* چراخوار *pabulans, pascens Ch. II, 488.*

خواره *i. q. خوار ex. gr. —* lactens *Ch. II, 187.*
— *vinum potans, vino se onerans Ch. IV, 31.*

خورشید *et خورشید n. s. (ex praec. خور s. خَر et شید splendidus) sol Ch. I, 171. II, 318.*

خوش *pulcer, elegans. 2) bonus, gratus, iucundus. Adiect. compos. sunt:* دل — *hilaris, contentus Ch. IV, 308.* گوار — *digestu facilis, suavis gratusque (cibus aut potus) Ch. I, 87.* نظر — *pulcris oculis praeditus, a Ch. IV, 119. —* نا — *ingratus, iniucundus F. 25, 4.*

خوشا *adv. bene, euge Ferh.*

خون *sanguis. خونی adi. sanguineus Ch. IV, 342.*

خوی *natura, indoles Ch. II, 579.*

خوی (खि) *sudor Ch. IV, 132.*

خویش *pron. recipr. i. q. خون. 2) consanguineus, affinis Ch. IV, 329.*

خویشتن *pron. recipr. i. q. خود Ch. I, 74. III, 101.*

ا. خیال *imago, phantasma Ch. IV, 301.*

خیره attonitus, obstupefactus *Ch. II, 216. IV, 153.*
 praestrictus (*de oculis*) *Ch. IV, 92.* 2) fortis,
 animosus *F. 28, 4.* 3) *n. s. pulvisculus, atomus* (*Burh.*)
 غباری که در پیش چشم پدید آید) *Ch. II, 479.* میازارش *ne minima quidem re*
 illum offendē. 4) *adv. incaute, temere Ch. III, 97.*
 خیره سر *comp. pertinax, obstinatus. Burh. F. 24, 11.*
 ا. خیمه tentorium, tabernaculum *Ch. I, 140.*

د

دادن (دات) dare, donare.
 داد *n. s. donum Ch. II, 282.* 2) iustitia, ius *F. 28,*
 8. — بی *n. s. c. iniquitas, iniustitia Ch. II, 282.*
 دادار (*pro دادار*) *adi. comp. qui ius et iustitiam*
 tribuit; *epith. Dei, iustissimus Ch. IV, 18.*
 دادراست *adi. comp. iustus Ch. II, 64. 576.*
 دادگر *adi. comp. iustitiam exercens, iustus F. 18,*
 7. *Ch. II, 313. IV, 103.* 2) *Epith. Dei, iustissi-*
 mus *Ch. II, 389.*
 دامنند *adi. comp. iustus.*
 داده donatus. — چیز non donatus *re. F. 28, 16.*
 داور (*pro داور*) administrator iustitiae, iudex,
 arbiter *Ch. II, 313.*
 دآوری (*pro دآوری*) iudicis aut regis administri
 muneris functio *Ch. III, 244.*

د *imp. v. praec.* ۲) *In comp. dator.*

دِش *n. s. donatio, largitio Ch. II, ۱۱. ۱) donum.*

— *a) donum bonitatis i. e. gratia Ch. II, ۲۰۳.*

b) adi. comp. dator, largitor optimus; epith.

Dei Ch. IV, ۱۵۴.

دِش *part. praes. qui dat, porrigit (de pocillatore seu praegustatore) Ch. I, ۹۱.*

دار *patibulum F. ۲۲, ۷. کردن — seu کردن*
de patibulo suspendere alqm F. ۲۵, ۲۶. بدار
idem F. ۲۵, ۱۳. ۲) Imp. v. داشتن q. v.

دارا *Darius, Persarum rex.*

داستان *historia, narratio Ch. II, ۲۴۱. ۴۹۴. داستانها*
narrationes proferre, edere; narrare, com-
memorare Ch. II, ۵۴۴. ۲) sermo. زن —
alloqui alqm c. بر p. Ch. II, ۱۷۵.

داشتن *(y) tenere, habere. برنج — molestum ha-*
bere; putare alqd Ch. III, ۱۴۴.

c. باز retinere, cohibere Ch. III, ۱۵۱.

c. بر efferre, auferre Ch. II, ۳۴۵. F. ۲۶, ۶. ۲) ferre,
sustinere.

دار *imp. v. praec. ۲) In comp., ut: — تاج —*
etc. Cum ب augmento بدار tene, cape. ۲) Inter-
iect. fiat, optime Ch. III, ۱۵۸.

داغ (दाह) *signum cauterio impressum, stigma.*

دام (दाम्) rete, laqueus.

دامن s. دامن lacinia vestis. 2) pes montis
Ch. IV, 78. 145.

دانستن (ज्ञा) scire, intelligere. 2) percipere, di-
scere Ch. III, 156.

دان imp. 2) Incomp., ut: — نا ignorans, inscius.

دانا part. sapiens, doctus F. 19, 19. pl. دانایان.

دانائی sapientia, doctrina.

دانش scientia, cognitio.

دانشمند adi. comp. i. q. دانا praecedens.

دور et دوری vid. s. v. دانن.

دایم permanens, perpetuus. 2) adv. i. q.

دایما continuo, semper Ch. III, 6.

دایه (दात्री) nutrix.

دبیر scribe F. 21, 20.

دخت et دختر (दुहिता) filia. 2) puella Ch. IV, 332.

دفنارم arca funeralis F. 19, 22.

دَد fera, animal rapax, uti: leo, tigris et alia
generis eiusdem. Ch. IV, 96.

دودام n. s. c. animalia rapacia. 2) animalia
non rapacia, uti: ovis, capra, alia. Ferh.

پَر — کنبد (द्वार) *n. s. porta, ianua F. 19, 26.* templi custodiam tradere *alci c. acc. p. F. 28, 23.* 2) aula *Ch. I, 71. II, 454.* 3) *ut Arab. باب caput libri Ch. III, 161.* 4) res, materia *Ch. II, 238.*

دَرگَاه *n. s. c. aula regia Ch. II, 451. III, 8.*

دَری *adi. aulicus.* 2) *sermo aulicus a vulgari dialecto multum differens.* 3) *adv. idiomate derico seu aulico Ch. III, 243.*

دَر *praepos. cohaerens cum اندر et اندرون in. 2) de. a. نَر unio, margarita Ch. III, 252.*

دِرَاز (दीर्घ) *adi. longus.*

دَرای *tintinnabulum, pec. de collo equi aut muli suspensum Ch. I, 193. II, 424.*

دِرَخت (द्रु + y) *n. s. arbor.*

دَرخَور (ut videtur a rad خوردن) *conveniens, decens Ch. I, 80. IV, 14.* 2) *gratus Ch. II, 367.*

دَرَد *dolor.* 2) *afflictio animi, tristitia.*

دَرست *adi. perfectus, integer.* 2) *incolumis, sanus Ch. III, 169. F. 22, 19.* 3) *rectus, verus.*

دَرستی *n. s. integritas.* 2) *sinceritas.*

دِرَفَش vexillum *Ch. IV*, 57. — *adi. comp. vexillo carens. F. 24*, 10.

دِرْگَه s. دِرْگَه *vid. s. v. دِرْگَه praeced.*

دِرْم nummus argenteus; *de valore vid. de Sacy Chrest. Arab. t. II. p. 110. text. Ar. et p. 282. vers. ed. alt. 2) pecunia.*

دِرْمَان medicina, remedium.

دِرْگِيدَن cunctari, morari.

دِرْگَه *imp. 2) n. s. cunctatio, mora Ch. I*, 229.

دِرْگَتَن — morari *Ch. I*, 44.

دِرْوَن *i. q. اندرون in, intus F. 21*, 15.

دِرْوِيش pauper, inops. 2) monachus, religiosus; *vid. de Sacy annot. 1. ad Pend. p. 51.*

دِرِّي *vid. s. v. دِرْگَه.*

دِرِّيَا mare.

دِرْيَغ *n. s. recusatio. داشتنی — negare, recusare, detrectare c. از p. Ch. I*, 49. *داشتن — parcere vitae Ch. II*, 24.

دِرْزَم afflictus, anxius, tristis. 2) perturbatus.

دِرْسَت (हस्त) manus. 2) latus, pars. — *زیك ex, ab una parte Ch. IV*, 126. 3) robur, potentia

Ch. IV, 330. 4) quod plenum, perfectum est, cui nihil deest. Ch. III, 195. ubi de pleno vestitu seu ornatu sermo est: گرانمایه دستی بپوشید plenum et pretiosum ornatum induebat; vid. annot. ad h. l. کشادن — (manus aperire ad faciendum alqd) incipere, aggredi opus F. 32, 23. بدست آوردن consequi, nancisci, capere Ch. IV, 313. زیر آوردن vincere, subiugare Ch. IV, 235. راهرا زیر آوردن iter conficere, emetiri Ch. IV, 255.

n. s. fraus; dolus, insidiae Ch. II, 338.

2) n. pr. Destan, cognomen Sali, patris Rustemi. Ch. IV, 15. F. 30, 15.

n. pr. Destan Send, cognomen Sali, patris Rustemi. Ch. II, 337.

Destan, Sami filius. Ch. II, 435.

n. s. c. excellentia, praestantia F. 29, 14.

n. s. c. quidquid ad manum pertingit.

2) quantum quis potest valetque, potentia Pend. p. 112. l. 9. Ch. II, 512.

n. s. c. ars, artificium Ch. II, 306.

n. s. c. omnis locus, ubi manibus opus peragitur, aut quo manus pertingit. 2) facultas, potestas Ch. III, 58.

adi. comp. qui manum porrigit, adiutor Ch. III, 112. 2) liberator (a malo) c. از Ch. IV, 179.

تستور supremus Vesirius seu primarius principis
minister *F.* 24, 2. *Ch.* III, 63. 2) venia, permissio.

دستوری licentia, venia *Ch.* III, 174.

دشت planities, desertum. هامون — deserta et
campi vasti *Ch.* I, 160.

دشت (دش) turpis, foedus. *Burh.*

دشتخوار (pro دشتخوار) difficilis, molestus *Ch.* III, 30.

دشمن (दृष्ट + मन् Sec. lex. pro دشمن) hostis, ini-
micus. Unde دشمنی *n. s.* hostilitas, inimicitia

کرسن — inimicitias gerere *c. 4 p. Ch.* IV, 325.

دشتوار (pro دشتوار) *i. q.* دشخوار *Ch.* II, 360.

دعوی quod praetenditur, praetextus *F.* 21, 12.

دفتر album. 2) liber.

دیگر *i. q.* دیگر.

دل cor, animus. از جان بر گرفتن — vitae renun-
tiare, morti se devovere *Ch.* I, 190. از دست —

دانش animo succumbere, deficere *Ch.* IV, 298.

Cum voc. دل inter alia formantur composita:

دلارای *s.* دلارا (cor ornans) *n. pr.* Dilara *Ch.* IV,
221. 2) gratus, acceptus *Ch.* IV, 322.

دلارام (animo quietem dans) 2) *n. s.* amica, amata
Ch. IV, 310.

دلاور (cor animum afferens) cordatus, strenuus.

دلپذیر cordi gratus, acceptus Ch. II, 324. IV, 180.

دلسوز cor urens. 2) met. dilectus, amata. Unde

دلسوزگی (cordis ustio) ardor, fervor Ch. II, 504.

دلفروز cor illuminans, illustrans Ch. IV, 209.

دلیر adi. cordatus, audax, strenuus. 2) adv. animose, audacter Ch. I, 120.

دلیری n. s. audacia, strenuitas.

دم halitus, spiritus. دمساز comp. consentiens.

2) sodalis, amicus Ch. IV, 162.

دم cauda. 2) met. extremum, finis.

دما دم adv. successive, unum post alterum F. 32, 18.

دکمان n. s. impetus vehemens. 2) properantia.

— اندر cito, festinanter F. 32, 18. 3) adi. citus, celer; et adv. cito Ch. II, 199. 295. 4) terribilis Ch. IV, 98.

دمیدن (دهن) flare, efflare spiritum oris. 2) se iactare. 3) erescere. 4) impetum facere, assilire.

F. 25, 14.

د بر crescere. 2) tumescere, exaestuarē Ch. IV, 246.

دنبال cauda. بدنبال a tergo, post Ch. IV, 130.

دمبر Dember, n. urbis celebris in India Ch. II, 569.

دو (دو) duo. دوتا vid. sub تا praeced.

دُوختن *Imp.* دوز *consuere F. 23, 24.*

دود (धूँ) *fumus F. 32, 14.*

دور (दूर) *remotus, longinquus. —* از *eminus, e longinquo F. 26, 10. 2) adv. procul, remote.*

دور کردن — *removere, auferre F. 22, 2. داشتن — idem Ch. II, 365.*

دورنگ *vid. s. v. رنگ.*

دوز *imp. v. دُوختن. 2) In comp. consuens.*

دُوزخ *opp. بهشت infernus F. 21, 15.*

دوست *amicus.*

دوستوار *comis, blandus, affabilis F. 23, 10.*

دویدن (धाव) *Imp. دو currere, festinare.*

ده (दश) *decem.*

د *cum derivatis vid. s. v. دان.*

دهان *os (oris).*

دهر *a. tempus pec. longum. 2) saeculum.*

دِهلیز *vestibulum inter portam et domum interiorem Ch. I, 129.*

دِیبا *et دیبہ pannus spissiore bombyce textus et auro argenteo pictus (Brocat) Ch. III, 47. IV, 33.*

دِیبه *pro دیبہ q. v. Ch. II, 28.*

دیدن (دیدن) videre. ۲) observare, animadvertere.

دید 5. *ps. praet. cum augm.* ب prodiit, apparuit *F. 23, 9.*

دید 3. *ps. praet.* ۲) *In comp.* qui vidit aut expertus est, ut: — پاک qui purum, sanctum vidit; purissimus, sanctissimus *Ch. II, 206.*

دیدار conspectus *Ch. IV, 24.* ۲) vultus, facies.

دیده *part.* ۲) *n. s. oculus* *Ch. II, 214.* 3) *visus.*

بین *imp. v. praec.* ۲) *In comp.* videns.

بینا *part. praes.* videns, visu pollens, perspicax.

دل — *adi. comp.* qui est animo perspicaci, ingeniosus, sagax *Ch. IV, 184.*

دیر (دیر) remotus. ۲) *adv.* tarde, sero. *Burh.*

دیرینه *adi.* diuturnus. ۲) antiquus, vetus.

دیگر s. دیگر alter, alius. ۲) *adv.* aliter, alio modo *Ch. III, 122.* alia vice *Ch. IV, 284.* amplius, iterum *F. 25, 24.*

a. دین cultus Dei, religio, fides.

دینار nummus aureus *pretio circiter ducati.*

دیو (دِوَ) genius malus, daemon *F. 20, 20.* cf.

Rosenzweig Jos. u. Sul. p. 200. annot. 9.

دیوار murus, paries *F. 20, 9.*

دیهیم corona regia gemmis ornata, qua Persarum reges utebantur Ch. II, 9. 452.

ذ

a. ذِکَر commemoratio quae animo fit vel ore, pec. Dei et Divinarum rerum Ch. IV, 165. 2) mentio, narratio.

ر

راز (رہز) arcanum, secretum F. 31, 19. et براز adv. clam, occulto F. 19, 8. Ch. IV, 137.

راست dextra pars Ch. III, 193. 2) adi. rectus, verus F. 20, 17. 3) adv. recte, bene Ch. I, 38. آمدن — gratum habere alqd, contentum esse re c. ب r. Ch. IV, 348. شدن — bene constitutum, felicem, fortunatum esse, favere F. 18, 21.

راستی n. s. rectum Ch. I, 47.

راغ declivitas, pars inferior montis Ch. I, 171.

رام (رہم) n. s. pro آرام quies. 2) alacritas, laetitia. Unde بر — comp. laetitiam afferens, exhilarans Ch. IV, 176. 3) adi. obediens, obsequiosus Ch. I, 173. 231.

رامش i. q. آرام alacritas, laetitia. 2) cantus. برن — laetari, delectari re c. از r. Ch. II, 580. — بی sine laetitia, sine agitatione et motu Ch. III, 126.

رامشگر *musicus* Ch. I, 86. F. 30, 16.

راندن *Imp.* ران *pellere* F. 22, 7. *propellere*, *abigere* F. 26, 8. Ch. IV, 82. 2) *trahere*, *ducere*. — اسپ *equum impellere*, *stimulare i. q. ire*, *proficisci*; *et sine* اسپ Ch. IV, 74. — سخن *loqui* Ch. I, 15. II, 238. *cf.* F. 21, 10. *ubi* شنیده *pro* سخن — سخن *arabice loqui* Ch. III, 231. — بر دل *secum recitare*, *memoriter pronuntiare* Ch. III, 162.

راه *s. رة* *via*, *iter*. 2) *Sensu mystico i. q. Arab.* طریق *et سلوک scil. via ad Deum* *Pend.* p. 230. *annot.* 10. 3) *modus*, *ratio*. 4) *vices*, *ut*: — صد *centies* *Pend.* p. 263. l. 9. — گرفتن *viam ingredi* F. 22, 20.

راه بی راه *comp. devius*, *aberrans* F. 23, 7. 8.

راهبر *comp. viae dux* Ch. IV, 175.

راه نما *comp. i. q. رهبر* Ch. I, 17.

راه نمون *i. q. ره نما* Ch. IV, 12. F. 24, 18.

راه نمونی *ductus*, *deductio*. — کردن *ducere*, *deducere* *alqm c. dat. p.* Ch. III, 110.

راهی *mancipium*, *servus pec. viis publicis sternendis vel reficiendis destinatus* F. 25, 12.

a. رای *id quod videtur*, *consilium*, *opinie*. 2) *prudentia*, *sapientia* Ch. III, 142. 235. — نیک *prudenter* Ch. IV, 156.

رای Raj, nom. Indiae regibus commune, et ex Sanscrito राज्ञ s. राजन् rex, ortum Ch. III, 43.

ربودن Imp. ربا rapere, furari. — رزین de equo deiicere, deturbare Ch. IV, 229.

a. رحمت misericordia.

رخ gena. 2) i. q. روی vultus. Burh. Ch. I, 254.

رخت apparatus, sarcinae, suppellex. بر بستن — sarcinas colligare met. proficisci. Burh. F. 18, 1.

رخسار et رخساره gena Ch. II, 310.

رخشیدن fulgere, splendere.

رخش Imp. 2) n. s. splendor. 3) color rubeus, albo mixtus, aut sec. alios color medius nigrum inter et rufum. Burh. 4) n. pr. nom. equi herois Rustemi. 5) in gen. equus. Ch. II, 445.

رخشنده part. praes. fulgens, splendens F. 25, 11.

رخنه rima, ruptura Ch. IV, 216.

رد (pro دان) sapiens, doctus. 2) fortis. Burh.

رزم pugna, bellum. آوردن — bellum inferre.

رزمساز adi. comp. pugnans Ch. IV, 123.

رزمکار i. q. رزم bellum F. 28, 12.

رزمگاه n. s. c. locus proelii F. 28, 1.

رسیدن q. v. transit. verbi رسانیدن

رستم Rustem, nom. celebris athletae seu herois
apud Persas F. 30, 14. زالزر — Rustem, Sal-
seri filius Ch. IV, 39.

رستن vel رهيدين (ره) Imp. ر liberari, evadere.
Burh. Ch. I, 251. IV, 128.

رستن (ره?) Imp. ر crescere. ۲) met. prodire. Ferh.

رسم regula, lex. ۲) consuetudo, mos.

a. رسول legatus.

رسیدن pervenire ad alqm. c. بر p. Ch. II, 443.
III, 172. ۲) attingere, consequi.

رسیده part. praet. ۲) maturus, pubes. — نو nu-
perrime pubertatem ingressus, a. Ch. IV, 335.

رسانیدن transit. v. رسیدن facere, ut perveniat,
perferre ad c. ب p. vel r. Ch. II, 252. 517. IV, 134.

رَش cubitus, mensura. ۲) spithama.

رفتَن ire c. ب vel بر loc. et p. Ch. I, 110. 271. 272.

۲) abire; et abire scil. e mundo pro mori Gul.
p. 6. l. 14.

c. فرد descendere Ch. IV, 146.

رو imp. ۲) In comp., ut: — پیش qui praecedit;
dux, antistes, antesignanus.

روا part. iens, pergens. کردن — divulgare, di-
spargere F. 30, 12. ۲) licitus, dignus, conve-

niens. بودن — licitum esse, decere *Ch. II, 345.*

3) gratus, acceptus.

ردآرد *adv. pedetentim, unus post alium Ch. II, 570.*

ردان *part. praes. iens. 2) fluens aqua. 3) n. s. anima Ch. II, 519. III, 150.*

رفتن *verrere.*

a. رمز *aenigma.*

رمة *grex pecorum, aut turma hominum. Burh.*

رنجیدن (رنج?) *dolore affici, affligi. 2) aegre ferre. 3) irasci.*

رنج *imp. 2) n. s. morbus, aegritudo, dolor. 3) molestia. 4) ira, indignatio. Burh.*

رنجور *aegrotus, afflictus Ch. II, 44.*

رنک (رنج) *color. 2) potentia, vires. Burh. 3) نرنگ bicolor. — پلنگ tigris maculis sparsus Ch. II, 156.*

رد *et derivata vid. s. v. رفتن.*

رد *زمین superficies, vultus. 2) superficies terrae Ch. II, 7. 3) modus, ratio. — cum negat. nullo modo Ch. II, 479. — از زردی s. از ut decet, decore Ch. IV, 171. 4) aes.*

Cum آوردن کردن, نهان vultum convertere. 2) petere, contendere alqo c. ب Gul. p. 26. Ch. IV, 118, in mal. part. San. p. 146. l. 5. c. در

Pend. p. 109. c. سوی *Ch.* II, 451. 463. *F.* 18, 7.
in mal. part. *F.* 22, 4.

رو به جنگ آوردن *ad bellum consurgere, bellum*
inire Ch. I, 311.

رو براه آوردن *iter ingredi, suscipere Ch.* IV, 269.

سختی بروی آوردن *malum afferre, calamitatem*
inferre alci c. dat. p. Ch. II, 371.

باز روی کردن *redire, revenire c. ب L. F.* 28, 4.

روی کشادن *se offerre, exhibere Ch.* II, 438.

دورویی *biformis. 2) adv. utrinque Ch.* I, 185.

رو *aqua fluens, fluvius F.* 23, 22. 2) *instru-*
mentum musicum Ch. I, 86. *F.* 30, 16.

رودبار *fluvius magnus Ch.* I, 211.

رودگی *Rudegi, nom. poetae celebris Ch.* III, 250.

روز (روز) *sol. Burh. 2) dies و شب — adv. die et*
noctu Ch. IV, 161. 3) *sors, fortuna pec. bona*
Ch. I, 236.

امروز (*pro* این روز) *adv. hodie Ch.* I, 92.

روزگار *n. s. c. tempus F.* 20, 23. *Ch.* I, 55. *aevum.*
2) *fortuna Ch.* II, 364. — بد *infortunium,*
calamitas Ch. II, 292.

روزگور *comp. qui interdium videre nequit. 2) pa-*
vidus, timidus Ch. IV, 10.

روزی *n. unit. unus dies; et adv. die quodam, ali-*
quando. 2) victus quotidianus Ch. I, 220. *F.* 27, 25.

روشن splendens, lucidus *F.* 22, 20. *Ch.* IV, 194.
 دل — *adv. comp.* corde *vel* animo sereno, laeto
Ch. II, 468. روان — *comp.* 1) animus lucidus.
 2) ingenium splendidum, eximium *Ch.* III, 22.
 3) vir ingenio splendido, eximio praeditus;
 vir doctus *Ch.* II, 52. III, 108. 4) qui est ani-
 mo sereno, laeto *Ch.* IV, 2. 46. 5) *adv.* animo
 sereno, laeto *Ch.* II, 460.

روشنی *n. s.* splendor, claritas.

روم *n. pr.* Rum, quo *Orientales intelligunt re-*
giones imperii Graeci et Romani. cf. Rosenzweig
Jos. u. Sul. p. 196. annot. 36.

رومی Romanus, aut Graecus *Ch.* II, 557.

راه *i. q.* 2) *Imp. v.* رستن *vel* رهیدن.

رها (*a.* رهیدن) *n. s.* liberatio, fuga.

راهی *vid. s. v.* راه.

رهیدن *i. q.* رستن liberari, evadere.

ریختن (*रिच*) *Imp. v.* ریخت fundere. 2) effundere.

3) spargere *F.* 26, 2. 4) fluere (*de gemmis lar-*
giter sparsis) *Ch.* IV, 34.

ریش *n. s.* vulnus. 2) *adi.* saucius, contritus
F. 19, 18. *Ch.* IV, 50.

ریمن *et* ریمن praestigiator. 2) ad fallendum
 instructus, fraudulentus, malevolus *Ch.* IV, 141.

Sec. Burh. vox ریمین, quae et Ahriman significat, per aphaeresin orta est ex اهریمین.

ژ et ز

ژ *praepos. inseparabilis, i. q. آز significans.*

ژابل *Sabul, n. reg. in Perside. cf. F. 30, 18. et quae ibi annotavi.*

ژابلستان *n. pr. Sabulistan i. q. praec. Ch. II, 441.*

ژاد *i. q. آزاد epith. cyparissi F. 19, 27. 2) 3. ps. praet. v. زادن q. v.*

ژالن *(ज्ञ) Imp. زای s. زان nasci Ch. II, 113. 2) parere, gignere.*

ژان *(3. ps. praet. v. praec.) adi. in comp. natus i. e. filius F. 25, 5.*

ژانه *part. praet. natus, filius F. 27, 1.*

ژار *partic. in comp. postposita locum et multitudinem rei significans, uti: گلزار rosetum. لالهزار hortus tulipis abundans. 2) imp. v. زاریدن q. v.*

ژاریدن *gemere, lamentari.*

ژار *imp. 2) n. s. gemitus, lamentatio. 3) adi. gemens, lamentans F. 31, 3. Ch. IV, 296.*

ژاری *n. s. i. q. زار 2) Ch. II, 514.*

ژال *senex. 2) n. pr. Sal, Rustemi pater, ideo sic dictus, quod mater eum canis prorsus capillis peperit Ch. II, 469. IV, 27.*

زالدستان *n. pr. c.* Sal Destan, *Rustemi pater, a Destan, patre suo; sic dictus.*

زالدز (pro زالد) *n. pr. c.* Saliser, *Rustemi pater, quo cognomine ob albos capillos et rubeum faciei colorem est insignitus. Burh. Ch. IV, 39.*

زاله (زال?) *ros, pruina Ch. I, 268.*

از آن *i. q.*

زافو (जावु) *genu.*

زبان (जिह्वा) *lingua, sermo. — بر کشادن os aperire, loqui Ch. II, 246.*

زبانه *flamma ignis. — بر آدرن flammam efferre, edere F. 32, 14.*

زبرجد *smaragdi species, de qua vid. de Sacy Chrest. Ar. T. I. p. 267. ed. alt. cf. Ch. II, 559.*

زبون *victus, superatus. 2) debilis, infirmus. 3) pravus, vilis. داشتن — a) opprimere. b) n. s. oppressio Ch. II, 42.*

زخم *vulnus, ictus F. 33, 12.*

زدن (हन?) 1) *percutere, verberare. — گردن col- lum vel caput praecidere, supplicio capi- tis afficere F. 26, 2. — چنگ ungu- lulas iniicere Ch. II, 198. — برفش vexillum infigere, proponere F. 26, 10. 2) pulsare, tundere in- strumenta Ch. II, 421. IV, 36. 3) vergere,*

- inclinare. — *c. از سر* *r. caput retrahere, se avertere a re, relinquere rem* *F. 26, 21. 4) in gen. agitationem quandam et motum indicat, ut: —* *داستان* *plaudere alis* *Ch. II, 523. —* *داستان* *historiam, narrationem proferre, exponere* *Ch. II, 34. c. بر p. alloqui alqm. Ch. II, 175. —* *رای* *consilium animo concipere; c. با p. deliberare cum alqo* *Ch. III, 71.*
- c. بر* *efferre, extollere. — — سر* *caput attollere* *Ch. I, 171. — —* *سز بدار* *vid. s. v. دار.*
- c. بردن* *F. 21, 24. - - سر* *caput avertere, retrahere a re c. از r.*
- زن* *imp. v. praec. 2) In comp., ut: —* *تیغ* *gladium stringens i. e. strenuus, fortis* *F. 29, 12. —* *شمشیر* *idem* *Ch. IV, 62. F. 18, 20. —* *رود* *testudinem pulsans, citharista, fidicen* *Ch. IV, 36.*
- زر* *et زر* *(ذِرّ) aurum. زرنکار* *vid. s. v. نگار.*
- زرین* *et زرینه* *aureus* *Ch. II, 470.*
- زرد* *flavus. 2) pallidus* *Ch. I, 306. F. 26, 12.*
- زردشت* *et زردّهشت* *Zoroaster* *F. 19, 6. 20, 24.*
- ژرف* *profundus, altus. 2) adv. F. 24, 1. 3) n. s. profunditas* *F. 31, 19. 4) met. alte penetrare in alqd, accurata inquisitio rei. Burh.*
- زریر* *n. pr. Serir, regis Guschtaspi frater* *F. 19, 17.*
- زر* *et زرینه* *vid. s. v. زر.*

زیستن *i. q.* زیستن.

زشت *turpis, foedus, pravus F. 22, 1. 25, 19.*

زَعْفَرَان *crocus Ch. II, 561.*

زُلف *cirrus, cincinnus Ch. IV, 193.*

a. زمان *tempus.* — هم در ^۱ *statim Ch. I, 83. et*
— هم اندر *ipso hoc tempore Ch. I, 105. 139.*

II, 374. III, 28. زمانی *per aliquod tempus.*

زمانی — زمانی *modo — modo Ch. II, 183. et 184.*

زمانه *(Arab. دهر) tempus pec. longum, saeculum.*

۲) *fortuna pec. adversa, infortunium Ch. II, 230.*

زمین *i. q.* زمین *Ch. IV, 16.*

زمی *forma apoc. vocis زمین Ch. II, p. 41. not. 81.*

زمین *solum, terra. ۲) regio.*

زن *(𐬰𐬀) femina. ۲) Imp. verbi زن q. v.*

زند *et زندوآستا Sendavesta F. 21, 14. 30, 1.*

زندان *carcer F. 31, 5.*

زنده *vivus F. 22, 7. ۲) magnus, ingens, epith.*

elephantis F. 19, 17. 3) i. q. زندگی vita Ch. I, 282.

زندگی *seu زندگی vita.*

زنگ *(𐬰𐬀) tintinnabulum magnum Ch. II, 424.*

۲) *n. pr. nom. regionis Sanguabar.*

زنگی *n. gent. Aethiops F. 32, 22. 2) niger Ch. I, 198.*

زینهار *i. q. زینهاز*

زود *celer, velox. 2) adv. cito Ch. II, 387.*

زور *robur, potentia F. 20, 27. 2) vis, violentia.*

زورمند *robustus, potens Ch. II, 394.*

زَ (स) *chorda seu nervus arcus Ch. IV, 256.*

زَهَر *fel, bilis et vesica fellis. 2) met. animus, fortitudo. Burh, F. 33, 14.*

زی *adv. versus F. 20, 12. 2) Imp. v. زیستن q. v.*

زیان *damnum, noxa F. 33, 16.*

ژیان *iracundus. 2) formidabilis, rapax. — شیر
leo ferox Ch. II, 210. 290.*

زیبیدن *ornare, apte disponere. 2) decere, convenire. Unde:*

زیبا *ornatus, apte dispositus. 2) pulcer. 3) bonus.*

زیبند *part. i. q. زیبا. 2) decens, aptus.*

زیر *adv. sub, infra. زیر i. q. زیر Ch. II, 384.*

— *et اندر idem Ch. II, 375. IV, 58.*

زیردست *comp. qui est in alterius potestate; subiectus alterius imperio Ch. III, 62. 152. devictus Ch. I, 246.*

زیرا *propterea, ideo. — که propterea quod, nam.*

زیستن *Imp.* (जीव्) *Imp.* vivere *Ch.* II, 460.

زین *sella equestris, ephippium Ch.* I, 24.

زینهار *cautela, securitas Ch.* II, 72.

بزنهار داشتن *in fidem, clientelam recipere alqm c. acc. p. Ch.* II, 478. 2) *Partic. admonendi: cave, praecedente imperativo Ch.* IV, 253.

س

a. ساحر *incantator, praestigiator. 2) gnarus, peritus Ch.* IV, 217.

ساختن *facere, conficere. 2) praeparare, disponere Ch.* IV, 337.

ساز *imp. 2) In comp., ut: — عیش bene, iucunde, hilare vivens Ch.* IV, 77. 3) *n. s. apparatus quivis, uti bellicus Ch.* II, 483. 4) *instrumentum quodvis. 5) arma. 6) impedimenta Ch.* I, 226. 7) *commodum, utilitas F.* 19, 2. *coll. annot. mea ad h. l.*

سازگار *comp. apte disponens rem. 2) adiutor Ch.* IV, 233. — نا *perturbans, confundens res. 2) dissentiens, discors. 3) vilis, obscurus Ch.* III, 208.

سار *partic., nominibus postposita, magnitudinem, copiam, similitudinem aliamve relationem indicat, ex. gr. کوهسار regio montana. لوطسار luposimilis. شاهسار régis instar al.*

ساختن *vid. s. v.* ناسازگار *et* سازگار، ساز

a. ساقی *pocillator.*

سال *pl.* سالها، سالان *et* سالیان *annus F. 20, 1.*

سائۀ *Cum numeralibus iunctum format adiectiva, quae temporis spatium indicant, ut: — سه triennnis. — صد centenarius. — همه singulis annis, quotannis Ch. III, 124.*

سالار *rex, imperator, princeps F. 20, 25. 24, 22. 27, 17. 2) dux exercitus. 3) supremus praegustatorum magister Ch. I, 82. بار — princeps aulae regiae, primus minister Ch. II, 471.*

سال *vid. s. v.* ساله

سام *n. pr. Sam, avus Rustemi F. 30, 14. Ch. II, 63.*

سان *lex, mos. 1) modus, ratio. — از آن seu — زان tali ratione, ita F. 20, 20. — بدین idem Ch. I, 202. III, 238. بسان instar, sicut F. 33, 28. ubi Mohl male با همه.*

ساو *tributum, vectigal F. 20, 27.*

سایه (छाया) *umbra.*

سائیدن *terere, atterere F. 22, 3.*

سپاریدن *committere, tradere, mandare.*

سپاس *gratiarum actio Ch. II, 38. 178. 2) laus.*

3) *benignitas, favor. Burh.* داشتن — *gratiam habere, gratias agere alci c.* از *p. Ch. II, 359.*
idem c. dat. p. F. 23, 7. کردن

et ناسپاس comp. ingratus Ch. II, 136. 247.

Burh. exercitus. سپه *et سپاه*

comp. e praec. et بد (نفت) dux exercitus
F. 24, 21. Ch. IV, 16.

comp. i. q. praec. F. 21, 19. Ch. IV, 22. سپهدار

scutum, clypeus Ch. IV, 56. سپهر

committere, tradere c. ب p. Ch. I, 250. IV,
63. c. dat. p. F. 26, 6. 2) calcare viam F. 25,
24. — کوه پهای — Ch. III, 87.

viridis, virens, recens. سبز

pone, post. — زين post hoc F. 25, 24. سپس *i. q. پس*

pignus, quod in cursus certamine de-
ponitur. 2) lectio, praelectio. Men. دادن — le-
ctionem dare; instruere, erudire Ch. IV, 202. سبق *a.*

levis. 2) celer, velox. 3) adv. cito, velociter
Ch. I, 88. II, 454. سبک

vid. s. v. سپاه et سپهدار, سپه

orbis coelestis, coelum Ch. II, 492. سپهر

albus. سپید (چوشت)

سپید albedo, splendor. 2) i. q. سپید albus, de vestitu Ch. I, 27. albus.

ستان i. q. استان Ch. II, 307.

ستان et ستدن Imp. ستان sumere, capere. 2) auferre.

ستاره (ستاره) stella. 2) horoscopus.

ستام ornatus aureus et argenteus freni et ephippii; phalerae Ch. I, 23. II, 553.

ستان imp. v. ستان q. v.

ستایش vid. s. v. ستودن.

ستان i. q. ستدن.

سترگ magni corporis, ingens F. 22, 9. 2) strenuus, fortis Ch. II, 450. 3) iracundus, contentiosus Ch. II, 412.

ستودن (स्तु) Imp. ستا laudare, celebrare.

ستوده laudatus. 2) laudabilis Ch. III, 100.

ستایش n. s. laudatio. 2) gratiarum actio Ch. II, 252. گرفتن — a) laudare, celebrare. b) gratias agere c. بر p. Ch. II, 533.

ستور animal quadrupes, pec. equus, mulus et asinus. Burh. Ch. IV, 9. 96. elephas F. 26, 11.

ستون columna.

ستوه^{٢٢} (*derivat. videtur a v. ستودن*) ۱) *adi. stupefactus, attonitus* F. 21, 21. ۲) *anxius, tristis.* 3) *impotens* Ch. I, 296. 4) *n. s. a) stupor. b) veneratio, reverentia.* آمدن — *honore affici; coli* Ch. III, 129. 5) *n. pr. Sutuh* F. 31, 21.

ستینر pugna, contentio, lis Ch. IV, 98. 121.

ا. سحاب^{٢٣} *nubes* Ch. II, 497.

سخت^{٢٤} *asper, durus* F. 27, 8. ۲) *vehemens, arduus, molestus* Ch. II, 496. 3) *adv. admodum, valde* Ch. II, 141.

سختی *duritia, vehementia.* ۲) *res adversa* Ch. II, 371.

سُخَن^{٢٥} *Burh. verbum.* ۲) *sermo.* 3) *i. q. سخنوری eloquentia* Ch. III, 242. دانستن — *eloquentem esse* Ch. III, 253. گفتن — *verba facere, loqui* Ch. IV, 204. *idem* F. 25, 7.

سخن دان^{٢٦} *comp. dicendi peritus, eloquens* Ch. IV, 184.

سخن گو^{٢٧} *comp. eloquens* Ch. III, 111. *orator* *ibid.* 9.

سخنور^{٢٨} *eloquens, orator.* سخنوری *eloquentia.*

سر^{٢٩} (*शिरः*) *pl. سرها caput.* ۲) *cacumen, vertex, fastigium.* 3) *extremum rei, finis.* ماه — *ultimo mense* Ch. IV, 71. بسر بردن *a) ad finem adducere, absolvere, finire* F. 26, 5. *b) transigere tempus* Sam. p. 203. *l. penult.* Ch. IV, 70. 4)

cogitatio, animus. آوردن — cogitationes dirigere *ad alqm*, animum advertere *alici c.* بر *p.* *F.* 32, 15. *cf. annot. meam ad h. l.* 5) *pl.* سران
dux, praefectus *Ch.* I, 195. *F.* 28, 16.

Sequuntur composita cum سر.

سرآپا a capite ad calcem, totum *Ch.* IV, 108. 252.

(سرآپای *n. s. c. ex* سرآ *pro* سرآی *et* پیده *vid. s. v.* سرآی.)

سراسر a capite ad caput, *i. e.* ab uno extremo ad alterum; a principio ordine consequenti ad finem *Ch.* II, 568. *F.* 26, 15. 2) omnino, prorsus *Ch.* III, 180. IV, 60. *F.* 23, 20.

سرآسیمه attonitus, stupefactus. 2) perturbatus. *Burh.*

سرآفراز caput extollens. 2) eminens, superbus *F.* 22, 16. 3) *opp.* زیردست vir illustris, princeps *Ch.* III, 152.

سرآنجام operis extremum aut exitus rei *F.* 25, 3. finis *Ch.* IV, 174. گیتی — finis mundi *i. q.* universus mundus *Ch.* II, 493.

سرآنگشت extemitas digiti.

سرآهنگ primum agmen. 2) vigil nocturnus, satellites *F.* 26, 17. *ubi fortasse legend.* سرهنگ.

سرآبر i. q. سراسر *Ch.* I, 256. II, 45. IV, 77. 258.

سرآزنش (سرزدن *a.*) increpatio, obiurgatio *Ch.* II, 141.

سرآری stultus, demens *F.* 21, 12. 23.

سرآفراز *q. v.* سرآفراز *i. q.*

- سرکش (a کشیدن) refractarius, contumax. ۲)
 i. q. گردن کش eminens, superbus Ch. IV, 75. ۲۸۰.
 سرگشته vertiginosus. ۲) attonitus, confusus Ch. IV, ۲۹۶
 سرمایه summa capitalis Ch. II, 336.
 سرور caput, princeps, dux Ch. IV, 343.
 سرفتن tribunus, militum praefectus.
 سرای (आश्रय?) domus. ۲) palatium.
 سرپرده vel پرده سرای velum magnum, quo tentorium cingitur. ۲) ipsum tentorium aut palatium regis. Burh. Ch. I, ۱۲۹. ۱۴۹. IV, ۹. 42.
 سرائیدن canere, cantare, modulari. ۲) i. q. حرف زدن loqui. Burh.
 سراینده part. praes. canens, modulans, canendo recitans. ۲) loquens, eloquens Ch. III, ۱3.
 سرخ ruber. — زر aurum purum Ch. II, 56۰.
 سرد (आर?) n. s. frigus. ۲) adi. frigidus Ch. II, 274. IV, 248.
 سیرشک in gen. gutta. ۲) pec. gutta pluviae et lacrima. Burh. Ch. IV, 342.
 سرما opp. گرما frigus Ch. II, 244.
 سرو cyparissus.
 سربیر solium, thronus.
 سزیدن et سزاوار، ناسزا، سزا vid. s. v.

سزیدن dignum esse re c. dat. r. Ch. II, 398.

2) decere, convenire. 3) deberi کسی را سزد
گنج illi debetur thesaurus Ch. III, 202.

سزا dignus. 2) decens, conveniens, congruus; —
comp. a) indecorus. b) vilis, ignobilis Ch. III, 230.

سزاوار i. q. praecedens F. 22, 14. 26, 18.

سزائیدن i. q. سزیدن F. 28, 17.

سست laxus F. 22, 19. 2) debilis. آمدن — laxum,
debilem fieri Ch. III, 86.

سستی laxitas, languor, debilitas. کردن — remis-
se agere Ch. I, 134. 301.

سفتن perforare Ch. III, 252. IV, 287.

سگال cogitatio. 2) verbum. — بد adi. comp. mala
melitans, malignus Ch. II, 124. 393. F. 19, 21.

سکندر i. q. اسکندر.

a. سلاح arma.

سم ungula F. 27, 6.

a. سماک spicae stella, quae est decima quarta man-
sio lunae Ch. II, 305. cf. Ideler Unters. etc. p. 172.

سهند equus pec. rufus, spadix Ch. IV, 134.

سنان hasta Ch. IV, 222.

سند (सिन्धु) n. pr. Sind, regio Indiae, de qua vid.

Hist. p. 160. cf. annot. meam ad F. 29, 4.

سنگ lapis, saxum. 2) pondus. 3) met. gravitas, auctoritas.

سنگ خارا n. s. c. saxum durum Ch. II, 303.

سنگ دل adi. comp. qui est duro animo Ch. III, 96.

سو et سوی n. s. latus, tractus. — هر et — هر
undique Ch. IV, 1. — بهر in omnes partes Ch.
I, 218. بسوی versus Ch. IV, 311. F. 20, 14. 2)
adv. et praep. a) versus F. 20, 13. ad Ch. II, 272.
b) instar, sicut. Burh.

سوار opp. پیاده eqties. شدن — equum conscen-
dere, equitare.

سوختن inflammare Ch. II, 519. comburere F.
23, 23. 28, 20.

سوز imp. 2) n. s. ustio, ardor, fervor Ch. IV, 192.

سود lucrum, quaestus, commodum Ch. I, 148.

a. سودا (pro سوداء fem. آسودā) nigra. 2) melan-
cholia. 3) amor vehemens, desiderium Ch. IV, 240

سودن terere viam Ch. II, 332.

سوده part. praet. tersus, fricatus Ch. IV, 96.

a. سور murus F. 22, 2.

سوز vid. s. v. سوختن.

سوگ (शोक) luctus, moeror Ch. II, 2.

سه (त्रि) tres, tria.

سُهراب *n. pr. Sohrab, Rustemi filius Ch. p. 87. l. 2.*

سُهم timor, metus *Ch. II, 529.*

سُهی rectus, erectus (*proprie de cyparisso alta dicitur*) *F. 19, 27.*

سی triginta.

سیاه *s. سیه (श्याम) niger F. 26, 5.*

سیاه گوش — *s. سیه n. s. c. auris nigra (germ. Schwarz-ohr) nomen animalculi, cati magnitudine, quod leonis societati adhaeret, et reliquiis praedae illius vescitur, turc. قرةقولف Ch. IV, 87. Gul. p. 30. l. 18,*

سیاجیدن parare, instruere. 2) armare *F. 31, 17.*

سیر satur. کردن — satiare, exsaturare *Ch. II, 176.*

سیر آمده saturatus, satur *Ch. II, 356.*

سیستان *n. pr. Sistan, nom. regionis in Perside F. 30, 11. et quas ibi annotavi cf. Hist. p. 79.*

سیصد trecenti.

سیم argentum. بر — pectus argenteum habens *Ch. IV, 107. 214.*

سیبینه et سیبین argenteus.

سیمرغ *n. s. c. (triginta avium magnitudinem ha-*

bens) gryphs, avis fabulosa, quae Salum, Rustemi patrem, nutrisse et educasse dicitur. Ch. II, 167. seq. Cf. Rosenzweig Jos. u. Sul. p. 200. annot. 14.

سیاه *i. q.*

ش

ش *pron. affix. 3. ps. sg., quod praeter dativ. et accusat. in Schahname et nominativum exprimit cf. F. 22, 12. 24, 10. al.*

شاخ (शाखा) *ramus, surculus.*

شاد *laetus, hilaris. 2) adv. Ch. II, 460.*

شادان *i. q. شاد Ch. III, 169. IV, 27.*

شادکام *adi. comp. i. q. شاد Ch. II, 420. 468.*

شادکامی *n. s. c. i. q. شادی laetitia Ch. II, 484.*

شادمان *et شادمانه adi. comp. ex praec. et مان (मन aut मान) i. q. شاد F. 30, 17. Ch. II, 480. IV, 35.*

شادمانی *n. s. i. q. شادی laetitia.*

شادی *laetitia Ch. II, 427. 2) adi. laetus Ch. I, 154.*

شادآب برزین *n. pr. Schadab Bersin Ch. III, 3.*

شاره *(sec. Burh. sanscr. चिरे i. e. चौर) fasciae capitis magnae et albae species, quae ex India affertur. Ch. III, 179. 2) vestis, Indis in usu.*

شان *pron. affix. 3. ps. pl. F. 23, 21.*

شان *a. status, conditio rei.*

شاه *s. rex, princeps.*

شاهزاده *comp. e stirpe regia oriundus, a. Ch. IV, 333.*

شاهنش *vid. s. v. فش.*

شاهنامه *n. s. c. Schahname, carmen epicum de regum Persiae rebus gestis, poetae Persarum antiquissimi opus.*

شاهان شاه *(pro شاه) شهنشاه s. شهنشاه s. شاهنشاه s. شاهنشاه-
rex regum i. e. summus imperator.*

شاهنشاهی *adi. regius F. 28, 19, 34, 5.*

شاهوار *adi. comp. rege dignus, regius. 2) pulcerimus, eximius Ch. I, 21. III, 178.*

شاهی *regia dignitas, regnum. 2) adi. regius.*

شاید *vid. s. v. شایستن.*

شایستن *Imp. شای s. 3. ps. praes. dignum esse, decere, convenire. 2) necesse esse.*

شایسته *part. dignus Ch. II, 58. 2) decens, conveniens.*

شب *splendens, fulgurans aurum Ch. II, not. 193.*

شب *(क्षमा) nox. 2) adv. noctu. دروز. — noctu et die Ch. IV, 164. تار — in nocte obscura Ch. II, 19. تیره — idem Ch. I, 118.*

شېستان *n. s. c. (ex praec. et ستان sansc. स्थान locus) locus ad discumbendum noctu, cubile, cubiculum. 2) gynaeceum Ch. II, 103.*

شتاب *et شتابان vid. s. v. شتافتن.*

شتافتن *festinare, properare.*

شتاب *imp. 2) n. s. festinatio. 3) adv. cito, festinanter Ch. II, 266.*

شتابان *part. festinans, properus Ch. IV, 131.*

شتر *i. q. اُشتر camelus.*

شتربار *n. s. c. onus cameli Ch. IV, 59.*

شتردار *n. s. c. pro شتربار ead. signif. Ch. III, 49.*

شدن *pro شدن, ut videtur, (ه) Imp. شو fieri.*

2) *esse Ch. I, 260. 3) ire. c. پیش p. Ch. I, 19.*

c. نزن p. Ch. III, 135. 4) abire, evanescere,

mori Ch. II, 244.

c. اندر intrare F. 24, 4.

c. باز redire, revenire F. 28, 7.

c. بر 1) ascendere Ch. II, 315. c. ب loc. Ch. II, 395.

F. 19, 23. c. بر loc. Ch. II, 323. -- پرواز evol-

lare Ch. II, 186. -- بابر ad nubes evolare Ch. II,

523. 2) superum esse.

c. بیرون exire. F. 24, 9.

شرد *refractarius, pertinax Ch. II, 275.*

شرم *verecundia, pudor Ch. II, 276.*

شست *pollex, quo arcus intenditur. 2) annu-*

lus, seu potius hamus osseus, pollicem in con-
tendo arcum a nervi iniuriis tuens. Burh. Ch. IV,

256. unde بشست آوردن arcum intendere ibid.

شستن *Imp.* شو lavare *F.* 23, 11.

شش (षष्ठ) sex. شصت et شصت (षष्टि) sexaginta.

شکار venatio *Ch.* IV, 79. 2) praeda *Ch.* I, 297.

شکارگاه *n. s. c.* locus venationis.

شکافتن findere, frangere. 2) findi, frangi *F.* 33, 14.

شکردن venari. 2) praedari, capere.

شگرف bonus. 2) pulcer. 3) gratus, amabilis

Ch. II, p. 37. not. 61.

شگستن frangere, violare *Ch.* II, 253. et sensu

passivo. 2) caedere, profligare exercitum *Sam.*

p. 152. l. 2.

c. i. q. simplex *F.* 30, 24.

شکست fractio, fractura. 2) clades, ruina, interitus *Ch.* IV, 236.

شکن *imp.* 2) *In comp.*, ut: — لشکر exercitum profligans *F.* 18, 20.

شکفتن vel شکفتیدن quod et cum ک pers. scribitur. mirari. *Burh.*

شکفت admiratio, stupor *F.* 33, 26. 2) mirum,

miraculum, prodigium *Ch.* III, 32. — ای o res

mira *Ch.* II, 534. 3) adi. mirus, mirabilis. *Burh.*

شکفتی videtur signif. admiratione plenus *Ch.* II, 472.

شکن vid. s. v. شکستن.

شُكُوۃ gravitas. ۲) veneratio Ch. III, ۱۲۴.

شُما (युष्मत्) pron. sec. ps. plur.

شُمار numeratio. ۲) numerus.

شَمَشاد Burh. buxus Ch. IV, ۳۴۸.

شَمَشِير n. s. c. (ex شَم unguis et شیر leo) gladius, ensis. زَن — adi. comp. vid. زَن s. v. زَن.

a. شَمع candela Ch. III, ۷۴.

شِناختن (ज्ञा) intelligere, scire, nosse. ۲) animad-
vertere.

شَناس imp. ۲) In comp., ut: — ستاره siderum pe-
ritus Ch. II, ۵۴۰.

شَنودن s. اَشَنودن et شَنِیدن (श्रु, शृणोमि) Imp.

شَنو audire Ch. III, ۲۳۸. F. ۲۰, ۱۳. ۲۱, ۸. ۲۶, ۲۴.

۲) de mente, intelligere Ch. III, ۱۲۲. ۳) de quovis
sensu humano usurpatur, ut: gustare Gul. p. ۹۵.

a. شَوم laevus, infaustus F. ۲۹, ۲. Ch. I, ۲۸۶.

۲) malus, pravus.

شَه cum derivat. et composit. vid. s. v. شاه.

شَهر (शहर) urbs.

شَهریار magnus princeps, imperator F. ۲۲, ۱۸.

شَهریاری adi. regius, imperialis ۲) n. s. regia di-
gnitas, imperium.

a. شَهْرَة celebritas, fama Ch. III, 16.

شَيْد lux, splendor. 2) sol Ch. II, 74. 111. 3)
adi. fulgens, splendidus. *Burh.*

شِير leo: دل — comp. (löwenherzig) animo leo-
nino praeditus, ingens animi Ch. II, 129. مرد —
comp. vir leoni similis F. 26, 28.

شِير (شیر) lac Ch. II, 190. خوار — vel خواره —
vid. s. v. خورن.

شِير ebenus Ch. II, 301.

ص

a. صَحْرَا desertum. 2) planities, campus.

صَد (शत) centum.

a. صَدَا echo, vox Ch. II, 205.

a. صَف ordo, acies. آرا — aciem ornans, in-
struens Ch. IV, 222.

a. صَنْدَل (pers. چنډل vel چندان s. چندن e sanscr.
चन्दन) *Sirium myrtifolium*, *ligni odorati species*
Ch. II, 301. Cf. *Fundgruben des Orients* tom.
V. p. 372. annot. 31.

a. صَيَاد venator Ch. IV, 198.

a. صَيْد venatio Ch. IV, 159. 2) praeda Ch. IV,
257. کَرَن — venari Ch. IV, 160.

ض

ضحاك *n. pr. c. (pro- ضحاك decem vitia) (दृष्ट + कृष्*
s. ऋष) Dhahhak, Persarum rex, ex dynastia
Pischdadiorun, qui ob decem tum animi, tum
corporis defectus ita compellabatur Ch. I, 304.

ط

- a. طالع constellation, horoscopus.
a. طَبَق discus pec. escarius Ch. II, 559.
a. طَرَف tractus, latus. 2) pars, extremitas. pl.
أَطْرَاف F. 28, 11.
a. طَرَفَة res nova, grata. 2) deliciae Ch. IV, 162.
a. طَفِيل comes Ch. IV, 242.
a. طَلَايَة procubitores, exploratores agminis Ch. I, 147.
a. طَلَب petitio. 2) perquisitio.
a. طَوَق torques Ch. I, 62. III, 178.

ع

- a. عَابِد adorans, colens Deum. 2) monachus
Ch. p. 96. I. 1.
a. عَاج ebur.
a. عَاشِق amans, amore flagrans.

- a. عَمِير (pro عنبر) ambra, odoramenti species.
- a. عَجَب res mira, mirum Ch. IV, 172. 2) adv. exclam. mirum, mirandum est *ibid.* 104. ماندن — stupefactum, attonitum manere *ibid.* 293
- a. عَجَائِب pl. ab عَجِيْبَة res mirabilis, mirum.
- a. عَجَم barbarus vel coll. barbari, scil. omnes qui non sunt Arabes, spec. Persa vel coll. Persae.
- a. عَرَق sudor. کردن — sudare.
- a. عَشَق amor pec. flagrans.
- a. عَصْر tempus. 2) seculum, aevum Ch. III, 240.
- a. عَقَاب aquila pec. nigra Ch. IV, 57.
- a. عَقْد nodus, vinculum.
- a. عَقْل intellectus, mens.
- a. عَمُود columna Ch. II, 301. 2) clava *ibid.* 470.
- a. عَنبر ambra, odoramenti species F. 20, 5. 28, 28, 21. ubi Mohl vitiose عنبر.
- a. عَوْد agallochum, lignum aloës. F. 28, 20.
- a. عَهْد foedus. 2) mandatum. 3) diploma Ch. II, 567.
- a. عَيْش vita. 2) victus. 3) voluptas in amore, cibo et potu. ساز — iucunde, hilare vivens. Ch. IV, 77.

غ

a. غار caverna Ch. IV, 145.

a. غارت depraeditio, direptio Ch. IV, 194.

a. غافل negligens, socors.

غايبانه adv. (format. ab Arab. غايب absens, latens)
in absentia, absens Ch. p. 101. l. 9.

غرچه n. pr. Ghartsche, pars provinciae Chorasana,
aliter غرجستان dicta Ch. IV, 65.

غرو arundo Ch. II, 224.

غریدن et غريدن vociferari, rugire F. 33, 10.

a. غلام puer, adolescens. 2) famulus, servus.

a. غم moeror, sollicitudo, angor. 2) afflictio.
خوردن — molestiam perpeti, experiri; affligi.
2) anxium esse Ch. IV, 253.

غمی anxius, afflictus, tristis F. 33, 1.

غنودن dormire, requiescere F. 20, 16.

غور n. pr. Ghur, regio montana Heratam inter
et Gaznam Ch. IV, 65.

a. غيبت studium, aemulatio. 2) invidia Ch. IV, 132

ف

a. فال omen pec. bonum Ch. I, 154.

a. فتنه calamitas, aerumna.

a. فخر gloriatio. 2) gloria.

a. فدا redemptio. 2) devotio. فدای تو بادا تن و جان ما tuo servitio devovemus corpora et animas nostras Ch. I, 167. کردن — devovere Ch. IV, 264.

فر et splendor, magnificentia, maiestas. 2) ornamentum. 3) potentia. Burh.

a. فرات n. pr. Euphrates, fluvius.

فراختن i. q. آفراختن extollere, elevare.

افراز imp. v. praec. 2) In comp. pro extollens.

3) adv. (५११५) supra Ch. II, 453. 4) ex adverso, obviam. آمدن — obviam venire Ch. II, 233. 5)

prope. آمدن — prope, cominus accedere Ch. II, 583. IV, 78. praeced. praep. ب cf. Ch. I, 29.

6) retro, post. 7) rursus. 8) Partic. verbis praeposita, plerumque redundans. — رُشتن rursus. rursus circumagi de orbi coelesti Ch. II, 492.

فرامرز n. pr. Feramers, Rustemi filius Ch. IV, 41.

فراموش pro oblivio. کردن — oblivisci Ch. II, 379. IV, 392.

فراوان multus, copiosus, abundans Ch. I, 235. II,
350. 2) *adv. multum.* کم — multo minor Ch. I, 158.

فرخ (ex فر et رخ) felix, fortunatus F. 29, 2.

فرخی n. s. felicitas, fortuna Ch. I, 154.

فرخنده i. q. فرخ a quo derivat. videtur F. 22, 26.

فرخنده‌گی s. فرخندگی n. s. i. q. فرخی F. 23, 2.

فردا (पुष्य?) *adv. cras* F. 27, 18.

فرزانه (पुत्र et पुता) doctus, sapiens Ch. IV, 64.

فرزند (पु + पुता) filius F. 21, 17.

فرستادن (पु + स्ता) *Imp. فرست mittere.*

فرستاده part. praet. missus. 2) legatus.

فرسته i. q. proxime praecedens F. 29, 3.

فرسنگ parasanga i. e. trium miliarium via, seu
duodecim millia cubitorum aut passuum. Burh.

فرشیدورد n. pr. Ferschidverd. F. 30, 9.

فرمودن cum compositis vid. s. v. فرمان.

فرمودن (पु + मा) *Imp. فرما imperare, iubere c. تا*
ut Ch. II, 163. 433. 461. c. ب p. Ch. IV, 51.
c. 4 p. Ch. II, 539.

فرمان (पुमाण) mandatum. — کردن i. q. فرمودن.

فرمان‌بر *adi. comp. imperio parens, obediens* Ch.
II, 562. 2) subiectus.

فرمانبری *n. s. c. obsequium, obedientia* F. 25, 10.

فرمانده *comp. mandatum dans.* 2) *imperator.*

فِرود *et* فِرود *adv. deorsum, infra, sub.* 2) *Particula cum verbis coniungi solita, et quidem فِرود, si verbum a consonante, et فِرود, si a vocali incipit. Verba cum hac partic. composita sub simplicibus invenies.*

اَفِرودختن *i. q. فروختن.*

فِرود *vid. فِرود.*

اَفِرودختن *q. v. s. v. افروز i. q. فِرودز.*

فِرومايَه *adi. comp. vilis, abiectus.*

فِرومايِعوار *adi. comp. i. q. praeced. F. 26, 22.*

فِرَه *pulcritudo, ornamentum Ch. II, 60. F. 19, 21.*

بافِرِه *n. s. magnificentia, potentia. Unde بافِرِه *adi. comp. magnificus, potens Ch. II, 228.**

فِرَهَنگ (फ़रहंग?) *morum elegantia, humanitas. 2) intellectus, 3) ars, scientia. 4) prudentia, sapientia. 5) praestantia, magnitudo. Burh.*

فِرِيَاد *clamor pec. flebilis ad auxilium implorandum. 2) lamentatio oppressi.*

فِرِيَفتن *vid. s. v. فِرِيَفتن.*

فِرِيَدُون *n. pr. Feridun, Persarum rex.*

فِرِيفْتَن fallere, decipere, seducere F. 23, 11.

فِرِيب imp. 2) n. s. fallacia, deceptio F. 22, 21.

افْتِرودَن et فِرودَن, فِرودَن vid. s. v. فِرودَن, فِتْرا.

فَش instar; particula similitudinis, quae nominibus
a fine annectitur, ut: شاه فَش regi similis Ch. I, 95.

افکنَدَن i. q. فکنَدَن Ch. II, 173.

فِیروز victoria. 2) felicitas. 3) adi. victoriosus, felix.

شاد — comp. victoriae laetitia elatus Ch. IV, 23.

ق

قارَن n. pr. Karen, athleta celebrer Ch. II, 467.

قَبَا vestis Ch. II, 415. آهنینه قَبای (vestis ferrea)
lorica F. 26, 3.

a. قَدَّ statura Ch. IV, 200.

a. قِران coniunctio planetarum beneficorum in
horoscopo (nempe Jovis et Veneris). 2) felicitas
Ch. IV, 265. 281.

a. قَصَّة res gesta, factum. 2) narratio, historia.
مع القصه formula transeundi: ut paucis dicam,
denique Ch. IV, 219.

قَنُوج (कन्याकुब्ज) n. pr. Kannudsch, urbs Indiae, ubi
regia sedes Ch. III, 72. 181.

a. قوی validus, robustus F. 19, 4.

قیر pix. — چادر velum piceum i. e. atrum sicut pix.

قیرگون comp. picei coloris, piceus de oculis Ch. II, 401.

قیصر (format. ex. lat. Caesar) imperator, rex.

ک et گ

ک pro که in comp., ut: زان که pro زانک Gul. p. 26. l. 4.

ایدون که pro ایدونک F. 23, 19.

کابل n. pr. Kabul, regio Asiae, quae et کابلستان
appellatur Ch. II, 569.

کاخ palatium splendidum, loco amoeni exstru-
ctum, et prospectum pulcerrimum praebens.
(Belvedere). 2) aedificium magnum et altum;
palatium regis F. 31, 24. 3) de nido avis Si-
murgh Ch. II, 305.

کار (cf. کار et कारण a rad. क pers. کردن) actio,
factum, opus. بستن — laborare, agere F. 29, 22.
کار نیست مرا با تو — idem. 2) negotium, res تو
nihil rei mihi tecum est. 3) i. q. پیشه ars, ar-
tificium, vitae ratio Ch. II, 360. 4) proelium,
pugna F. 26, 26.

کاردار comp. rerum peritus, gnarus. 2) i. q. کاردار
vesirus F. 28, 24.

کاربیده comp., vir usu peritus, usu et exercita-
tione praeditus Ch. III, 100.

کارزار *n. s. c. campus belli* *F.* 34, 1. 2) *i. q.* کار 4)
scil. pugna, proelium. *F.* 29, 11.

کارزاری *adi. bellicosus* *F.* 18, 19.

بکار *adi. (comp. ex praep. ب et کار)* *ad rem perti-*
nens. 2) *utilis.* آمدن — *utile esse, prodesse* *Gul.*
p. 18. l. 1. 3) *placere* *Ch.* II, 363. — نا *nequâm,*
nebulo *F.* 25, 27.

کاروان *caravana, agmen negotiantium una com-*
meantium *Ch.* II, 222.

کاستن *deminuere.* 2) *deminui.*

کاست 3. *ps. praet.* 2) *n. s. deminutio.* 3) *i. q.* دروغ
mendacium. *Burh.*

کاسته *part. praet. deminutus.* — نا *comp. non de-*
minutus i. e. integer *F.* 23, 3.

کاشتن *vertere, convertere.* 2) *verti.*

c. بر *i. q. simpl.;* *c.* از *averti* *Ch.* I, 213.

کاشکی *i. q.* کاشک *utinam* *Ch.* II, 193.

کافر *a fide Mohammedica alienus, infidelis.*

کافور (कर्पूर) *camphora, aromatis indici species*
Ch. II, 561. *cf. Pend. p.* LVII. *annot. g.*

کام (काम) *palatum.* 2) *voluntas, desiderium, vo-*
tum. دادن — *voti compotem facere alqm c.*
dat. p. *Ch.* IV, 254.

کامران *adi. comp.* (persequens, quod appetit) voti compos, felix. *Unde* کامرانی felicitas *F.* 20, 8.

کامگار *comp.* cui omnia ad voluntatem fluunt, prospere procedunt, beatissimus *Ch.* IV, 186.

کامیاب *adi. comp.* voti compos, felix *Ch.* IV, 343.

گام (rad. گم) passus, gressus. گذارن — ingredi, incedere *Ch.* II, 458. نهادن — *idem Ch.* II, 94.

که آن *pro* کان

گاو (गे in comp. गाव) bos, taurus.

گاویبتر *comp.* (bovis imaginem habens) *epith.* clavae Feriduni, Persarum regis, quam post eius mortem Rustemus obtinuit *F.* 33, 10. *Vid. Fragmente etc.* p. 113. annot. 19.

گاوسار *i. q. praecedens* *F.* 20, 7. 29, 7.

کاوه *n. pr.* Kaveh, faber ferrarius, qui Dahhako devicto Feridunum regem constituit.

کاویانی درفش nomen vexilli Feriduni, a Kaveh (کاوه) fabro ferrario sic dicti. Quod vexillum erat subligaculum coriaceum, quo indutus Kaveh populum commovit, ut Dahhakum crudelem regno expelleret, et ad Feridunum regiam potestatem transferret *Ch.* II, 22.

گاه *s. گاه* tempus *Ch.* III, 239. 2) locus. 3) solium regium *Ch.* I, 32. II, 23. 4) *adv.* inter-

dum, nonnunquam *Ch. IV*, 218. *cum negat.*
nunquam *F. 22*, 19. آنگاه *vel* آنکه *a)* tunc, tum.
b) eodem tempore. *c)* postea. آنکهی tunc, tum
F. 24, 27. پس آنکه post haec, dein *Ch. II*, 397.
473. پس آنکه که postquam *Ch. IV*, 266.

ناگاه *vel* ناگه *adv. comp. ex improvise, subito Ch.*
IV, 277. زناگه *idem, ibid.* 101.

که ای *pro* کیای.

کُبر cultor ignis, magus. — مرد *idem Ch. II*, 524.

کُبود caeruleus, de colore coeli *F. 32*, 14.

a. کتاب liber.

کتایون *n. pr. Ketajun F. 18*, 18.

کُجا *adv. comp. (ex که et جا) ubi, quo. 2) quo-*
modo, qua ratione Ch. I, 74. *II*, 486. 3) *i. q.*
pron. relat. که F. 19, 17. *Ch. II*, 176. *III*, 12.
et i. q. چه Burh.

کُداختن liquefacere et liquefieri.

کُداز *imp. v. praec. 2) n. s. liquatio. 3) met. an-*
gustia animi, moeror Ch. I, 264.

کُداشتن *i. q. F. 28*, 16.

کُدام *Pron. interrog. quis, qualis? F. 20*, 11. 31, 19.

کُذار *imp. v. گذارن. et گذاریدن v. s. v. گذاشتن*

گذاردن *transire facere*. ۲) *praestare, solvere*.
— از کوه پای *montem relinquere Ch. II, 416*.

گذاریدن *transire F. 31, 8*.

گذداشتن *transire flumen Ch. I, 214*. ۲) *i. q.* گذرانیدن
transire facere c. از *l. F. 26, 6. c.* از *r. i. q. li-*
berare. *hac infamia* ازین ننگ بگذارم ایران زمین
liberem seu levem Iraniae terram Ch. II, 159.
ad regiam dignitatem te perduco Ch. II, 366. — راه
viam, iter conficere Ch. II, 426. ۳) *missum fa-*
cere, dimittere c. acc. p. F. 28, 16. — بر دور
longe asportare, amovere alqm c. acc. p. Ch. II, 164
c. i. q. simpl. -- *circulum conficere F. 27, 7.*

گذار *imp. v. praec.* ۲) *In comp., ut:* — نیزه *hastam*
(*transire faciens*) *i. e. torquens, iaciens.* ۲) *ha-*
stae mittendae peritus, hastatus vid. s. v. نیزه.
گذشتن *vid. s. v.* گذشتن.

گذشتن *praeterire, transire. c. p. Gul. p. 38.*
l. 6. montem c. بر *Ch. II, 2*. ۲) *traicere flumen*
c. از *Ch. I, 223*. ۲) *relinquere, negligere, omit-*
tere. — از فرمان *decedere de via Ch. I, 76.* —
non observare praeceptum, legem Ch. II, 536. از
solem et lunam relinquere Ch. IV, 20.
c. i. q. simpl. F. 29, 18. -- زانداز *mensuram,*
modum excedere Ch. I, 90.

c. *i. q. simpl.* -- از بوم *decedere ex regione*
Ch. I, 54. -- باطراف *fines transgredi F. 28, 11.*

c. *i. q. simpl.* 2) *fugere, evitare alqd c.* از *r.*
Ch. IV, 302. 3) *superare alqd c.* از *r.* *Ch. IV, 289.*

گذر *imp. v. praec.* 2) *n. s. transitus.* — کردن — *prae-*
terire, transire c. بر *r.* *Ch. IV, 127.*

گثر *i. q.* اثثر *F. 21, 6.*

کدرا *pro* کرا.

گرازیدن *cum fastu incedere Ch. II, 93. 471.*

گرازان *part. praes. v.* گرازیدن.

a. گرامات *pl. a. گرامت virtutes et dona extraor-*
dinaria, quibus Deus honorat cultores suos
fideles. Pend. p. 80. Ch. IV, 178.

گران (گران?) *gravis, ponderosus; epith. exercitus*
ingentis et gravis armaturae Ch. II, 270. 2) *n. s.*
afflictio, molestia Ch. IV, 266.

گرانمایه *adi. comp. pretiosus Ch. III, 195.* 2) *ma-*
gnae auctoritatis, excellens, praeclarus F. 18,
18. 21, 17. Ch. III, 241.

کران *et کرانه latus, ora, margo.* 2) *limes, ter-*
minus, finis Ch. I, 179. — تا — *ab uno termino*
ad alium Ch. IV, 308. — تا — *idem F. 30, 16.*

بی کران *comp. infinitus, immensus F. 23, 16.*

گرایستن *et* گرائیدن *vertere, torquere clavam*
Ch. II, 29. 2) se convertere Ch. II, 261. F. 20,
12. 3) inclinare animo, intendere.

c. i. q. simpl. 2) explorare Ch. I, 20. 121.

گرد (format. a Pers. گردن) *collum, cervix.*
Unde گردکش i. q. گرد کش F. 29, 17.

گرد *terra, pulvis. 2) pulveris nubes Ch. II, 422.*
3) imp. v. گردیدن.

گرد *rotundus. 2) n. s. circulus, orbis F. 27, 7.*
ambitus, circuitus F. 20, 2. Ch. III, 128. 3) i. q.
جمع collectio, congregatio. آمدن — convenire,
se congregare c. ب l. Gul. p. 29. l. 13. c. بر p.
se coniungere cum aliquo ibidem p. 23. l. 19.
آوردن — et گردن — colligere Ch. I, 256. III, 25.
شدن — congregari Ch. IV, 83. 4) adv. circum,
circa. بگرد idem F. 29, 17.

گرد *bellicosus, fortis, strenuus Ch. I, 150.*

گردار (a verb. گردن) *opus. 2) continua occupatio,*
ars, artificium. 3) modus, ratio. بگردار ad in-
star, sicut Ch. I, 172. 188. II, 307. III, 136.

گردان *et گردون vid. s. v. گردیدن*
 گردگار *omnipotens, epith. Dei Ch. IV, 170.*

گردن *collum, cervix.* آوردن — *se submittere alci*
c. بر p. F. 25, 27.

گردن کش *comp. collum extendens, extollens; super-*
bus Ch. II, 153. pl. optimates, procures Ch. IV, 6.

کردن (ک) *Imp. کن facere, agere.* چو این کرده شد
quo facto Ch. II, 575.

c. باز remove F. 23, 12. 2) aperire portam Gul.
p. 29. l. 10. epistolam F. 24, 17. — — سر زتن
caput a corpore dividere F. 32, 16.

c. بیرون eiicere, expellere c. از F. 18, 13. educere
exercitum F. 30, 9.

c. پیش advocare, arcessere F. 22, 8.

گردیدن *Imp. گرد fieri, evadere. 2) se vertere,*
converti, versari. بگردش مگرد *ne verseris in vi-*
cinia illius Ch. III, 128. huc illuc moveri, cur-
sare Ch. IV, 228. — گرد جهان per terram et
agros vagari Ch. IV, 339. Cum از r. se avertere
F. 22, 1. — از راه de via declinare, deflectere
Ch. II, 40. 3) in orbem circumagi de coelo. ib. 508.

c. باز redire, revenire Ch. II, 339.

c. بر i, q. simpl. verti. Cum از r. se avertere ab
alqa re, relinquere alqd Ch. I, 56.

گردان *part. se convertens de orbi coelesti Ch. IV,*
40. — پای pes vagans, oberrans F. 29, 16.

گردانیدن *transit. v. گردیدن vertere, convertere;*
avertere Ch. I, 294. 2) in orbem circumagere.

گَرْدِش *n. s. conversio sphaerae coelestis Ch. IV, 181.*

۲) vicissitudo, varietas temporum *F. 33, 2.*

گَرْدُون quidquid continuo se movet aut movetur.

۲) orbis coelestis *Ch. IV, 40. 274.*

گَرَز et گَرَزَه clava *Ch. I, 112. 196. II, 564.*

گَرَزِدَار comp. clavam tenens, portans *F. 33, 6.*

گَرَزَه *i. q. گَرَز F. 20, 7. 29, 7.*

گَرِستَن *i. q. گَرِستن.*

گَرِسَنَه et گَرِسَنَه famelicus *Ch. II, 185.*

گَرِشاسب *n. pr. Gerschasb, unus ex maioribus Rustemi. ۲) nom. filii regis Tahmasbi. Burh.*

گَرِفتَن (ग्रह्, ग्रह् cf. *Indische Bibliothek T. III. fasc. I.*

p. 37.) *Imp. گَرِير prehendere, capere. ۲) incipere Gul. p. 33. l. 4.*

c. اِنْدَر *ut: — — راه viam ingredi F. 31, 2.*

c. اَز لَشْكَر شَمَار -- *i. q. simpl. F. 33, 26. -- inire numerum copiarum Ch. I, 157. ۲) auferre Ch. II, 198*

گَرِفْتَارِی captivitas *Ch. IV, 128.*

گَرُگ (वृक) lupus. سار — lupo similis *F. 26, 4. v. سار.*

گَرَم (वर्म) calidus. *Burh.*

گَرَم dolor, moeror *Ch. I, 264.*

گروگان *pignus* F. 32, 20.

گروه *caterva hominum; homines. Burh.*

گروه *latibulum seu lustrum ferarum earumque cubile* Ch. II, 200.

گرونی *vulg. گرونی tuba in Perside nota, quae sonum asini clamantis habere dicitur* Ch. II, 423.

گریان *vid. s. v. گریستن.*

گرییدن *et گریختن* *fugere.*

گریز *imp. v. praec. 2) n. s. fuga* Ch. IV, 122.

گریزان *s. گریزن part. praes. fugiens* Ch. IV, 7. 163.

گریستن *s. گریستن (گری?) Imp. گری flere* Ch. I, 280.

گریان *part. praes. lacrimans, fleus.*

گریه *n. s. fletus, planctus. Burh.*

گتر *pro که از گتر.*

گتر *ulna, cubitus.*

گتر *(گتر) curvus, intortus. Unde:*

گتری *curvatura, flexus* Ch. II, 145. F. 26, 21.

گزارش *n. s. (derivat. a v. گزاریدن) explicatio, declaratio* F. 29, 25.

گزاریدن *i. q. گذاریدن. 2) sec. Ferh. تمییز و تشخیص*

- ایلمک *i. e. discernere, dignoscere. diiudicare.*
 گزارنده *part. prudens, sapiens Ch. III, 10. 249.*
 گزند *damnum, noxa. — راه via periculosa Ch. II, 500.*
 گزیت *vectigal, tributum F. 18, 22.*
 گزیدن *eligere, seligere. 2) praeferre c. بر r۱*
c. بر i. q. simpl. Ch. I, 25. II, 217. F. 19, 14.
 گزیده *part. praet. electus. 2) insignis, praestans.*
 گزین *imp. v. praec. 2) In comp. 3) i. q. electus, praestans F. 18, 2. 22, 8. Ch. II, 68.*
 کردن — *eligere Ch. I, 55.*
 کس (کس) *homo, quidam. هر آنکس که quicunque.*
 کسی که *idem Ch. III, 76.*
 گستراندن *i. q. گستران i. q. گسترانیدن transit. v.*
 گستران *iubere sterni, expandi.*
 گستریدن *et گستریدن sternere, expandere. — آفرین*
bona atque fausta apprecari, salutare Ch. I, 110.
 گسترنی *n. s. stratum quodvis, stragulum Ch. II,*
556. III, 70. IV, 61.
 گستره *part. کام — adi. comp. cui cuncta proce-*
dunt; cuius optatis fortuna respondet; fortu-
natissimus Ch. I, 42. III, 139.
 کسری *a. Cosroes, nom. commune regum Persiae.*

کُسیختن frangere. 2) frangi, abrumpi *Ch. II*, 180.

کُسل *imp. v. praec.* 2) *In comp., ut:* — دل *animum*
frangens, lacerans *Ch. II*, 380.

کُسی valedictio. کرن — valedicere *F.* 30, 10.

کُش *latus corporis circa axillam aut femur.* 2)
i. q. بغل *axilla. Burh. Ch. I*, 96. *F.* 29, 9. 3)
imp. v. کشیدن.

کُش *i. q.* که اورا *Ch. II*, 133.

کُشتن *imp. v.* کش.

کُشادن *et* کُشادن *Imp.* کشا *aperire.*

i. q. سخن — *c.* *i. q. simpl. Ch. II*, 122. *III*, 52. —
— *loqui Ch. III*, 117.

کُشاده *part. praet. apertus.* 2) *met: laetus.* دل —
comp. corde aperto i. e. laetus Ch. II, 420.

کُشانی *n. gent. format. a.* کُشان *pro* کاشان *Kaschan,*
quod est nom. regionis in Iraka persica. 2) *Co-*
gnomen Kamusi (کاموس), regis Sendschabi F. 23,
15. *cf. annot. meam ad h. l.*

کُشتن *vid. s. v.* گشتن.

کُشتاسب *n. pr.* (گُشتاسب *cf. Fragm. üb. d. Rel. d.*
Zor. p. 104. *not.* 1.) *Guschtasb, Persarum rex.*
کُشتاسبی *n. patron. ad Guschtasbum pertinens.* 2)

Guschtasbi, *nom. templi cultorum ignis* F. 28,
22. *cf. annot. meam ad h. l.*

گشتن *i. q.* گردیدن *verti, converti* Ch. I, 128.

Cum از *se avertere* F. 21, 11, 30, 24. *Cum* گرد
circumire Ch. II, 308. 2) *fieri, evadere* F. 26, 11.

c. باز *redire, revenire* Ch. I, 147. II, 169.

c. بر *i. q. simpl.* Ch. I, 236. 237.

c. از فراز *vid. s. v.* فراز.

گشت *n. s. ambulatio, concursatio* Ch. IV, 138.

گشتن *i. q.* کاشتن *serere, seminare.*

c. اندر *i. q. simpl.* F. 19, 26.

گشتن *Imp.* کُش *occidere, interficere.* — آتش
ignem extinguere *Pend.* p. 52. l. 8.

گشتی *cingulum* F. 20, 15. *cf. annot. meam ad h. l.*

گشتاسب *i. q.* کشتاسب *Guschtasb.* 2) *adi. se eri-*
gens, saliens, epith. ignis; vid. Fragm. üb. d. Rel.
des Zor. p. 124. not. 48. 3) *i. q.* پرست *adorator,*
cultor. *Burh.*

گشمر *n. pr. Kischmer, nom. pagi in regione Ter-*
schis provinciae Chorasan, qui et کاشمر *Kasch-*
mer appellatur. *Burh.* F. 20, 11.

گشون *et* گشون *Imp.* کشا *i. q.* کشادن.

گشور *clima.* 2) *regio, ditio.*

کشیدن (कृष्) trahere, attrahere, extrahere; stringere *gladium* F. 20, 9. 2) extendere. — صف
 aciem extendere i. e. disponere Ch. I, 185. 3) ducere *exercitum* Ch. I, 9. 4) portare, ferre Ch. II, 298.

c. اندر intro trahere, contrahere. 2) c. از extrahere.
 سر caput extrahere ex alq. re i. e. exire Ch. I, 160.

c. بر i. q. simpl. educere, stringere *gladium* Ch. I, 159. 2) erigere, extruere Ch. II, 299.

کش imp. v. praec. 2) In comp., ut: — سرافرازتر caput quam altissime erigens i. e. maximus, summus Ch. II, 342.

كف volo manus Ch. I, 103.

گفتار et گفت vid. s. v. گفتن.

گفتار hyaena Ch. IV, 87.

گفتن (ग) Imp. گوئ s. گوئ Part. praes. گوئ loqui, dicere. 2) Cum ب aut dat. ps. alloqui Ch. I, 65.

II, 477. — سخن (कस) ad verba alicuius respondere Ch. II, 349.

c. باز respondere Ch. IV, 157. 182.

c. بر i. q. simplex Ch. II, 51.

گفتار et گفت dictio, sermo F. 21, 8.

گفت و شنید n. s. c. (loqui et audire) disputatio Ch. I, 26.

گفت و گوئ n. s. c. collocutio, sermo Ch. II, 352. 2) disputatio, contentio Ch. II, 162.

ثَوْنِدِه *part. dicens, loquens. 2) orator Ch. I, 71.*

كَفَش calceus *Ch. II, 21.*

a. كَفَن feralis vestis s. lodix *F. 23, 24.*

كِل lutum, terra *F. 20, 4.*

كُل rosa. بری — *comp. folium rosae.*

كُلَه quidquid capiti imponitur, *uti vitta, diadema, pileus. 2) corona regis. Burh.*

كَلَك *opp. خامه calamus scribendo nondum aptatus Ch. III, 225.*

كَلَه et كَلَه grex pecudum. *Burh.*

كَلِيد clavis.

كَلِيلَه (*cf. कलिका*) *n. pr. Calila. 2) Titulus libri fabularum, Calila et Dimna inscripti Ch. III, 166.*

كَم adi. deficiens, mancus, paucus. 2) vilis. 3)

adv. parum. وبيش — res minimae et maximae i. e. omnia Ch. I, 20. 52. 4) Negationi inservit, ut: تَرَفْتَن ستيز — non contendere, rixari Gul. p. 38. l. 20. cf. F. 27, 6.

کَمتر *Comp. et کمترين Superl. minor, minimus. 2) inferior, infimus Ch. II, 409.*

کَم *Ch. 35. adi. amissus, perditus. بود — idem Ch. II, 503. شدن — a) perdi, amitti. b) dilabi, abire*

Ch. IV, 304. کردن — *perdere Ch. II, 282.* amittere *Ch. I, 246.* راه — *qui viam amisit, errabundus.*

گمراه *s. گمراه comp. qui a recta via declinavit, deflexit; errans. Unde*

گمراهی *s. گمراهی n. s. c. aberratio, error F. 26, 21.*

کمان *arcus. آور — sagittarius Ch. IV, 196.*

گمان *vid. s. v. گمانیدن.*

گمانیدن *opinari, putare Ch. I, 66.*

گمان *imp. 2) n. s. opinio. 3) suspicio F. 31, 6. 4) dubium. — sine dubio Ch. III, 27. 127.*

بدگمان *comp. malae aut falsae opinionis; mala suspicans; malevolus Ch. I, 140.*

کمرب *zona, cingulum. بسته — accinctus.*

گمراه *s. گمراه et گمراهی s. گمراهی vid. s. v. گمراه.*

گمبند *laqueus F. 20, 2.*

گمبند آفکنی *n. s. c. ars laqueos ponendi Ch. IV, 217.*

گمبین *insidiae. Burh. Ch. IV, 97.*

کنار *latus, extremitas rei, uti margo, litus, ripe*

2) *amplexus, sinus (sec. Burh. کنار) آوردن —*

amplecti Ch. IV, 226. 271. گرفتن idem C

II, 526. — در یکدیگر مریک گرفتن invicem se ample

Ch. II, 446. نهان در in sinu reponere alqd Ch. I, 4.

کُنَام locus habitandi, *tam hominum, quam animalium*; lustrum *Ch. II, 200. 304.*

کُنَاهُ *s. گناه* peccatum, delictum, culpa. — *وُجُ* vitis scatens, scelestus, flagitiosus, improbus *Ch. II, 324. 509.* — *بی* insons, innocens *F. 31, 1.*

کُنَبَد fornix, testudo. 2) delubrum cultorum ignis *s. pyreum, a forma rotunda ita dictum F. 19, 24. 28, 23.*

کُنَج angulus *Ch. IV, 151.*

کُنَج thesaurus. کُنَجُور thesaurarius *Ch. III, 64.*

کُنْدَاور sapiens *Ch. III, 9. IV, 300.* 2) fortis, strenuus, heros. 3) dux exercitus *Ch. I, 278.*

کُنْدَن (کن) fodere, effodere. 2) suffodiendo extirpare. 3) evellere, avellere.

c. بر i. q. simpl. -- زبن funditus perdere, delere F. 23, 23. -- زببخ radicibus evellere F. 23, 28.

-- دل c. از r. abdicare rei F. 34, 4.

کُنْدَه part. 2) *n. s. fossa Ch. IV, 125.*

کُنْدَش *i. q. کردار occupatio, opificium, ars. 2) mos, consuetudo.*

بَد کُنْدَش comp. malae, pravae indolis homo *Ch. II, 47. de Ahrimano Ch. II, 46. F. 19, 6.*

کُنُون *i. q. اکنون.*

کُنَه *i. q. گناه q. v.*

کُو et کُو strenuus, fortis, athleta, heros *F.* 27, 14. 28, 10. *Ch.* IV, 116. 2) perspicax, prudens. *Ferh. Sed dissentit Burh. auctor, quum separet haec duo vocabula, primo priorem, et secundo loco posito posteriorem significationem tribuens.*

کُو s. کُو پِلا; *de fortunae ludibrio Ch.* IV, 188.
2) *Imp. v. گفتن q. v.*

کُو pro که او.

کُو et کُو اه (derivat. videtur a v. گفتن) *testis F.* 19, 28.

کُو ار pro کُو ار digestio *vid. s. v. خوش.*

کُو پال et کُو پال clava ferrea. *Burh. Ch.* I, 184.

کُو اه vel کُو اه brevis, curtus.

کُو دک infans, puer *Ch.* II, 321.

کُو دکی infantia *Ch.* II, 130. pueritia.

کُو ر coecus *F.* 26, 11.

کُو ر onager *Ch.* IV, 85.

کُو ز cervus, dama *Ch.* IV, 85.

کُو س aheni tympanum maius, in castris et palatiis regum pulsari solitum *F.* 27, 23. زن - tympanum pulsare *Ch.* I, 178. *F.* 27, 25.

کُو ش auris. داشتن — i. q. گوشیدن *Ch.* II, 100.

inauris گوشوار *Ch. III, 177. F. 27, 4.*

گوشیدن (शृणु?) *v. denom. audire, auscultare. 2) at-*
tendere.

گوشت *caro Ch. II, 516.*

گوشه *angulus Ch. IV, 149.*

گوشیدن *allaborare, conari, operam dare F. 33, 16.*

کوفتن *Imp. کوب tundere, pulsare. 2) percutere.*

گون *et گونه (गुण) color. 2) species, genus. 3)*
ratio. چه گونه tali modo Ch. I, 77. چگونہ
s. چگونہ quomodo, quare, qua ratione? Ch. IV,
346. F. 25, 6. چند گونہ adi. comp. varii generis,
diversus Ch. II, 238.

کوه *s. کُ Ch. IV, 136. 216. mons.*

کوهسار *comp. montana regio Ch. II, 211. III, 79.*

گوهر *s. گهر gemma F. 20, 9. 2) substantia. 3) na-*
tura, indoles. — بد malae indolis Ch. II, 322.

کوهه *pars elatior dorsi cuiuslibet animalis Ch.*
II, 584. (Derivat. videtur a کوه praeced.)

کوی (मै) *pagus, vicus Ch. II, 586.*

گوی *i. q. گو. Et گوینده, گویا vid. s. v. گفتن.*

گاه *i. q. گاه.*

کے (کی) 1) *Pron. relat. qui, quae, quod; aut nota relationis, ut Hebr. אשר Arab. الذى Ch. III, 6. F. 18, 17. 22, 10. 2) Pron. interrog. quis, quae, quid? 3) Coniunct. causal. ut Ch. II, 296. 300. quia, quoniam Ch. II, 338. nam Ch. II, 218. 375. IV, 80. 170. siquidem Ch. IV, 340. 4) In apodosis positum respondet germ. so, dann Ch. II, 374. cf. F. 18, 10. 5) Particula plerumque redundans, et quidem, a) post verba dicendi Ch. I, 18. II. 64. 361. b) sequente تا ut Ch. I, 302. c) ante چه Ch. II, 355. یا — کہ vel یا — کہ utrum — an Ch. II, 243. 244. Sam. p. 16. l. 7. ubi pro vitioso بانی leg. یا نی.*

کے opp. کم parvus Ch. II, p. 27. not. 3.
کھتر Compar. minor. کھترین Superl. minimus.
کے pro کوه q. v.
کھتر i. q. کھتر.

کھرم n. pr. Kuhrem, Ardschasbi frater F. 27, 20.

کهن et کهن antiquus, vetus, tritus.

کھواره cunae Ch. II, 189.

کی part. interrog. quando Ch. IV, 328. 2) quomodo Gul. p. 141. l. 3. Ch. II, 315.

کی rex pec. magnus, excelsus, quo cognomine quatuor Perſarum reges sunt insigniti, scil.

کی لہراسپ *et* کیکاوس، کیخسرو، کی قباد
alii quintum addunt کیومرث *Burh.*

et کیانی، کیانہ *regius Ch. II, 362. 398. F. 298.*

et گیاه گیاه *herba Ch. III, 24. 85.*

گیتی (گیتی) *mundus, orbis terrarum.*

کیخسرو *n. pr. Cosroes, Persarum rex Ch. IV, 24.*

pro کیست کہ است *pro*.

گیسو *cirrus, cincinnus Ch. IV, 195.*

گیش *fides, religio F. 22, 25. 2) vestis lintea.*

Burh. 3) sordes. Ferh.

کیمیا *Chimia. 2) fraus, dolus. 3) pulvis philosophicus per Chimiam paratus, s. ut vulgo lapis sapientum i. e. arcanum, aurum parandi. 4) Remedium, quo adhibito mortui vitam recuperant Ch. III, 86. cf. اکسیر.*

گین (cf. aff. گین) *particula, quae nom. abstractis affixa adiectiva format, ut: اندوه گین molestia vel animi aegritudine affectus Ch. II, 348.*

pro گین کہ این *pro*.

et کینه *odium, inimicitia. 2) vindicta.*

adi. کینه ور *infensus, infestus, malevolus.*

کیوان *Saturnus, planeta Ch. II, 300.*

كَيْهَان *et* كَيْهَان *i. q.* جهان *mundus. Burh.*

كى *vid. s. v.*

ج

لاَجُورِد lapis lazuli, *s. cyanus Ch. I, 202. 306.*

لَانَه nidus *Ch. II, 167.*

لَب labium. 2) margo. 3) ripa, litus *Ch. I, 9.*

لَخْت frustum, pars. كَرْدَن - - minutatim concidere, dissecare *F. 27, 8.*

لَشَكْر exercitus. كَا — *s. كَه — castra Ch. IV, 289.*

a. لُعْبَت ludus. بَرَبَرى — hermodactylus, flos *Africanus Ch. IV, 105. coll. annot. ad h. l.*

لَهْرَاسَب *n. pr. Lohrash, Persarum rex F. 21, 4.*

لِئِكْن *et* وِلِئِكْن (*format ex Arab. لئى s. لائى*) *adv. sed, verum, attamen Ch. IV, 224. F. 26, 9.*

م

مَ partic. insepar. *et* مَمَ p. separ. (म) ne, utraque prohibitiva, quae imperativo negativo formando inservit.

مَ pron. affixum prim. pers. sing.

a. ماتم *luctus Ch. II, 2.*

مادر (मातृ) *mater.*

مار *serpens.*

مالیدن *vid. s. v.* مالش

مالیدن *fricare, terere. — رخسارگان بر زمین fig. se prosternere Ch. II, 310.*

مالش *fricatio. دادن — i. q. مالیدن atterere, contundere, perfringere Ch. IV, 214.*

مام (*nostr. Mama*) *mater Ch. II, 193.*

a. مامون *n. pr. Mamun, Chalifa Ch. III, 233.*

مان *pron. affix. prim. ps. pl. Ch. IV, 12.*

ماندن *manere, remanere Ch. II, 396. 535.*

c. فرو *infra i. e. infimo loco manere Ch. I, 33.*

2) *stupefactum consistere, vel haerere Ch. IV, 155. Burh.: فرو ماندن بمعنی منتظر باشد که مشتق از انتظار است و کنایه از ملزم شدن و متعیر و عاجز گردیدن هم هست.*

مانستن *Imp. مان similem esse c. ب F. 27, 13.*

مانند *adi. similis, 2) adv. instar, sicut.*

بمانند *instar, sicut Ch. II, 402.*

ماننده *part. v. praec. similis Ch. I, 119.*

ماه *s. مة (मास) luna. 2) mensis Ch. IV, 23. F. 26, 3.*

ماهی (मत्स्य) piscis Ch. II, 250.

a. مایل inclinans, propendens.

مای sec. Burh. nom. urbis in Hindostan, *abi* multi fascinatores. Sed cum هند coniunctum, مای هند Ch. II, 569. videtur esse nom. comp., plane ut ماجین, et significare magna India; nam مای sine dubio est sansc. महा pro महत् magnus, quod initio comp. sexcenties reperitur.

مایه (मा) (Capital) caput, summa. 2) quantitas, mensura. 3) pretium. — پر comp. (plenam mensuram habens) a) adultus Ch. II, 221. b) dives. c) pretiosus Ch. III, 64.

مباد et مبادا ne sit Gh. II, 582. (vid. باد et مَر).

a. مَجْلِس consessus. 2) convivium, compotatio.

a. مَاجَمَر focolus. — آتش idem F. 19, 8.

مر particula, quae nominibus praeposita notat dativum et accusativum, particula ر vel sequente vel omissa, ut Ch. II, 462. coll. annot. ad h. l. F. 28, 22. Sohrab p. 167, l. 13.

مر n. s. mensura F. 28, 12. 2) numerus Ch. II, 556.

مرد (मर्द) n. s. homo. 2) vir (opp. زن femina) Ch. IV, 35. 3) adi. strenuus, bellicosus F. 30, 9.

مردانه viro conveniens, dignus; virilis, fortis. Unde

مردانگی *n. s. virilitas, strenuitas Ch. IV, 219.*

مردم *i. q. مرد homo, vir.*

مردی *n. s. virilitas. 2) strenuitas, audacia.*

مردن (م) *Imp. میر mori Ch. I, 281. 2) exstingui de igne F. 34, 11.*

مردی *vid. s. v. مرد praeced.*

مروز *terminus, confinia regionis Ch. IV, 3.*

مرزبوم *et مرزوبوم Ch. I, 2. 106. n. s. c. locus in confinio. 2) patria, locus ubi quis considet. Ferh.*

مرغ (मृग) *avis.*

مرگ *(format. a مردن ut videtur) mors.*

مژنه *nuntius laetus Ch. II, 10.*

مژه *et مژه cilium Ch. II, 401. IV, 222.*

مژگان *plur. praec. 2) Ut singularis usurpatur, idem quod مژه praec. significans. Burh.*

مزیدن *i. q. مکیدن sugere, gustare Ch. II, 218. 516.*

مست *ebrius F. 33, 10. مستی n. s. ebrietas.*

مست *aegritudo, moeror, molestia, dolor. Burh.*

مستمند *comp. tristis, miser, afflictus Ch. IV, 196.*

مشت (मृष्ट) *pugnus Ch. I, 300. بمشت آوردن capere, occupare ibid.*

a. ^{مشتري} emtor Ch. IV, 106.

^{مَشْك} (^{मुष्क} cf. *Fragmente* p. 117. not. 29.) moschus.

^{مَشْكَبُوی} adi. comp. moschum redolens Ch. IV, 257.

^{مَشْكَبین} adi. moschum redolens.

a. ^{مع} praepositio cum.

^{مَغْز} cerebrum Ch. III, 256.

^{مَکْر} part. except. nisi, praeterquam praeced. negat.

Ch. III, 153. 2) fortasse Ch. I, 68. II, 149. 194. IV,

141. ^{مَکْر} fortasse; haud scio, an Ch. II, 363.

^{مَکَّة} n. pr. Mecca, urbs Arabiae nota.

^{مَکِیدن} i. q. ^{مزیدن} sugere, gustare.

a. ^{مَلِک} possessio. 2) regnum.

^{مَن} Pron. pers. prim. pers. sing.

^{مِنَش} (^{मन्स्} ling. *Send. et Pasend.* cor. *Burh.:*

^{بلغت زند و پاژند} یعنی دل باشد cf. *Fragmente etc.*

p. 36. not. 54.) natura, indoles Ch. II, 142.

^{مَمَر} pro ^{ام} من.

^{منوچهر} n. pr. (comp. ex ^{منو} pro ^{مینو} et ^{چهر} faciem
coelestem habens) Minutschihir, Persarum rex.

^{مَنِی} n. s. (format. a pron. pers. ^{من}) amor sui. 2)

superbia, arrogantia F. 21, 5.

مو et موی capillus, crinis F. 33, 25.

موبد doctus, sapiens. 2) antistes pyrei. 3) Magorum praefectus. *Videtur composit. ex* مو *pro* موع cultor ignis et بد *sanisc.* पति dominus. *cf. Fragmente etc. p. 118. not. 32.*

a. موقوف adstrictus, dependens Ch. IV, 316.

م i. q. ماه. 2) Part. prohibitiva separab. vid. م

م (महत्) opp. کم. 1) magnus. pl. optimates. 2) princeps, dux copiarum.

مهنر Compar. maior. 2) princeps, rex. F. 32, 2.

مهی magnitudo Ch. III, 206.

مهی Superl. maximus et natu maximus F. 22, 15.

a. مهر n. act. dicenda dote uxorem in matrimonium ducere. 2) dos. مهر در آوردن in matrimonium ducere Ch. IV, 232.

مهر (मुद्रा) annulus signatorius Ch. II, 566. III, 48.

2) sigillum. کردن — obsignare. بهرست sub sigillo est; obsignatus, a, um est Ch. III, 141.

مهر (मिहिर) sol Ch. II, 244. IV, 20. 2) Mihr; nom. unius septem pyreorum, quae Persae septem planetis exstruxerant F. 19, 25. 3) amor. 4) miseratio, misericordia.

مهربان misericors, benevolus. 2) fayens, amans.

بدمهری *n. s. c. malus, funestus amor Ch. II, 519.*

مهمان *conviva, hospes Ch. II, 218. F. 30, 18.*

مهی *et مهین vid. s. v. مه.*

می *vinum Ch. I, 86. خواره — vid. s. v. خوردن.*

می *i. q. می v.*

میان (मय) *opp. کنار medium F. 22, 26. 2) medium*

corporis, lumbi Ch. II, 224. F. 20, 15. 30, 7.

3) *adv. i. q. — در in medio, inter Ch. I, 13.*

IV, 116. بستنی — *accingi cingulo (Kosti) F. 25,*

11. — *accinctus Ch. III, 236.*

میانه *i. q. میان praeced. F. 33, 19.*

a. میدان palaestra, hippodromus. جنگ — *campus belli Ch. IV, 207.*

a. میسر *facilitatus. 2) concessus (aDeo) Ch. IV, 270.*

میش (मेघ) *ovis F. 18, 13.*

میغ (मेघ) *i. q. Arab. سحب nubes.*

a. میل *inclinatio, propensio, amor Ch. IV, 241.*

a. میل *milliare Ch. IV, 133. Sec. al. vox pers. Burh.*

مینو *paradisus, coelum. 2) vitrum. 3) smaragdus. B.*

ن

ن Partic. inseparab. aut نه separab., utraque negativa, non, quae verbi temporibus negativis formandis inservit. نه — نه neque — neque Ch. I, 70.

نا Particula negativa, non. Nominibus aut adiectivis praefixa format composita et respondet Latinae inseparabili in, ut: ناتوان impurus. ناپاک impotens. Talia composita sub singulis nominibus aut adiectivis, quibuscum نا coniungitur, disposita invenies.

نا et نای arundo. 2) fistula.

ناخن (نخن) unguis.

ناز blanditiae vel blandimenta amantium. 2) voluptas, mollities.

نازک tenuis. 2) venustus, delicatus Ch. II, 217.

نازنین blandus. 2) mollis, delicatus. 3) dilectus, a; amatus, a. 4) pulcra puella Ch. IV, 223.

a. ناظر videns, aspiciens.

ناک Particula postpositiva, quae format adiectiva qualitatis, ut: خشمناک ira affectus, iracundus.

نال et ناله vid. s. v. نالیدن.

نالیدن Imp. نال lamentari, gemere Ch. IV, 164.

— زار gemitus edere, lamentari Ch. II, 386.

نالۀ lamentatio Ch. I, 267. 2) gemitus. 3) sonus instrumentorum Ch. I, 193.

نام (नामन्) nomen. 2) fama. 3) gloria Ch. I, 281.
4) adv. nomine, ut sansc. नाम Ch. II, p. 60. not. 193.
کرن — nomen imponere alci, appellare c. dat. F. 28, 22. نهان — idem Ch. II, 337.

نامبر adi. comp. celeber, illustris, nobilis.

نامبردار adi. comp. idem Ch. I, 28. F. 29, 5.

نامجوى adi. comp. gloriae cupidus Ch. II, 127.

نامگواست adi. comp. i. q. praeced. gloriae cupidus F. 24, 11. 2) n. pr. Namehast F. 22, 10.

نامبر adi. comp. i. q. نامبر.

نامور i. q. نامبر celeber, insignis Ch. IV, 167.

نامى adi. celeber, praeclarus F. 24, 10.

بنام adi. comp. ex praep. ب et نام celeber, insignis. 2) adv. gloriose Ch. I, 281.

نامۀ epistola F. 21, 24. 2) liber, aut libellus Ch.

III, 226. 3) exemplar. نامۀ خسروى exemplar regis ibid. 227, کرن — epistolam dare ad alqm c. زی p. F. 25, 1. 29, 24. et c. ب p. F. 29, 27.

نان panis. 2) cibus. خورۀ شد finitis epulis.

ناو res quaevis longa intus cava. 2) species tympani militaris F. 27, 25.

ناوک sagitta parva. Burh. F. 23, 24.

ناهید *i. q.* آنایید *Venus planeta, et Dea, Graecorum ἀνὰ τῆς, quam Persae insigniter colebant. vid. Fragmente etc. p. 109, annot. 7. 2) Nahid, nom. filiae imperatoris cuiusdam F. 18, 17.*

نای *i. q.* نای arundo. 2) fistula.

ناید *i. q.* نه آید *ab آمدن cf. annot. ad Ch. II, 299.*

نبد *i. q.* نه بود *non fuit Ch. I, 148.*

نبرد bellum, proelium *Ch. I, 55. 255. 2) adi. fortis, strenuus Ch. IV, 209.*

نبرده *adi. fortis, strenuus F. 18, 19. 25, 14.*

نیشتن *i. q.* نیشته *et نوشته q. v.*

نبیذ *vinum Ch. I, 94.*

نخچیر venatio. 2) fera *Ch. IV, 82.*

نخچیرگاه *n. s. c. locus venationis Ch. IV, 80.*

نخست *primus. 2) adv. primum Ch. I, 39. F. 19, 25.*

نخستین *i. q.* نخست *primus Ch. III, 215.*

نرم mollis, lenis *Ch. II, 407.*

نره *et نره sordidus, deformis, abominabilis F. 21, 1.*

نریمان *n. pr. Neriman, celebris athleta, Sami pater, ideo سام نریمان Sam, Nerimani filius dictus Ch. II, 227.*

نژاد origo. 2) stirps, familia.

فَرَارِ tenuis. 2) macilentus Ch. IV, 289.

نَزْدِک aut نزدیک (नेदीयस्?) *primitus substantivum*
fuisse videtur, quia cum praepositionibus con-
iungitur, et significasse propinquitas, vicinia.
 2) *adv. prope, iuxta, apud, ad. Cum praep.*
 ب seu به *idem F. 22, 13. 29, 19. Ch. I, 29, 32. IV, 64.*
 نزدیک *n. s. propinquitas, vicinia.*

نَظْم nebula, vapor Ch. II, 25. *not. 8.*

نَزْدِک tristis, moestus, anxius Ch. II, 136. IV, 323.

3) impotens, infirmus Ch. II, 393.

نَسِیَاس *pro* ناسپاس *vid. s. v. سپاس.*

نَسْتور *n. pr. Nestur F. 28, 2.*

نَشَسْتِن *et* نشانندن *vid. s. v. نشستن.*

نَشَسْتِن (निषट्) *Imp. نشین sedere, considerare, re-*
sidere. c. بر loc. Ch. II, 465.

c. بر conscendere equum Ch. II, 461. Unde n. s.

بر نشست *equo vehi, equitatio Ch. II, 26.*

نَشَسْتِن *n. s. sessio. 2) sedes F. 20, 10.*

نَشَسْتِن *transit. v. نشستن sedere facere, iubere*

Ch. I, 32. 84. III, 249. imponere in elephantem

Ch. II, 454. c. فراز. 2) signare, notare.

c. بر insidere facere, ascendere iubere alqm in equum

Ch. II, 294. - - گوهر gemmis distinguere. F. 23, 17.

Imp. v. نشانیدن. ۲) *n. s. signum, indicium*

Ch. II, 225. 3) vestigium Ch. IV, 5. کردن —

signum apponere, obsignare epistolam F. 24, 3.

tibi similis est alqa re c. با r. Ch. I, 64.

comp. malo, infausto signo notatus F. 24, 3.

۲) *locus sedendi. نشستن (a v. نشیمن) pro نشیمن*
Ch. II, 299.

a. نصر n. pr. Nasr Ch. III, 239.

a. نصیحت admonitio, adhortatio. کردن — mo-
nere, hortari alqm c. acc. p. Ch. IV, p. 96. l. 1.

a. نظاره spectatio, contemplatio Ch. II, 586.

a. نظر iutuitus, conspectus. در — آمدن in con-
spectum venire Ch. IV, 104.

a. نعره clamor. برداشتن — clamorem tollere, ede-
re Ch. II, 425. زدن — idem Gul. p. 18. l. 4.

a. نغز bonus, pulcer Ch. III, 70. IV, 152.

a. نفرین execratio, maledictio Ch. II, 48. کردن —
execrare, maledicere c. بر p. F. 30, 23.

comp. cum praep. ب execratus, maledictus.

a. نقره liquatum aurum, argentumve. ۲) pecunia

a. نقش pictura.

a. نگاریدن vel نگاشتن pingere F. 20, 6. 8. 23, 23.

نگار *imp.* 2) *n. s.* pictura, picta effigies. 3) amata pulcerrima *Ch.* II, 103. IV, 191. *de puero pulcerrimo Ch.* II, 110. *de puellis pulcerrimis F.* 23, 18. کردن — *i. q.* نگاریدن *pingere F.* 20, 7. زر نگار *adi. comp.* auro pictus, distinctus *Ch.* I, 22.

نگارنده *part. praes.* 2) pictor, ornator *F.* 22, 27.

ا. نکال *poena, supplicium.* کردن — *punire F.* 25, 17.

نگاه *s.* نگاه *aspectus, intuitus Ch.* I, 124. 2) obser-

vatio, custodia. داشتن — *custodire, servare c. acc. Ch.* II, 207. 259. *retinere Ch.* I, 94.; *et pass. servari Ch.* III, 229. کردن — *a)* aspicere, inspicere, intueri *c. ب Ch.* II, 303. IV, 43. *F.* 19, 9. *c. ب Ch.* III, 230. *b)* animum intendere *Ch.* II, 99. III, 3. *c)* custodire *c. ب p. Ch.* II, 213.

نگهبان *comp.* custos *F.* 31, 23. 2) praefectus *F.* 21, 10.

نگهدار *comp.* custodiens, servans *Ch.* II, 69. *F.* 22, 15.

نگریستن *pro* نگریستن *et* aspicere, inspicere, intueri *Ch.* III, 22. 2) attendere, animum advertere *Ch.* II, 355. 3) respicere *c. ب r. Ch.* II, 202.

نگر *imp.* تا نه — *vide, ne; cave, ne Ch.* II, 257.

نیکو *i. q.* نیکو *vid. s. v.*

نگونسار *comp.* inversus, deorsum pendens *s. vergens capite.* شدن — *collabi, cadere in terram F.* 33, 21.

نکوهش *n. s.* (*form. a* نکوهیدن *vituperare*) *vituperatio*. 2) *vitium* *Ch. II*, 403.

نگاه *et* نگهبان *vid. s. v.*

نکین *pala annuli*; *quidquid annulo inseritur*.

نماز (نما) *adoratio, veneratio, honoratio*. 2) *obsequium*. *Burh.* برن — *reverentiam alci praestare, venerari alqm. c.* پیش *p. Ch. I*, 30. *c. ب. p. Ch. II*, 534. *c. dat. p. Ch. III*, 198. *F. 24, 6.*

نمودن *Imp.* نما *ostendere, monstrare*. 2) *ostendi, apparere, videri*.

نمون *in comp.* *ostendens, monstrans, ut* راه *vid. s. v.*

ننگ *dedecus, ignominia, vitium*. *Burh.:* ننگ بمعنی زشت و عیب و عار باشد *Ch. II*, 256.

نو *et* نو (نوا) *Burh. novus, recens Ch. II*, 284. 2) *strenuus, bellicosus, athleta*.

نوئی *n. s. novitas*. *de novo* *Ch. II*, 572.

نواختن *Imp.* نواز *demulcere, blandiri Ch. III*, 175.

نوان *part. praes. v.* نویدن *se movens, cum fastu incedens*. 2) *lamentans, ingemiscens*. 3) *tremulus*. *Burh. Ch. II*, 116. 264.

ا. نوبت *tempus, vices*.

نوبهار *n. s. c. ver novum, de infante recens nato*
Ch. II, 138. ۱) n. pr. Naubehar, templum cultorum ignis F. 18, ۲. cf. annot. meam ad h. l.

نود (नवति) nonaginta.

نودر (*sec. al. نوذر*) *n. pr. Nuder, regis Minutschikiri filius Ch. II, 433.*

a. نور lux *F. 19, 22.*

نوردیدن *convolvere, complicare epistolam F. 24, 3.*

نویستن *et نَبِشْتَن Imp. نویسن scribe Ch. III, ۱۱۳.*
ad alqm c. بر p. F. 26, 22.

نویشت *scriptio. ۲) scriptum F. 21, 14.*

نویشته *s. نبشته part. ۲) scriptum, liber Ch. III, 119.*

نویسنده *part. praes. ۲) scriptor, scriba Ch. III, 225.*

نوشین *dulcis. ۲) suavis, iucundus.*

نوشین روان *n. pr. c. (anima dulcis) Nuschinrevan, vulgo Nuschirvan, Persarum rex. Ch. III, 5.*

نویستن *et نویسنده vid. s. v. نوشتن.*

نوئی *vid. s. v. نو.*

نه *non, vid. sub ن.*

نه *imp. v. نهادن q. v.*

نه (नवन्) novem.

نِهَادَن (नि + धा) *ponere, collocare. ۲) apponere. 3)*

condere templum F. 19, 25. — آتین *alqd* instituere *ibid.* — پایه *c. dat. p. munus alci deferre*, *muni* praepone *alqm* F. 28, 17. — سوی *c. سر* contendere *alqo* Ch. III, 77. F. 34, 7. — برسر *capiti imponere tiaram* Ch. II, 466. — برسر *idem* F. 28, 14. — روی *vultum convertere*, *contendere alqo c. سوی* F. 20, 19.

c. i. q. simpl. -- بر کف *in manum ponere* Ch. I, 103.

نِهال *surculus* F. 20, 22.

نِهان (*proprie part. praes. v. نهادن*) *absconditus*, *latens. 2) adv. i. q.* — در *vel in occulto, clam* Ch. I, 34. 125. II, 538. III, 166. — کردن *abscondere, celare* Ch. II, 538. داشتن *idem* Ch. IV, 340.

نِهفتن *abscondere, celare* Ch. III, 224.

نِهفت *n. s. absconditum, occultum* Ch. III, 4. 2) *gynaecium. Burh.* — جای *idem* Ch. II, 490.

نِهنگ *crocodilus* Ch. II, 250.

نِهیب *timor, terror, sollicitudo.*

نِی *pro* نای *arundo, calamus. 2) fistula. Burh.*

نِی *Partic. negativa non, ne.*

نِیا *plur.* نیاگان *avus* Ch. I, 283. II, 36. IV, 49.

نِیاز *indigentia, necessitas.*

بی‌نیاز *comp. necessitate carens Deus Ch. II, 506.*

نیایا plural. *vid. singularem* نیا.

نیام *vagina Ch. II, 554.*

نیایش *laudatio, honorum apprecatio, gratulatio. Burh. :* نیایش بمعنی آفرین و تحسین و دعائی *F. 18, 9. Ch. II, 328. Cum* کردن *et* نمودن *fausta quaeque apprecari, gratulari alicui F. 24, 15.*

نیرم *n. pr. Nairem i. e. Neriman* نریمان *Sami pater, ideo* نیرم *Sam Nairemi filius dicti Ch. II, 443.*

نیرنگ *incantatio, fascinatio, praestigiae. 2) fraus, dolus. Unde* ساز — *comp. incantator, praestigiator Ch. IV, 181.*

نیرور *robur. 2) potentia Ch. I, 258. II, 390.*

نیر *adv. etiam, pariter F. 21, 19.*

نیره *hasta F. 24, 25. Ch. II, 564. IV, 215.*

نیره‌باز *comp. (hasta ludens) i. q.* نیره‌گذار *F. 28, 10.*

نیره‌دار *comp. hastam gerens, hastatus F. 27, 3.*

نیره‌گذار *vel* گزار — *comp. (hastam transire faciens) i. e. hastae mittendae peritus, hastatus F. 26, 28.*

نیک *et* نیکو *vel* نکو *bonus, praestans. 2) pulcer Ch. II, 111. 3) adv. bene, et* نیک *valde, multum, ut: نیک سهلست Gul. p. 179. l. 7. valde turpis; pessimus Pend. p. 49. l. ult.*

نیکنام *comp. boni nominis, celeber, illustris* Ch. I, 98

نیکی *et* نیکوئی *bonum, probum, honestum.*

دادن *s. v.* نیکو دهش *vid.* نیکی دهش

a. نیل *n. pr. Nilus, fluvius.*

نیل *n. pr. i. q. praec. 2) indicum. Burh. 3) adi. caeruleus et niger* Ch. II, 422.

نیم *et* نیمه (नेम) *dimidium.*

نیمروز *vel* نیمروز *n. reg. Nimrus, de qua vid. Fragm. etc. p. 125. annot. 54. cf. F. 30, 14. Ch. IV, 69.*

و

و *et* و *Part. copulat. et.*

و *adv. rursus, iterum. 2) Particula verbis prae- posita, respondens Latinor. retro, re, ut* و آمدن *revenir* Pend. p. 169. l. 5. 3) *aliquando redun- dat, ut* و ارسته *i. q. liberatus, liber* Ch. IV, 224.

و پس *adv. i. q. pone, post.*

و *vel* و *vox in comp. adhibita possessionem et similitudinem indicans, ut: —* امید *spem ha- bens. —* بند *instar servi* F. 30, 18. — پیل *elephanti similis* Ch. II, 385. — کی *instar regis* F. 30, 8.

و ارسته *i. q. liberatus, liber* Ch. IV, 224. *vid. s. v. و.*

وَأَن (cf. aff. वत्, वान्) adi. similis. *Burh.* 2) pro
بَن in comp., ut: فِيلَوَان elephantorum custos. *B.*

a. وَحْش *n. coll. bestia agrestis, fera.* i. q. وحشى
وحش *fera plur.* وحشيان *Ch. IV, 91. 173.* 2) *nom.*
unit. fera una.

وَر i. q. وار. 2) i. q. واثر *etsi F. 22, 4.*

دُرَا pro اُورا *Ch. II, 235.*

وَش *Partic. postpositiva similitudinem exprimens*
instar, sicut, ut: بَنَدِوَش *instar servi F. 29, 9.*

وَلِيْ pro وَلِيْكُن sed, vero *Ch. II, 509. IV, 259.*

وَلِيْكُن i. q. ليكن *vid. s. v.* ليك.

وَا i. q. يا *Ch. IV, 142.*

وِيرَان *vastatus, desertus F. 23, 28.*

وِيْش *et* وَيْشَة (विश) *purus F. 24, 25.* 2) *proprius,*
peculiaris. Burh. وَيْشَة *adv. peculiariter, prae-*
cipue, praesertim Ch. I, 48.

8

هَامَال *et* هَمَال *similis, par.* 2) *socius, aequalis*
F. 19, 2. Ch. II, 502.

هَامُون *campus, planities F. 22, 5. de campo proelii.*

a. هَدِيَّة *munus, donum; et* هَدِيَّة *Ch. II, 92.*

هر (सर्व) quivis, omnis. آن که — quicunque. آن چه —
quodcunque. چه — quidquid *F.* 28, 12. دو —
uterque. ثمة — semper. کجا — ubicunque *Gul.*
p. 29. l. 14. کتر — *seq. negatione* nunquam *Ch.*
II, 226. *F.* 27, 15. کس — unusquisque. که —
quicunque *F.* 20, 13. 23, 25. یک — unusquisque.

هزار (सहस्र) *pl.* هزاران mille. هزار هزار millies mille.

a. هزیر crassus, magnus, robustus ac durus *F.* 33, 16.

هزیر gratus, acceptus, bonus *F.* 20, 24. 23, 25.

a. هزیمت fuga *Ch.* IV, 8.

هستن *verbum substantivum defectivum, a quo*
Praesens Indicativi هستی, هستی, هست etc. *vid.*
Gramm.

هش *i. q.* هوش.

هشت (अष्ट) octo. هشتاد octoginta. هشتاد octavus.

هشتن (ह) ponere, deponere *F.* 22, 22. 2) re-
linquere *Ch.* II, 568. *F.* 28, 5.

c. laxare. 2) pendulam et promissam demit-
tere comam *F.* 18, 7.

هشمن et هشیار *vid. s. v.* هوش.

هفت (सप्त) septem. هفتاد septuaginta. هفتصد se-
ptingenti *F.* 31, 11.

hebdomas. — *هفتد* per septem dies Ch. I, 199.

a. *هَلا* Part. excitandi, commonendi-et compellandi age, agedum! F. 25, 17. 31, 13.

هم (هم) simul, una. 2) pariter. *هم et باهم* una, simul F. 24, 4. 25, 18. — *بر* idem.

هَما forma rarior, ut videtur, cum Elif parag. pro *هم* Ch. I, 316. not. 215. II, 60.

همال i. q. *همال* q. v.

همان (ex *هم et آن*) idem Ch. I, 37. II, 181. 2) item, idem Ch. I, 122. p. 16. not. 127. II, 418. 563.

3) solummodo, tantum Ch. II, 133. *هَما* — seu *همانکه* eo ipso tempore Ch. II, 377. F. 28, 13.

همانا plane idem. 2) verisimile est, sine dubio Ch. II, 356. 474. III, 132. 3) seq. *که* i. q. Arab.

که quasi; ita est, ac si Ch. III, 86. cf. Gul. p. 160. l. 4. *من همانا که تقریر این سخن نکردم* „pone me haec non dixisse.“

همای Homai, avis optimi augurii, de qua vid.

Rosenzweig Jos. u. Sul. p. 189. annot. 14. 2) genus vexilli, in cuius extremitate figura praedictae avis excisa aut depicta conspicitur F. 28, 7. 3) n. pr. F. 31, 13.

Sequuntur cum *هم* composita:

همتا (ex *هم et تا*) similis, par, aequalis F. 30, 14.

همچنان (ex *هم et چنان*) eodem modo, eiusmodi

F. 20, 1. 2) *i. q. Arab.* كذلك *quamvis*
res ita se habeat *Gul.* p. 30. l. 22.

همچنین (*ex* هم *et* چنین) huiusmodi *Ch.* II, 394.

همچون *vel* همچون plane ut; instar, sicut, tanquam
F. 23, 15. *Ch.* II, 179.

همخانه in eadem domo habitans; contubernalis.

همخانگی *n. s.* convictus, coniugium. کردن — ma-
trimonium contrahere *Ch.* IV, 220.

همداستان *arcani particeps, conscius alicuius rei*
c. ب. r. F. 20, 26. *c. بر. r. Ch.* II, 242.

همراه *vel* همراه socius itineris, comes.

همسخن *consentiens, unanimis Ch.* III, 103.

همه *adi. omnis F.* 21, 5. *totus F.* 21, 14. 2) *omnes,*
cuncti Ch. I, 33. 135. II, 425. *F.* 18, 22.

همی *et می* *Particula verborum temporibus prae-*
fixa aut postposita. vid. Gramm.

همیدون (*ex* هم *et* ایدون) *semper Ch.* III, 229.

همیشه *continuo, semper.*

همین (*ex* هم *et* این) *idem Ch.* III, 119. 2) *solum-*
modo, tantum.

هند (सिन्धु) *n. pr. India.*

هندو *n. pr. Indus Ch.* II, 231. *plur. هندوان.*

هندوستان *vel* هندستان *n. pr.* India Ch. III, 65.

هندي *adi. indicus* Ch. II, 554. F. 28, 20. *idiomate indico* Ch. III, 140.

هنر (cf. هنر, هنر?) *i. q. Arab. فضل* *praestantia quaevis.* 2) *virtus* Ch. II, 390.

هنگام *tempus.* 2) *adv. tempore* Ch. IV, 71.

هنوز *hactenus.* 2) *adhuc* Ch. II, 243.

هوا *aër* Ch. I, 50. IV, 212. 2) *aura.* 3) *voluntas, desiderium* Ch. II, 413. IV, 79.

هور (سور) *sol* Ch. I, 238.

هوس *cupido.* 2) *desiderium* Ch. IV, 159.

هوش *et* هوش intellectus, mens F. 33, 4. 2) *mors, interitus* F. 26, 1.

هوشمند *s. هوشمند* *intelligens, prudens, sapiens.*

هوشيار *s. هوشيار* *idem* F. 27, 4. Ch. II, 548.

هول *timor, formido* Ch. II, 304.

هوى *amor.* 2) *cupido.* 3) *voluntas.*

هيبت *timor.* 2) *reverentia.*

هيچ *et* ايچ *ullus, a, um* Ch. II, 371. 2) *unquam. Cum negatione* a) *nullus, a, um* Ch. II, 101. 178. b) *nihil.* c) *nunquam.*

هيچكس *ullus. Cum negatione nemo* Ch. IV, 160.

هیربد *comp. (ex هیر ignis et بد sanscr. वति do-*
minus) antistes magorum vel cultorum ignis
F. 34, 9. cf. Fragmente etc. p. 118. annot. 32.

هیزم *lignum, quod uritur F. 28, 21.*

هیکل *amuletum collo suspensum. بستن — amu-*
letum suspendere scil. collo F. 28, 4. 19, 20.
2) et metaph. dicitur pro mori. Burh.: هیکل
بستن کنایه از مردن و وفات یافتن است.

ی

یا *et ویا aut, vel, sive.*

یاب *imp. v. یافتن q. v.*

یاد *mentio. 2) recordatio, memoria Ch. III, 163.*
182. کردن — a) mentionem facere, commemo-
rare Ch. II, 114. 408. c. از ib. 432. et c. acc.
Ch. I, 78. III, 116. b) meminisse, recordari. c. پ
Ch. II, 196. - - آفرین i. q. آفرین کردن q. v. Ch. II,
122. گرفتن — memoria tenere.

یادگار *comp. donum in memoriam alicuius datum.*

2) qui vel quod in memoriam revocat; moni-
mentum Ch. II, 71. 582. III, 212. 215. 248.

یادگیر *adi.comp. memoria tenens, retinens Ch. III, 20.*

یار *amicus et amica, amata Ch. IV, 304. 2) socius,*
comes Ch. IV, 262. 3) adiutor Ch. I, 163.

یارمند adiutor Ch. I, 293.

یاری amicitia. ۲) auxilium, favor Ch. II, 354.

یارستن posse, valere Ch. I, 169. F. 21, 5.

یاره armilla Ch. III, 177. F. 27, 4.

یافتن Imp. یاب invenire. ۲) consequi, nancisci
Ch. I, 186. IV, 350. F. 28, 11.

a. یاقوت lapis pretiosus coloris rubri, aut flavi,
aut caerulei; pec. Rubinus, aliis Sapphirus.
— سرخ Rubinus Ch. I, 104.

یال collum, cervix. ۲) brachium, unde met. robur,
vis, potentia Ch. IV, 28. 3) i. q. روى et خساره
facies, forma, statura. 4) liberi, familia. Burh.
یالثور comp. onagri robore praeditus Ch. IV, 95.

یاور auxilium ferens, adiutor Ch. II, 391.

یاوه amissus, perditus F. 28, 24. ۲) ineptus, ina-
nis, futilis F. 21, 23.

یزدان Deus.

یک — اندر دگر unus. ۲) singulus, solus. in-
ter se (ineinander) Ch. II, 302.

یکایک singuli Ch. II, 61. 489. F. 33, 15.

یکبار una vice, semel. بیکبار idem; vid. s. v. بار.

یکچند aliquot F. 19, 3. 30, 8.

يَكْسِرَ *et* يَكْسِرَ (unius capitis) una vice, semel. 2)
subito. 3) omnino, prorsus. 4) *i. q.* تنها so-
lus; solum, tantum. *Burh.*

يَكُّ unusquisque *F.* 29, 21.

يَكُّ *i. q.* يَكُّ 2) *adv.* semel *Ch.* I, 46.

يَكُّ يَكُّ *s. يَكُّ* unus post alterum, singuli *Ch.* II,
546: III, 87.

يَلُّ fortis, strenuus. 2) athleta, heros. *Ch.* II, 117,

a. يَمَن *n. pr.* Jemen, *pars Arabiae* *Ch.* IV, 185.
F. 29, 24.

A N N O T A T I O N E S.

P. 24. vers. 303. Sensus est: „non licebit postea illi quidquam in hoc mundo sperare, siquidem Graeci erunt (incolis Persiae) loco Dhahhaki, minime vero loco Dschemschidi.“ Poeta hoc versu Dhahhako, Persarum regi crudelissimo, opponens Dschemschidum, regem iustissimum et benignissimum, Darium milites suos sic alloquentem inducit: Quicumque vestrum in hoc proelio militem ignavum se praebet, suae tantum salutis rationem habens, illi in hoc mundo nulla spes reliqua est, siquidem Graeci Persas devictos nequaquam leniter tractabunt, ut Dschemschid, sed Dhahhaki instar omnem saevitiam in illos exercebunt. Cf. de utroque Persarum rege *Malcolmi Hist. Persiae* vol. I. p. 10. seq. vers. germ. *Spazieri*. — Ad metrum huius versus quod attinet, legendum est جمشید, ut impressimus, non vero جمشید. Utraque pronuntiatio vera; est enim vox composita e جم *rex*, quod pronuntiatur جم et جم, et adiectivo شید *clarus, fulgens*, quo et alia nomina sunt composita, ex. gr. خورشید de quib. v. Glossar. nostr. s. v.

P. 42. v. 203. Wahlius pro بوش و نیکی false legens تنکی و نوش, versum non intellexit, quum vertat:

„Es lohnt ihr (i. e. avi) Jesdan die Gabe vom
dürftigen Mahle,

Dass forthin sie reichlich an Vergeltung genoss.“

Dicit poeta: „Deus gratiam exercuit (verbote-
nus: donum bonitatis dedit) scil. servando vitam
infantis Sali, a patre expositi. Alterum hemist.
de Salo infante intelligendum; ad verbum signi-
ficat: „ille (scil. Sal.) existentiam obtinuit in prae-
destinatione; i. e. Deus ab omni aeternitate de-
crevit, Salum non esse periturum. Legendum

بوش, quod secundum *Ferh.* et *Burh.* significat
i. q. Arab. تقدير *praedestinatio, fatum.* V. Glos-
sar. nostr. s. v.

P. 49. v. 283. Hoc versu poeta dicere vide-
tur: „quum tam iniuste agas, ut dona, a Deo
tibi ipsi oblata, reprehendas et repudiare stu-
deas, creatori quoque ideo irascaris, quia cor-
pus tuum quovis die novum vigorem accipit.“
Male Wahl:

„Hinfort verzage nicht an dem Schöpfer, wird
töglich doch

Mit neuer Farb' dein Körper erfrischt.“

P. 50. v. 299. Observandum, in secundo
hemist. contra regulas contractionis legi ناید pro
نیاید, quam licentiam apud alium Persarum scri-
ptorem me reperire haud memini. Regula haec
est: si verbo, littera ۱ incipienti, praefigitur par-
ticula نه prohibitiva, ۱ mutatur in ی, littera *
particulae نه prorsus neglecta. ex. gr. نیفکند pro
نه افکند; si autem verbum litt. ۱ geminata, seu

signo Medda affecta incipit, unum duorum Elif transit in ی, alterum immutatum servatur; ex.gr. نَمَدَ pro آمَدَ. Idem valet de particulis به et م verbi temporibus praefixis. Vid. *Lumsdeni Gramm. Persic.* Tom. I. p. 84 et 85. Eadem licentia in Schahnamii fragmento, *Sohrab* inscripto, occurrit p. 180. v. 5. سپاس از خداوند چرخ | که نامد بجانت دشمن گزند نیامد, quod et versu proxime praecedente legitur. Cf. *ibid.* p. 182. l. 5.

• P. 62. v. 461. Quam initio secundi hemist. legis, particula م saepe praeponitur nominibus, quae post se habent aliam particulam ل, dativum et accusativum indicantem. Quin Lumsden, et qui illum sequuntur grammatici, nostrum م nunquam usurpari contendunt, nisi sequente particula ل. V. *Gramm. Lumsdeni* T. II, p. 539 et 540. Quod falsum esse, non solum ex hoc loco facile evinci potest, sed etiam ex pluribus aliis, ubi م per se solum occurrens plane ut particula ل, notat dativum et accusativum. Cf. *F.* 28, 22. *Sohrab* p. 167. l. 13. et Gloss. nostr. s. v.

P. 65. v. 515. Totus versus pro parenthesi habendus; nam, qui proxime praecedit, v. 513, intime cohaeret cum versu sequente 517. In secundo hemist. observa ellipsin locutionis هنگام پستان شیر „tempore mammarum lactis,“ quae sic explenda: هنگام می‌دانش پستان شیر: ut sensus sit: „Carnem sugit tum, quum sugere deberet lac mammarum.“ Bene Wahl:

„ — — — er nagt rohes Fleisch von Zeit an,
Wenn Säuglinge saugen der Mutter Brust.“

P. 82. v. 195. De Sacy vertit: „Il se revêtit d'un habit de grand prix, et retourna en hâte se présenter à la cour de Nouschiréwan.“ et in annot. ad h. l. dicit: „Je n'ai aucune autorité pour traduire le mot دستی par *habit*; mais la suite des idées l'exige absolument.“ Equidem nullus dubito, quin poeta vocabulo دستی h. l. re vera indicare voluerit *plenum vestitum seu ornatum*. Quae quidem interpretatio nititur auctoritate lexicī Burhani katiū, cuius auctor vocem دست inter alia et significare dicit: *omne quod plenum, perfectum est, cui nihil deest*; exempla affert: رخت یک دست i. e. *apparatus perfectus*, a mantile usque ad subligaculum omnia complectens; رخت یک دست سلاح *plena, perfecta armatura*, scil. a galea usque ad ocreas; رخت یک دست خانه *domus perfecta*, in qua nihil desideratur, a scamno et cubiculo usque ad stabulum. Verba sunt: ویک چیز تمام را هر می گویند رخت یک دست یعنی از منديل تا شلوار ویک دست سلاح که از خود تا موزه آهنی باشد ویک دست خانه که از نشیمن و خوابگاه تا طویله باشد و هر چیز که اجتماعش در آن امر لازم بود Eodem modo hoc versu interpretandum; nam دستی cum ی unitatis, quod idem est ac دستی جامه, elliptice positum esse pro دست جامه seu i. e. *plenus vestitus seu ornat* non solum e versu proxime praecedente

facile intelligitur, quo medicum Barsui e thesauro regio nil aliud quam vestem regiam ele-
gisse dicit poeta, sed etiam ex hoc ipso versu,
quo illum re vera talem vestem pretiosam in-
duisse narratur.

P. 87. v. 2. Singularem ellipsin offert se-
cundum hemist. همی آگهی یافتندش بچین Male
Kosegarten: „(Sie) *Durchspähten rastlos bis gen
China hin*“; nam آگهی یافتن non significat *durch-
spähen* sed *nuntium accipere*, *certiorem fieri*, et
pron. affix. ش, quod in vertendo planè omisit,
ad hostem referendum, et pro دشمنرا positum
est. Ad verbum igitur significat: „*Nuntium ac-
ceperunt, illum* (scil. hostem) *in Sina*“; quod sic
explendum: همی آگهی یافتند که دشمن بچین گریخته
بود ut sensus sit: „*Persae nuntium acceperunt,
hostem ad Sinensium regiones effugisse.*“

P. 93. v. 105. Difficultatem afferunt verba
لعبت بربری, quae in lexico Persico هفت اقلیم in-
scripto sic explicantur: لعبت بربری نام دوائی است
که بزبان اندلس سورنجان وبلغت مصر عکنه خوانند وآنرا
لعبت بربری هم گویند وفاق آنرا یعنی شکوفه آنرا بتازی
اصابع هرمس وآنرا حافر المهر بفتح میم خوانند وبعضی
گویند اصابع هرمس برگ آن است نقرس را نافع باشد
Unde sequitur لعبت بربری vel, ut Arabes dicunt,
لعبة بربری significare plantam quandam, quae ex
Africa affertur et a Graecis *έρμοδάκτυλος* (اصابع
هرمس), ab Africanis autem سورنجان appellatur.
Avicenna in tractatu de medicamentis simplici-

bus inter alia et hanc plantam commemorat *), et in lexico Persico, supra laudato, illam contra arthritiden adhiberi diserte dicitur. Sed neque de medicamento, neque de vi medica plantae hic sermo esse potest; nam poeta dorcadem pulcerrimam describens, sine dubio floris egregii et nitidi huius plantae formam exteriorem aut adspectum in animo habuit, cui dorcadem hoc versu comparat. Hemistichio proxime praecedente venatores *dorcadem* conspexisse dixerat, hoc versu statim sese corrigens pergit: „*dorcas autem? imo vero etiam* (flos egregius, quem vocant) *Luabeti berberi* etc. Kosegarten, quid لعبت بربری significet ignorans, male vertit: „*Kein Reh, das Knechten Spielwerk wäre*“ etc.

*) Opp. Mēd. I, 200 t. et 556. 52. II. 133. 8.

EX OFFICINA CAROLI GEORGIJ.

ERRATA

ante lectionem corrigenda.

Pag. 1	vers. 5	leg.	آهنک
„ 3	„ 27	„	سپیده
„ 5	„ 55	„	روزگار
„ 9	„ 116	„	پیگار
„ 10	„ 129	„	پرده‌سرای
„ 11	„ 141	„	بیدار دل
„ —	„ 146	„	بر <i>pro</i> بُد
„ —	lin. penult.	leg. 84)	C. P. بر
„ 12	vers. 149	leg.	پرده‌سرای
„ 14	„ 179	„	کِرانه
„ 19	„ 246	„	گمر
„ 23	„ 300	„	بر و بوم ایشان
„ —	lin. ult.	„ 202)	W. ایران
„ 24	vers. 304	leg.	جَمشید
„ —	„ 307	„	بر خاستند
„ 42	„ 200	„	کروه
„ —	not. 86	„	و کروه et <i>Kuruh pro Ghuruh</i>
„ 47	vers. 258	„	و بر جستندش
„ 54	„ 346	„	بی آزار
„ 58	„ 412	„	نداره
„ 62	„ 473	„	آنکه
„ 64	„ 503	„	بویده
„ 66	„ 529	„	وبویده

- Pag. 79 vers. 141 leg. شاه
- „ 90 „ 55 „ زر
- „ 95 „ 149 „ گوشه
- „ 96 „ 163 *pro* گریز نم *et legi potest* گریزانم
- „ 112 lin. 17 {
- „ 120 „ 6 } *pro a rad. leg. a verbo*
- „ 123 „ 1 leg. آویختن *Imp.* آویز
- „ 130 „ 19 „ همیشه
- „ 137 lin. ult. „ پز شک *et* پز شک
- „ 151 „ 9 *pro radicem leg. verbum*
- „ 173 „ 16 leg. *a verbo* خوردن
- „ 182 „ 17 „ رَک
- „ 197 „ 19 „ extremitas
- „ 198 „ 15 „ سُرخ
- „ 204 „ 22 et 23 leg. *contendendo*
- „ 209 ante lin. 14 *inserendum*:
- a.* عَمْر *et* عَمْر *vita, vitae tempus. Cf. IV, 275.*
- „ 244 lin. 21 *post epulis add. Ch. I, 85.*
-

